

สภาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

โดย

นางสาวนัฏฐา มณฑล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์

ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

โดย

นางสาวนัฏฐา มณฑล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์

ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**IMPLEMENTATIONS OF KNOWLEDGE MANAGEMENT IN COMMUNITY LEARNING
CENTERS IN SOUTHERN AREA OF THE NORTH-EASTERN REGION**

**By
Nutta Monton**

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
MASTER OF EDUCATION
Department of Education for Human and Social Development
Graduate School
SILPAKORN UNIVERSITY
2009**

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้
ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้” เสนอโดย นางสาวนัฏฐา มณฑล เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิต
และการพัฒนามนุษย์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. อาจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิตชงค์ นันทนานนตร

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริบุญ จงวุฒิวาศย์)
...../...../.....

..... กรรมการ
(ดร.ชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์)
...../...../.....

..... กรรมการ
(อาจารย์ดร.ภัทรพล มหาจันทร์)
...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิตชงค์ นันทนานนตร)
...../...../.....

48251201 : สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์

คำสำคัญ : การจัดการความรู้ / ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

นักฐา มณฑล : สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ.ดร.ภัทรพล มหาจันทร์ และ ผศ.ดร.ชิตชงค์ นันทนาเนตร. 188 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ 2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำแนกตามจังหวัดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ประชากร คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ 6 จังหวัด จำนวน 1,509 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 154 ศูนย์การเรียนรู้ ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ประมาณ 10% และทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และกรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 2 แห่ง คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) จากผู้ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์เปรียบเทียบใช้วิธีวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way - ANOVA) สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในภาพรวมและรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ปรากฏผลดังนี้ ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และด้านการจัดการความรู้ในชุมชน

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำแนกตามจังหวัด ในภาพรวมและรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD พบว่า จังหวัดอุบลราชธานี มีสภาพการจัดการความรู้แตกต่างกับจังหวัดอื่น

ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2552
ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. .... 2. ....

48251201 : MAJOR : LIFELONG EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT

KEY WORD : KNOWLEDGE MANAGEMENT / COMMUNITY LEARNING CENTERS

NUTTA MONTON : IMPLEMENTATIONS OF KNOWLEDGE MANAGEMENT IN COMMUNITY LEARNING CENTERS IN SOUTHERN AREA OF THE NORTH-EASTERN REGION. THESIS ADVISORS : PATTRAPON MAHAKUN, Ph.D. AND ASST. PROF. CHIDCHONG NANTANANATE, Ed.D., 188 pp.

The purposes of this research were to 1) study the implementations of knowledge management in Community Learning Centers in southern area of the north-eastern region. 2) compare the knowledge management classified by province, location of the community learning centers. Unit of analysis were the community learning centers. Respondents consisted of facilitators, chief executives of sub - district administrative organization and committee of community learning centers in 1,509 community learning centers in 6 provinces. The sample groups were 154 community learning centers which is selected by simple random sampling approach. Case studies of Yang Community Learning Centers and Kantradramaul Community Learning Centers were conducted.

The instruments used in this research were a 5 rating scales questionnaires and structured Interview. The statistics used to analyzed data were percentages, arithmetic mean, standard deviations and One Way ANOVA. Data from in-depth interviews was analyzed using content analysis.

The research results were as follows:

1. Implementations of knowledge management of Community Learning Centers was at a high level. When considering levels of knowledge management of Community Learning Centers in each aspects ranking from the highest to the lowest level, the result was as follows : knowledge management by students, knowledge management in Community Learning Centers, knowledge management in community.

2. The comparison of implementations of knowledge management of Community Learning Centers classified by province were statistically significant difference at the level .05. Implementations of knowledge management of Ubon Ratchathani were difference from other provinces in analyzing by LSD comparison.

Department of Education for Human and Social Development Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2009

Student's signature .....

Thesis Advisors' signature 1. .... 2. ....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิตชงค์ นันทนาเนตรซึ่งได้รับกรุณาเป็น อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ตลอดจนตรวจแก้ไข วิทยานิพนธ์มาโดยตลอด พร้อมทั้งขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ ที่ กรุณาเป็นประธานกรรมการ และ ดร.ชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ คำแนะนำตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี อีกทั้ง ดร.ประสิทธิ์ เขียวศรี ดร.สุปราณีต ยศกลาง และ ดร.พงศธร โพธิ์พูลศักดิ์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ในการวิจัย ตลอดจนคณาจารย์ในภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม ทุกท่านที่ได้ ให้ความรู้ ให้โอกาสและกำลังใจแก่ผู้วิจัย ตลอดระยะเวลาในการศึกษาตลอดมา

ขอขอบคุณผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/สำนัก การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด ครูศูนย์การเรียนชุมชน ประธานศูนย์การ เรียนชุมชน และคณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยครั้งนี้ เป็นอย่างดี ตลอดจนเพื่อนๆ สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาคนทุกท่านที่คอยให้ กำลังใจและช่วยเหลือด้วยน้ำใจที่งดงามตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้คุณค่าและคุณประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อตอบแทน พระคุณบิดา มารดา ที่เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน คอยเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนแก่ผู้วิจัยจน สำเร็จการศึกษาสมความปรารถนา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐานในการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
กรอบความคิดในการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 วรรณกรรมที่และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้.....	11
ความหมายของความรู้.....	11
ประเภทของความรู้.....	12
ระดับของความรู้.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้.....	14
ความหมายของการจัดการความรู้.....	14
ความสำคัญของการจัดการความรู้.....	16
องค์ประกอบของการจัดการความรู้.....	16
เป้าหมายของการจัดการความรู้.....	18
วิธีการจัดการความรู้อย่างง่าย.....	19
รูปแบบการจัดการความรู้: โมเดลปลาทู (TUNA Model)	21
คนสำคัญที่ดำเนินการจัดการความรู้.....	22
กสน.กับการจัดการความรู้.....	24

บทที่	หน้า
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	25
ความหมายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	25
ความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	26
ประเภทของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	27
แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	28
วัตถุประสงค์ของการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	31
องค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	33
ประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	35
แนวทางในการจัดและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	35
การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	37
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้.....	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	50
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	54
ขั้นตอนที่ 1 สร้างกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน....	54
1. ศึกษาเอกสาร กรอบแนวคิดทฤษฎีการจัดการความรู้.....	54
2. ศึกษาศึกษาแผนและแนวนโยบายของสำนักบริหารงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.....	54
3. กำหนดพื้นที่ทำการศึกษา.....	54
4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	56
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	58
1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	58
2. การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	60
ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
1. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
2. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	63
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการเก็บข้อมูลจาก	

บทที่	หน้า
แบบสอบถาม.....	66
ตอนที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	66
ตอนที่ 1.2 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้	68
ตอนที่ 1.3 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการความรู้ในชุมชน และการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน.....	80
ตอนที่ 1.4 การเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้.....	93
ตอนที่ 1.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้.....	99
ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	102
ตอนที่ 2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวลอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์.....	103
ตอนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง อำเภอกันทรารมย์จังหวัดศรีสะเกษ.....	118
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	132
สรุปผลการวิจัย.....	133
อภิปรายผลการวิจัย.....	141
ข้อเสนอแนะ.....	145
ข้อเสนอแนะทั่วไปจากการวิจัย.....	145
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	145
บรรณานุกรม.....	146

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	152
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์.....	153
ภาคผนวก ข ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม.....	165
ภาคผนวก ค หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ.....	169
ภาคผนวก ง หนังสือขออนุญาตทดลองเครื่องมือ.....	173
ภาคผนวก จ หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล.....	175
ภาคผนวก ฉ ประมวลภาพจากกรณีศึกษา.....	185
ประวัติผู้วิจัย.....	188

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	57
2	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเพศ อายุ วุฒิกการศึกษา และการได้รับการอบรมเรื่องการจัดการความรู้.....	66
3	สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำแนกตามระยะเวลาการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	69
4	สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำแนกตามสถานที่ตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	71
5	สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำแนกตามการจัดการศึกษาให้ แก่กลุ่มบุคคล.....	73
6	สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำแนกตามอายุของผู้ที่เข้าร่วม กิจกรรม.....	75
7	สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของนักศึกษา.....	77
8	สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำแนกตามการจัดและรวบรวม ข้อมูลสารสนเทศ.....	79
9	สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด ด้านการจัดการ ความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	81
10	สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด ด้านการจัดการ ความรู้ในชุมชน.....	85
11	สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด ด้านการจัดการ ความรู้ในกลุ่มผู้เรียน.....	89
12	ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการจัดการความรู้ของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียง เหนือตอนใต้.....	93

ตารางที่		หน้า
13	การเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัดที่ตั้ง ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้.....	94
14	ผลการทดสอบรายคู่ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้วยวิธี LSD.....	95
15	ผลการทดสอบรายคู่ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน ด้วยวิธี LSD.....	96
16	ผลการทดสอบรายคู่ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน ด้วยวิธี LSD.....	97
17	ผลการทดสอบรายคู่ การจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในภาพรวม ด้วยวิธี LSD.....	98
18	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการความรู้ของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	99
19	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการความรู้ของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน.....	100
20	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการความรู้ของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน.....	101
21	สรุปผลกรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวลและศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนยาง.....	130
22	สรุปผลกรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวลและศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนยาง.....	140

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การแข่งขันในโลกปัจจุบันอาศัยความรู้ สังคมสมัยใหม่ ไม่ได้เพียงต้องการทุน แรงงาน ทรัพยากร ธรรมชาติหรือวัตถุดิบเพื่อสร้างมูลค่าการผลิตเท่านั้น แต่ยังต้องการความรู้ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งความรู้พื้นฐานและความรู้เชิงประยุกต์ นำเอาความรู้ไปสู่ผลิตผลและการสร้างสรรค์พัฒนางานต่างๆ การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่มีผลต่อการแข่งขันและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน องค์กร สถาบัน ถือเป็นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการพัฒนาประเทศ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ 2547 : 2) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550–2554) ยังได้เน้นในส่วนการพัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการพร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้สมัยใหม่ ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2552 : 18)

ประเทศไทยจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในทุกองค์กรตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลง โดยเน้นไปที่ภาครัฐเป็นอันดับแรก เพราะภาครัฐเป็นหน่วยบริการสาธารณะหลักของประเทศ และเป็นส่วนสนับสนุนผลักดันการเปลี่ยนแปลงของภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อให้มีแรงขับเคลื่อนการจัดการความรู้ให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงกำหนดพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 ไว้ว่า ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่เสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเหมาะสมต่อสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติและบุคลากรในสังกัด ให้เป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน

(พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546, อ้างถึงใน อนุชัลักษณ์ ฮวบเอี่ยม 2549 : 4)

จากนโยบายของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีนี้ หน่วยงานราชการต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งหลายองค์กรหันมาให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนองค์กรให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการขับเคลื่อนด้วยความรู้ (Knowledge - Driver) และการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ให้เกิดขึ้นภายในองค์กร โดยการจัดการความรู้ จะเป็นการรวบรวมทั้งความรู้ในด้านต่างๆจากบทเรียนและประสบการณ์ของตนเองและความรู้จากแหล่งต่างๆภายนอกองค์กรทั้งที่จับต้องได้ (Explicit Knowledge) และที่จับต้องไม่ได้ซึ่งเป็นความรู้ภายในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) โดยการจัดการความรู้เป็นการเพิ่มพูนความรู้หรือทุนปัญญาขององค์กร ซึ่งเป็นกระบวนการรวบรวมและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับทุกคนในองค์กร ได้ทำการต่อยอดภูมิปัญญาเหล่านั้นยิ่งขึ้น ไปและนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยสมาชิกขององค์กรเป็นบุคคลเรียนรู้ (Learning Person) ในที่สุด (นัยนา กรุดนาค 2549 : 2)

ปัจจุบันหลายองค์กรได้นำการจัดการความรู้มาใช้ในหน่วยงาน ซึ่งสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นหน่วยงานราชการ ได้จัดทำกลยุทธ์และจุดเน้นการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยปีงบประมาณ 2550 และกำหนดวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน คือ เป็นองค์กรในการส่งเสริมและพัฒนาประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้เป็นบุคคลใฝ่รู้ใฝ่เรียนและแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวได้กำหนดบทบาทของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการความรู้ในชุมชน และการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน (สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร 2550 : 154) เพื่อให้การดำเนินงานไปตามบรรลุดตามเป้าหมายที่วางไว้

ในส่วนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้เล็งเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการความรู้โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้จึงจัดโครงการบริหารจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นโครงการสำคัญประการหนึ่งไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากร ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 – 2551 (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน 2549 : 1) โดยมีเป้าหมายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการตอบสนองวิสัยทัศน์ “ภายในปี 2551 ประชาชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยสร้างโอกาส

ให้ประชาชนได้เรียนรู้” อันเป็นเป้าหมาย (Desired State) ในการขับเคลื่อนการจัดการความรู้สู่สถานศึกษา (สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร 2550 : 9) ซึ่งมีกลุ่มการเจ้าหน้าที่และสถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร เป็นหน่วยงานประสาน ขับเคลื่อนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ไปยังหน่วยงานและสถานศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั่วประเทศ โดยทำการอบรมวิทยากรแกนนำการจัดการความรู้ให้กับบุคลากรของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นหน่วยงานย่อยของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักศึกษาและบุคคลในชุมชนมากที่สุดเพราะมีหน่วยงานตั้งอยู่ทุกตำบลในประเทศ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยากร ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2552 : 2) อีกทั้งยังเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ และก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ การเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย มีคุณธรรม จริยธรรม และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน (สัจญา ทองจินดา 2546 : 13) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นมิติหนึ่งของการจัดการศึกษาระบบเปิดโดยบุคคลในชุมชน สามารถใช้ประโยชน์จากการบริการการศึกษาได้ทุกเวลา ส่งเสริมให้เกิดการสร้างหลักสูตรที่หลากหลาย ไว้เพื่อบริการชุมชน และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น โดยให้อิสระผู้เรียน ได้ออกแบบการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติมากกว่าบอกให้รู้ สามารถสร้างความรู้ตามที่ผู้เรียนต้องการใช้ประโยชน์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของตนเอง การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย การวัดและประเมินผลในการดำเนินการเรียนการสอน เน้นการยอมรับความรู้ ประสบการณ์ และผลการทำงาน สอดคล้องกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุรินทร์ (2547 : 118) กล่าวว่า การส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ พัฒนาคำความรู้ ความสามารถเดิม ให้ชาวบ้านมีชีวิตรอดในสังคม ปัจจุบัน ได้ด้วยการสร้างความรู้ใหม่ รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิธีคิด วิธีค้นหาความจริงในชุมชน โดยการเอาความรู้แลกเปลี่ยนกันและหาเหตุผลมาปฏิบัติ และใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชน

ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด จำนวน 6 จังหวัด ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ที่อยู่ในความดูแลของสถาบันการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาค

ตระวันออกเฉียงเหนือ ได้ปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินงานการจัดการความรู้ของสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยทุกสถานศึกษา ทำการศึกษา ค้นคว้า เพื่อให้เกิด ความรู้ความเข้าใจ การจัดการความรู้ด้วยตนเอง และจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการความรู้และจัด โครงการด้านการจัดการความรู้แก่บุคลากรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้มี ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการเบื้องต้นของการจัดการความรู้ สามารถสร้างการจัดการความรู้ ในองค์กร ชุมชน และในกลุ่มผู้เรียน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นหน่วยงานที่ทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตในชุมชน อีกทั้งยังมีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับประชาชน สร้างโอกาสให้ประชาชนได้ เรียนรู้ จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอน ได้ พบว่าบุคลากรของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ผ่านการอบรมเรื่องการจัดการความรู้และได้นำ การจัดการความรู้ไปใช้ดำเนินกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและยังพบว่าบุคลากรยังไม่จัดการ ความรู้ ได้ครอบคลุมในทุกกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศรีสะเกษ 2549 : 3) อีกทั้งยังมีการจัดการความรู้ในเฉพาะบุคลากรในสำนักส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด แต่ไม่มีการถ่ายทอดวิธีปฏิบัติลงมาสู่ศูนย์การศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ซึ่งภายในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอจะมีบุคลากรที่ทำงานในพื้นที่ และศูนย์มีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิด การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จึงจะส่งผลให้ศูนย์การเรียนรู้มีการดำเนินงานการจัดการความรู้ เป็นไปอย่างมีรูปธรรมและครอบคลุมทุกด้านในการจัดการความรู้ของการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยและจากงานวิจัยของวสันต์ ลาจันทร์ (2548 :72) ยังพบว่าครูต้องพร้อมรับกับ การเปลี่ยนแปลง นำเข้าองค์ความรู้ใหม่บรรยากาศเป็นประชาธิปไตย ตระหนักในบทบาทหน้าที่ ของตนเอง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องประสานสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและเข้าใจหลักของการ จัดการความรู้ ประกอบกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับประชาชน ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดแต่ในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสใน การเรียนรู้พบว่า ผู้เรียนยังไม่สามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่นำไปปฏิบัติและไม่สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่างกัน ทำให้ไม่เกิดการร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและจาก ข้อเสนอแนะจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(2547 : 63) ว่า ควร ทำการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่มีทิศทางและแนวโน้มไปในทางที่ดี โดยส่งเสริมให้มีผู้จัดการความรู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจชุมชน และให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ด้วยเหตุนี้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จึงนับว่ามีความสำคัญต่อชุมชน เพราะเป็นแหล่งการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน สถานที่จัดกิจกรรมในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของคนในชุมชน อีกทั้งยังมีครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และคณะกรรมการ มีบทบาทในการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (วิเลขา ลีสุวรรณ 2551 : 130) และทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชนและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นจึงเห็นว่าการจัดการความรู้ เป็นการพัฒนาความเข้มแข็งภายในหน่วยงานและเป็นกิจกรรมส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ จึงกำหนดให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้นำการจัดการความรู้มาใช้ในการดำเนินงานให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการความรู้ในชุมชน และการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน เพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงสภาพการจัดการความรู้ในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำแนกตามจังหวัดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

สมมติฐานในการวิจัย

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่างกัน มีระดับการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยนำบทบาทการจัดการความรู้ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย 3

ด้าน ดังนี้ 1) การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) การจัดการความรู้ในชุมชน และ 3) การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

2. ขอบเขตด้านประชากร คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในพื้นที่เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ที่อยู่ในความดูแลของสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1,509 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

จังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

ชัยภูมิ

นครราชสีมา

บุรีรัมย์

สุรินทร์

ศรีสะเกษ

อุบลราชธานี

สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มบุคคล

อายุของผู้เข้าร่วม กิจกรรม

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักศึกษา

การจัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ

การจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การจัดการความรู้ในชุมชน

การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

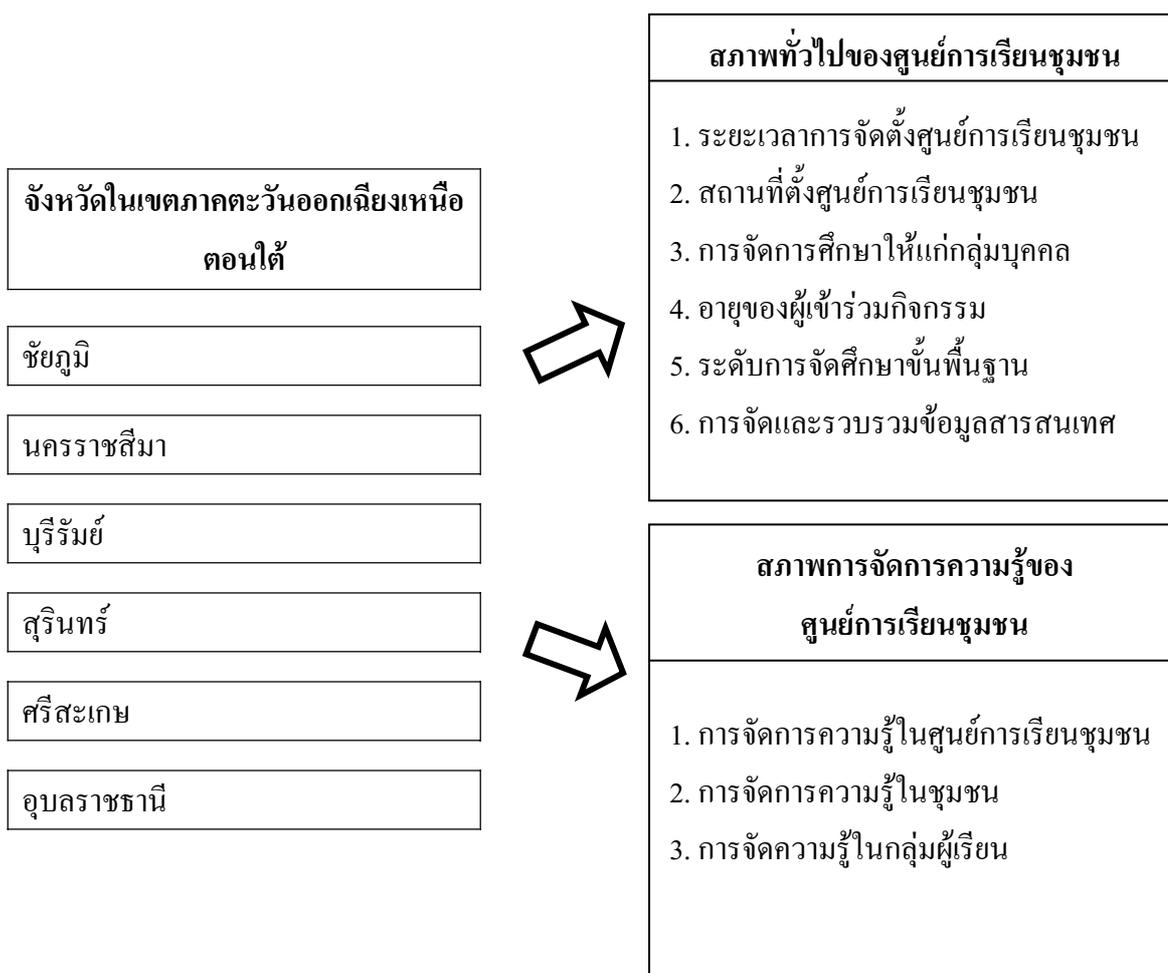
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 แบบ คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกลุ่มตัวอย่าง

2) กรณีศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) สำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กรอบความคิดในการวิจัย

กรอบความคิดในการวิจัย เรื่อง สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาในการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3 ด้าน ได้แก่ การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการความรู้ในชุมชน การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนิยามความหมายไว้ดังนี้

1. การจัดการความรู้ หมายถึง วิธีการจัดการกับข้อมูล ข้อเท็จจริง สารสนเทศใหม่ๆ และประสบการณ์ของบุคคล นำมาจัดเก็บในลักษณะของแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางต่างๆ ที่องค์กรจัดเตรียมไว้ ให้บุคลากรได้รับความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางาน พัฒนาคนและองค์กร

2. การจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ค่าคะแนนที่แสดงระดับของการจัดการความรู้ที่นำไปดำเนินกิจกรรมหลักของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) การจัดการความรู้ในชุมชน 3) การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

3. การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรวบรวมความรู้อย่างเป็นระบบภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

4. การจัดการความรู้ในชุมชน หมายถึง การที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ในชุมชน โดยแต่งตั้งคณะทำงานในชุมชน ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ สนับสนุนการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน เปิดโอกาสในแลกเปลี่ยนความรู้ ส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงเครือข่าย และประเมินผลการจัดการความรู้

5. การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน หมายถึง การที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้จัดการเกี่ยวกับการนำความรู้เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มผู้เรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การค้นหาความรู้ การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การเปิดโอกาสในแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดให้ระบบสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (สรช.) หมายถึง หน่วยงานย่อยของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน เป็นสถานที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอดและเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน มีบุคคลที่ทำหน้าที่และปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ หมายถึง จังหวัดที่อยู่ในเขตการแบ่งตามลักษณะภูมิศาสตร์ทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 6 จังหวัด คือ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัด

นครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบสภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้
2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาวิธีดำเนินการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและหน่วยงานอื่นๆของสำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ตลอดจนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดย แบ่งเนื้อหาออกเป็น

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

- 1.1 ความหมายของความรู้
- 1.2 ประเภทของความรู้
- 1.3 ระดับของความรู้

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

- 2.1 ความหมายของการจัดการความรู้
- 2.2 ความสำคัญของการจัดการความรู้
- 2.3 องค์ประกอบของการจัดการความรู้
- 2.5 เป้าหมายของการจัดการความรู้
- 2.6 วิธีการจัดการความรู้อย่างง่าย
- 2.7 รูปแบบการจัดการความรู้ : โมเดลปลาทู (TUNA Model)
- 2.8 คนสำคัญที่ดำเนินการจัดการความรู้
- 2.9 กสณ.กับการจัดการความรู้

ตอนที่ 3 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

- 3.1 ความหมายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 3.2 ความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 3.3 ประเภทของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 3.4 แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 3.5 วัตถุประสงค์ของการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 3.6 องค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 3.7 ประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 3.8 แนวทางในการจัดและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.9 การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.10 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

1.1 ความหมายของความรู้

เกษม วัฒนชัย (2544 : 39) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง การรวบรวมความคิดของมนุษย์จัดให้เป็นหมวดหมู่และประมวลสาระที่สอดคล้องกัน โดยนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นสิ่งที่เป็นสาระในระบบข้อมูลข่าวสารคือความรู้ ความรู้ใหม่ต้องสร้างขึ้น บนฐานของความรู้เดิมที่มีอยู่ ความรู้ใหม่จึงเกิดจากฐานการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

วิจารณ์ พานิช (2547 ก : 4-5) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้หลายทัศนะดังนี้

1. ความรู้ คือ สิ่งที่เมื่อนำไปใช้ จะไม่หมดหรือสึกหรอแต่จะยิ่งออกงอกเงยหรือออกงามขึ้น
2. ความรู้ คือ สารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติ
3. ความรู้เป็นสิ่งที่คาดเดาไม่ได้
4. ความรู้เกิดขึ้น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้นั้น
5. ความรู้เป็นสิ่งที่ขึ้นกับบริบทและกระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยความต้องการ

บุญดี บุญญากิจ และคณะ (2549 : 14) ได้ให้ความหมาย ความรู้ หมายถึง สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ โดยไม่จำกัดช่วงเวลา

เซงเก้ (Senge 1990 : 3) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ความสามารถที่นำไปสู่การกระทำที่มีประสิทธิภาพ

ดาเวนพอร์ท และพรูแซค (Davenport and Prusak 1998 : 53) กล่าวว่า ความรู้หมายถึง กรอบของการผสมผสานกันของประสบการณ์ ค่านิยม บริบท สารสนเทศ และการรู้แจ้งที่ซ้ำซ้อน ทำให้เกิดกรอบงานสำหรับการประเมินค่า และการประสานประสบการณ์กับสารสนเทศใหม่ๆ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นและถูกนำไปใช้ในจิตใจของผู้ที่รู้

สรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง การผสมผสานระหว่าง ข้อมูล ข้อเท็จจริง สารสนเทศใหม่ๆ และประสบการณ์มาผสมรวมเข้าด้วยกัน จะต้องอาศัยเวลาในการเก็บรวบรวมรักษาไว้ และนำไปประยุกต์ได้โดยบุคคล อาศัยข้อมูล ทักษะ และประสบการณ์ ตามภูมิหลังของแต่ละบุคคล ที่มีอยู่ เป็นส่วนสนับสนุนการตัดสินใจ

1.2 ระดับของความรู้

ความรู้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ (วิจารณ์ พานิช 2547 ก : 59)

ระดับที่ 1 รู้ว่าคืออะไร (Know-what) เป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริง เป็นลักษณะของการรับรู้

ระดับที่ 2 รู้วิธีการ (Know-how) เป็นความรู้เชื่อมโยงกับโลกของความเป็นจริง ภายใต้อสภาพความเป็นจริงที่ซับซ้อนสามารถนำเอาความรู้ชุดแข็งที่ได้มาประยุกต์ใช้ตามบริบทของตนเองได้

ระดับที่ 3 รู้เหตุผล (Know-why) เป็นความรู้เชิงเหตุผลระหว่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ผลของประสบการณ์แก้ปัญหาที่ซับซ้อน และนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ระดับที่ 4 ใส่ใจกับเหตุผล (Care-why) เป็นความรู้ในลักษณะของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ขับเคลื่อนมาจากภายในตนเองจะเป็นผู้ที่สามารถสกัด ประมวล วิเคราะห์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ กับความรู้ที่ตนเองได้รับมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้

1.3 ประเภทของความรู้

นฤมล พุกขศิลป์ และพัชรา หาญเจริญกิจ (2543 : 61-62) แบ่งความรู้ ออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้ก่อนประสบการณ์ (Priori Knowledge) คือ ความรู้ที่ไม่ต้องอาศัยประสบการณ์
2. ความรู้หลังประสบการณ์ (Posteriori Knowledge) คือ ความรู้ที่เกิดหลังจากที่มีประสบการณ์แล้ว
3. ความรู้โดยประจักษ์ (Knowledge by Acquaintance) คือ ความรู้ที่เกิดจากสิ่งที่ถูกรู้ ซึ่งปรากฏโดยตรงต่อผู้รู้ผ่านทางหู ตา จมูก ลิ้น หรือ กาย
4. ความรู้โดยบอกกล่าว (Knowledge by Description) คือ ความรู้ที่เกิดจากคำบอกเล่า
5. ความรู้เชิงประจักษ์ หรือความรู้เชิงประสบการณ์ (Empirical Knowledge) คือ ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ หรือความรู้หลังประสบการณ์
6. ความรู้โดยตรง (Immediate Knowledge) คือ ความรู้ที่ได้รับโดยสัมผัสทั้ง 6 คือ เห็น ได้ยิน กลิ่น รส สัมผัส และรับรู้ทางใจ
7. ความรู้เชิงประวิสัย หรือ ความรู้เชิงวัตถุวิสัย (Objective Knowledge) คือ ความรู้ที่เกิดจากเหตุผล หรือประสบการณ์ที่สามารถอธิบาย หรือทดสอบให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างที่ตนรู้
8. ความรู้เชิงอัตวิสัย หรือความรู้เชิงจิตวิสัย (Subjective Knowledge) คือ ความรู้ที่เกิดจากการประสบด้วยตนเอง และคนไม่สามารถอธิบายได้ หรือทดสอบให้ผู้อื่นรับรู้ได้

ชอย (Choi, อ้างถึงใน พรธิดา วิเชียรปัญญา 2547 : 22) ได้จำแนกประเภทความรู้ ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้โดยนัยหรือความรู้ที่มองเห็นไม่ชัดเจน (Tacit Knowledge)

จัดเป็นความรู้อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นทักษะหรือความรู้เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่ได้มาจากประสบการณ์ความเชื่อหรือความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน เช่น การถ่ายทอดความรู้ ความคิดผ่านการสังเกต การสนทนา และการฝึกอบรม ความรู้ประเภทนี้เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้งาน ประสบความสำเร็จ เนื่องจากความรู้ประเภทนี้เกิดจากประสบการณ์และการนำมาเล่าเรื่อง แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ดังนั้นจึงไม่สามารถจัดให้เป็นระบบหรือหมวดหมู่ได้และไม่สามารถเขียน เป็นกฎเกณฑ์หรือตำราได้ แต่สามารถถ่ายทอดและแบ่งปันความรู้ได้โดยการสังเกตและเลียนแบบ

2. ความรู้ที่ชัดเจนหรือความรู้ที่เป็นทางการ (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่มีการ บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และใช้ร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ เอกสารขององค์กร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต ความรู้ประเภทนี้เป็นความรู้ที่แสดงออกมาโดยใช้ ระบบสัญลักษณ์ จึงสามารถสื่อสารและเผยแพร่ได้อย่างสะดวก

راج (Raj 1996 : 160) จำแนกความรู้ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้เชิงประจักษ์ (Empirical Knowledge) เป็นความรู้เกิดจากการรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า ความรู้ประเภทนี้ได้มีความพยายามแปลงให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถจัดการได้ด้วย เทคโนโลยีได้

2. ความรู้เชิงวิเคราะห์ (Analytical Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากการใช้ตรรกะเป็น เครื่องมือในการอนุมานจากฐานความรู้ที่มีอยู่เดิม

3. ความรู้เชิงทฤษฎี (Theoretical Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ใน ลักษณะที่เป็นนามธรรม โดยการใช้สัญชาตญาณและการหยั่งรู้ ซึ่งรู้ความจริงได้โดยอาศัยจิตที่ ได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ

4. ความรู้เชิงปทัสฐาน (Normative Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากการใช้ปทัสฐาน และค่านิยมของสังคมเป็นตัวกำหนด ไม่สามารถใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือได้

ไทวานา (Tiwana 2000 : 67) จำแนกความรู้ ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้ภายนอก เป็นความรู้ที่ได้จากการแสดงความคิดเห็น ความเชื่อของบุคคลใน การทำงาน

2. ความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ เป็นความรู้ที่มาจากแหล่งความรู้อื่นๆภายนอกตัวบุคคล และแหล่งความรู้ต่างๆ

3. ความรู้ที่ไม่อยู่เฉพาะที่ เป็นความรู้ที่เป็นอิสระ สามารถถ่ายทอดได้จากบุคคลไปสู่องค์กร หรือจากองค์กรไปสู่องค์กร

เอ็ดวินส์ตัน (Edvinson, อ้างถึงใน บุญดี บุญญาภิจ และคณะ 2549 : 18) ได้แบ่งความรู้ ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้เฉพาะบุคคล (Individual Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวคนแต่ละคน
2. ความรู้ขององค์กร (Organizational Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพนักงานที่อยู่ในกลุ่มหรือฝ่ายงานในองค์กร ทำให้เกิดเป็นความรู้โดยรวมขององค์กร สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานขององค์กรได้มากขึ้น
3. ความรู้ที่เป็นระบบ (Structural Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากการสร้างหรือต่อ ยอดองค์ความรู้ผ่านกระบวนการ คู่มือ และจรรยาบรรณในองค์กร

สรุปได้ว่า ความรู้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ยังไม่ได้นำเสนอสู่ภายนอกเช่นประสบการณ์ ทักษะความชำนาญ กรอบแนวคิด และ 2) ความรู้ที่อยู่นอกตัวบุคคล (Explicit Knowledge) มีการบันทึกไว้เป็นสื่อทั่วไป สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในรูปแบบเอกสารทั่วไปและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เช่น คู่มือ บทความ วารสาร ตำรา รายงานการวิจัย สิทธิบัตร ผลิตภัณฑ์ สิ่งประดิษฐ์ และเว็บไซต์

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

2.1 ความหมายของการจัดการความรู้

สเตียร์ (Stair 2001: 6) กล่าวว่า การบริหารจัดการความรู้เป็นกระบวนการ รวบรวม จัดการ ความรู้ ความชำนาญ ไม่ว่าความรู้นั้นจะอยู่ในคอมพิวเตอร์ ในกระดาษหรือตัวบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการให้บุคลากร ได้รับความรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมจากเดิม โดยให้เกิดประสบการณ์และความชำนาญเพิ่มขึ้น

เฮอร์ริและเฮดเคเพ็ธ (Herrie and Hedqepeth, อ้างถึงใน พรธิดา วิเชียรปัญญา 2547 : 29) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นระบบบริหารจัดการทรัพย์สินความรู้ขององค์กร ทั้งที่เป็น ความรู้โดยนัย และความรู้ที่เห็นได้ชัดเจน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวพันกับการจำแนก การจัดเก็บ และการแบ่งปันความรู้ รวมถึง การระบุสภาพปัจจุบัน การกำหนดความต้องการ และการแก้ไข กระบวนการที่จะส่งผลกระทบต่อการจัดการความรู้ให้พอดีเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการ

ยูทหนา แซ่เตียว (2547 : 4) การจัดการความรู้เป็นการจัดการเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการ พัฒนาขีดความสามารถขององค์กร โดยมีกระบวนการสรรหาความรู้เพื่อถ่ายทอดและแบ่งปันไป

ยังบุคคลอย่างถูกต้องและเหมาะสม

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547 : 3) กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึง การจัดการสารสนเทศ (Information) และการบริหารคน (People) ในทุกองค์การโดยใช้สารสนเทศในการเก็บความรู้ใหม่ที่บุคคลในองค์การมี เพื่อเผยแพร่และแบ่งปัน การใช้สารสนเทศในองค์การจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ โดยการจัดเก็บรู้นั้นไม่เพียงแต่เฉพาะความรู้ภายในองค์การเท่านั้น แต่ต้องเป็นความรู้จากภายนอกองค์การที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานด้วย

คาเวนพอร์ท (Davenport, อ้างถึงใน น้ำทิพย์ วิภาวิน 2547 : 29) การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการค้นหา คัดเลือก จัดการและเผยแพร่สารสนเทศเพื่อพัฒนาความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคลากรในองค์การเพื่อให้ได้มุมมองในองค์การมากขึ้น

วิจารณ์ พานิช (2548 : 9) การจัดการความรู้ หมายถึงการยกระดับความรู้ขององค์การที่มีกิจกรรมที่ซับซ้อนและกว้างขวาง ซึ่งสรุปความหมายไว้หลายประการ คือ

1. การจัดการความรู้เป็นการรวบรวม จัดระบบ จัดเก็บ และการเข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างเป็นความรู้ โดยมีเทคโนโลยีด้านข้อมูล และคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการความรู้
2. การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งพฤติกรรมภายในองค์การเกี่ยวกับวัฒนธรรม พลวัต และวิธีปฏิบัติต่อการแบ่งปันความรู้
3. การจัดการความรู้ต้องอาศัยผู้รู้ในการตีความและประยุกต์ใช้ในการสร้างนวัตกรรมและเป็นผู้นำองค์การ
4. การจัดการความรู้ เป็นเรื่องของการเพิ่มประสิทธิผลขององค์การเกิดขึ้นเพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยสร้างควมมีชีวิตชีวาและความสำเร็จให้แก่องค์การ การประเมินต้นทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) และผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ เป็นดัชนีวัดว่าองค์การมีการจัดการความรู้ได้ผลหรือไม่

บุญดี บุญญากิจ และคณะ (2549 : 23) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการในการนำความรู้ที่มีอยู่หรือเรียนรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การสร้าง รวบรวม แลกเปลี่ยนและใช้ความรู้

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าการจัดการความรู้ หมายถึง วิธีการจัดการกับข้อมูลข้อเท็จจริง สารสนเทศใหม่ๆและประสบการณ์ของบุคคล นำมาจัดเก็บในลักษณะของแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางต่างๆที่องค์กรจัดเตรียมไว้ ให้บุคลากรได้รับความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางาน พัฒนาคณะและองค์การ

2.2 ความสำคัญของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้เป็นการนำความรู้มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน พัฒนาคุณภาพ และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันขององค์กร

bacher (Bacha, อ้างถึงในสุทธิมน ศรีโชติ และคณะ 2548 : 38) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ คือ

1. ป้องกันความรู้สูญหาย การจัดการความรู้ทำให้องค์กรสามารถรักษาความรู้ ประสบการณ์ในองค์กรที่อาจสูญหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร เช่น การลาออก การเกษียณอายุ
2. เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ ความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพ การตัดสินใจ เพราะทำให้ผู้มีหน้าที่ตัดสินใจสามารถตัดสินใจได้อย่างมีคุณภาพและรวดเร็ว
3. ความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่น การจัดการความรู้ทำให้ผู้ปฏิบัติงาน มีความเข้าใจในงาน ทำให้สามารถทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ความได้เปรียบในการแข่งขัน การจัดการความรู้ช่วยให้องค์กรมีความเข้าใจใน ความต้องการของลูกค้า แนวโน้มการตลาดและการแข่งขันทำให้องค์กรมีศักยภาพในการแข่งขัน เพิ่มขึ้น
5. การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การจัดการความรู้จะช่วยให้องค์กรสามารถนำทุนทางปัญญาที่มีอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์
6. การยกระดับผลิตภัณฑ์ การนำการจัดการความรู้มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์นั้น
7. การบริหารลูกค้า การจัดการความรู้ทำให้องค์กรเข้าใจถึงความต้องการของลูกค้า เป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าและเพิ่มรายได้ให้แก่องค์กรในที่สุด
8. การลงทุนทางทรัพยากรบุคคล การจัดการความรู้ในด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันผ่านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นการเพิ่มความสามารถให้กับองค์กรในการจ้างและฝึกฝน บุคลากร

2.3 องค์ประกอบของการจัดการความรู้

ทานันบอมและอัลลิเกอร์ (Tannenbaum and Alliger 2000 : 4-6) กล่าวว่า การจัดการ ความรู้มีองค์ประกอบในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การจัดการความรู้ประกอบด้วย การรวบรวม การกำหนดโครงสร้าง การจัดเก็บ และการเข้าถึงข้อมูล หรือสารสนเทศเพื่อนำไปสร้างความรู้ และนำไปใช้อย่างเหมาะสม

เทคโนโลยีสารสนเทศ และคอมพิวเตอร์สามารถทำหน้าที่ในการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เทคโนโลยีไม่ใช่การจัดการความรู้

2. การจัดการความรู้ต้องประกอบด้วยกระบวนการแบ่งปันความรู้ ถ้าปราศจากการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน ความพยายามในการจัดการความรู้ก็จะล้มเหลว วัฒนธรรมองค์กร พลวัต และการปฏิบัติต่างๆ เช่น ระบบการให้รางวัล เป็นสิ่งที่ส่งผลอย่างมากต่อการแบ่งปันความรู้ นอกจากนี้มุมมองด้านวัฒนธรรมและสังคมยังเป็นสิ่งที่ทำให้พนักงานเข้าไปมีส่วนร่วมในเครือข่ายของการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และควรได้รับการพิจารณาเพิ่มคุณค่าจากการปฏิบัติดังกล่าว โดยนำไปเชื่อมโยงกับการให้การเลื่อนขั้น (Promotion) และการจ่ายค่าจ้างค่าตอบแทนทุกประเภท

3. การจัดการความรู้ต้องอาศัยคนที่มีความรู้ สามารถแปลความหมาย และใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ ต้องพิจารณาว่าจะสามารถรักษา พัฒนา และติดตามคนที่มีความรู้ไว้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ได้อย่างไร

4. การจัดการความรู้ต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประสิทธิผลขององค์การ ความพยายามในการประเมินประสิทธิผลของการจัดการความรู้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจขอบเขตที่จะสามารถจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิจารณ์ พานิช (2548 : 3) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการความรู้ ดังนี้

1. การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปลงข้อมูล (Data) เป็นสารสนเทศ (Information) แปลงสารสนเทศเป็นความรู้ (Knowledge) และใช้ความรู้เพื่อปฏิบัติการ (Action) โดยที่ไม่หยุดอยู่แค่ระดับความรู้ แต่จะยกระดับไปถึงปัญญา (Wisdom) คุณค่าความดีความงาม

2. ระดับของข้อมูล มีการบันทึกข้อมูลจากการทำงาน มีการค้นหาหรือขุดค้น (Mining) รวบรวมข้อมูล นำมาตรวจสอบกรองเอาไว้เฉพาะข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสำคัญต่องานองค์กร นำมาจัดหมวดหมู่เพื่อให้ประมวลเป็นข้อมูลได้ง่าย จัดเก็บเป็นฐานข้อมูลได้อย่างเป็นระบบให้ค้นหาได้ง่าย นำไปสู่การจัดการบริการข้อมูล มีกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อมูล

3. กระบวนการแปลหรือประมวลข้อมูลไปเป็นสารสนเทศ ประกอบด้วย การกรองเอาไว้เฉพาะข้อมูลที่แม่นยำ และเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น นำมาตีความ หรือจัดรูปแบบ (Pattern) ภายใต้กรอบบริบท (Context) ของเรื่องนั้น ๆ

4. ในระดับสารสนเทศ มีการเลือก จัดหมวดหมู่ จัดหีบห่อ (ให้เหมาะสมและชวนใจผู้ใช้) จัดเก็บ ให้บริการถ่ายทอดแลกเปลี่ยน และนำไปใช้ประโยชน์

5. กระบวนการแปลงสารสนเทศไปเป็นความรู้ เป็นกระบวนการภายในและกระบวนการระหว่างคน โดยนำสารสนเทศมาตีความ เปรียบเทียบ ตามบริบทขององค์กร เป้าหมายขององค์กร และสิ่งแวดล้อมขององค์กร ได้เป็นความรู้โดยที่ความรู้นั้นอาจมีพลังในระดับการทำงาน

6. ในระดับความรู้ มีการดำเนินการส่งเสริมหรือสร้างเงื่อนไข ให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge sharing) ภายในองค์กร ไม่มีการปิดบังความรู้ มีการยกระดับความรู้ให้ลึกซึ้งหรือเชื่อมโยงยิ่งขึ้น อาจยกระดับขึ้นไปถึงความเข้าใจในกระบวนการทัศน์ใหม่ มีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ประกอบการกำหนดนโยบาย ประกอบการตัดสินใจเลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่งในหลายๆ ทางเลือก หรือใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จสมความมุ่งหมาย แล้วเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำนั้น (เกิดปัญญา) และภาคีผู้มีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ได้รับผลจากความสำเร็จและเกิดปิติสุข

7. เมื่อมีการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อกิจการใดกิจการหนึ่ง ก็มีการสังเกตและเก็บข้อมูลจากกิจกรรมนั้น นำไปแปรเป็นข้อสนเทศ และความรู้ สำหรับนำประยุกต์ใช้ให้เกิดผลงานที่ดียิ่งขึ้น เป็นวัฏจักรหมุนเวียนไม่รู้จบ เป็นวัฏจักรแห่งการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการและปัญญา

8. การจัดการความรู้มีอยู่แล้วตามธรรมชาติในทุกคน ทุกองค์กร ทุกเครือข่ายและทุกสังคม เป็นการจัดการความรู้ที่ทำโดยไม่มีระบบแบบแผนแต่ยังขาดพลัง

บุญดี บุญญาภิจ และคณะ (2549 : 23) กล่าวว่า การจัดการความรู้ให้บรรลุผล ควรมีการดำเนินการตามองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมการทำงาน
2. การสื่อสารให้เข้าใจว่าทำไมจึงต้องมีการจัดการความรู้
3. กระบวนการและเครื่องมือในการจัดการความรู้
4. การฝึกอบรมและการเรียนรู้ในเรื่อง “การจัดการความรู้”
5. การวัดผล “การจัดการความรู้”
6. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล เพื่อเป็นแรงจูงใจในการจัดการความรู้

2.4 เป้าหมายของการจัดการความรู้

วิจารณ์ พานิช (2548 : 9) ได้กล่าวว่า การจัดการความรู้มีเป้าหมาย 3 ประการ ได้แก่

1. เพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น
2. เพื่อพัฒนาคน คือ พัฒนาผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ
3. เพื่อพัฒนา “ฐานความรู้” เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้หรือทุนทางปัญญาขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้องค์กรมีศักยภาพในการฝ่าฟันความยากลำบาก หรือความไม่แน่นอนในอนาคตได้ดีขึ้น

ประพนธ์ ภาสุภี (2547 : 23) ได้กล่าวถึงเป้าหมายการจัดการความรู้ ดังนี้

1. การทำการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ (Performance Excellence)
2. การทำการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพและได้รับรองมาตรฐาน (Accreditation)

3. การทำการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ

4. การทำการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาเครือข่ายการถ่ายโอนความรู้

เขาวดี วิเศษสินธุ์ (2550 : 4) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการจัดการความรู้ไว้ ดังนี้

1. บรรลุเป้าหมายของงาน พัฒนางาน
2. บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน การทำงานอย่างผู้รู้จริง
3. บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กร ไปเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
4. บรรลุเป้าหมายของการบริการแก่ผู้รับบริการและชุมชน

กล่าวโดยสรุป การจัดการความรู้มีเป้าหมาย เพื่อพัฒนาคน พัฒนางาน องค์กรหรือหน่วยงาน และพัฒนาความรู้ เพื่อนำความรู้นั้นก่อให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวมหรือชุมชนได้

2.5 วิธีการจัดการความรู้อย่างง่าย

วิธีการใดก็ตามที่มีเป้าหมายพัฒนางานของกลุ่มหรือของตน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์หรือความรู้ที่เกิดจากการทำงาน ถือเป็นจัดการความรู้ทั้งสิ้นวิธีการจัดการความรู้ไม่ควรเน้นใช้วิธีการใช้เทคโนโลยีใดๆ ควรเน้นความง่ายและเรียบง่ายในช่วงเริ่มต้นแล้วค่อยๆ ใช้วิธีการที่ยากหรือซับซ้อนขึ้นตามความจำเป็น ในที่นี้จะแนะนำวิธีการจัดการความรู้ที่ง่าย 3 วิธีการคือ (วิจารณ์ พานิช 2547 ข : 12-16)

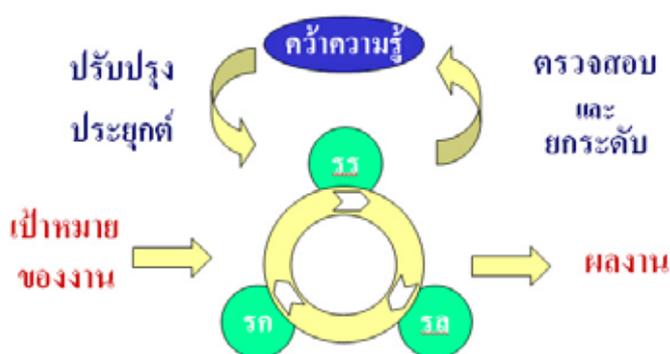
1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากวิธีการทำงานแบบ Best Practice

การจัดการความรู้โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการทำงานแบบยอดเยี่ยม (Best Practice) ตั้งอยู่บนฐานความเชื่อที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) วิธีการทำงานแบบยอดเยี่ยมมีอยู่แล้วโดยทั่วไปทั้งภายในองค์กร และภายนอกองค์กร ควรเสาะแสวงหามาปรับใช้ จะช่วยลดเวลาลดความเหนื่อยยาก และลดค่าใช้จ่าย ในการสร้างความรู้ขึ้นใช้เอง 2) วิธีการทำงานแบบยอดเยี่ยม มีได้หลากหลายวิธี และสามารถพัฒนาวิธีการทำงานแบบยอดเยี่ยมใหม่ขึ้นได้เสมอ ตามบริบทขององค์กรที่แตกต่างกัน เช่น การที่ชาวบ้านที่ต้องการรวมตัวกันแก้ปัญหาหน้าในแม่น้ำพอง (จังหวัดขอนแก่น) เน่าเสีย ร่วมกันเดินทางไปดูงานวิธีการแก้ปัญหาทำนองเดียวกันที่จังหวัดน่าน ก็เป็นการไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากวิธีการที่ดีเลิศ การประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาหน้าในแม่น้ำพอง โดยเลือกว่าวิธีการของจังหวัดน่านเป็นวิธีการใหม่และดีกว่า และมีการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม

2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการทำกิจกรรมในลักษณะชุมชนนักปฏิบัติชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice) อาจเป็นชุมชนที่สนใจปัญหาเดียวกัน เช่น ชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) เรื่อง

การดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานที่กำลังจัดตั้งขึ้นโดยสถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (พรพ.) ร่วมกับศูนย์ความรู้แห่งชาติ (Thai and Knowledge Center : TKC) หรืออาจเป็นชุมชนที่สนใจชุดความรู้(Knowledge Domain) ชุดเดียวกัน แต่ทำงานอยู่ในต่างหน้าที่ เผชิญปัญหาคนละปัญหา เป็นต้น วิธีการแลกเปลี่ยนที่ง่ายที่สุด คือ นัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างสม่ำเสมอ เช่น เอาอาหารเที่ยงมารับประทานร่วมกันทุกวันศุกร์ และมีคนมาเล่าประสบการณ์ของคน 2 คน เป็นเครื่องมือเริ่มประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือในภาคอีสาน มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของปราชญ์ชาวบ้านและภาคีเครือข่ายทุกเดือน เวียนสถานที่ประชุมและผลัดกันเป็นเจ้าภาพ ซึ่งเป็นตัวอย่างของ CoP ภาคชาวบ้าน

3. วงจรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยกกำลังสาม บวก คว่ำ เป้าหมายของวงจรนี้ เพื่อเป็นวงล้อหมุนให้เป้าหมายของงานที่กำหนดไว้ไปสู่ความสำเร็จ ในลักษณะที่เป็นความสำเร็จระดับนำภูมิใจนำชื่นชม

แผนภาพที่ 1 วงจรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยกกำลังสาม บวก คว่ำ

ที่มา : วิจารณ์ พานิช, ข “การจัดการความรู้คืออะไร ไม่ทำไม่รู้,” เอกสารในการประชุมเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อคุณภาพที่สมดุล ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี, 17 มีนาคม 2547. (อัคร์สำเนา)

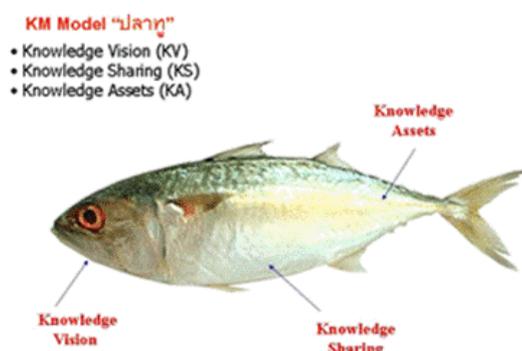
วงจรแลกเปลี่ยนเรียนรู้พลังสาม เมื่อทำต่อเนื่องกันอย่างสม่ำเสมอจะเกิดพลังมากแต่ยังไม่พอ ต้องใช้พลังของอีกวงจรหนึ่ง คือ วงจร “คว่ำ” (Capture) ความรู้จากภายนอก ทั้งที่เป็นความรู้ในกระดาษ และความรู้ในคน เอามาปรับปรุงใช้งานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของเรา และคอย “คว่ำ” ความรู้ที่เกิดจากการทำงานของเราเอง เอามาตีความแลกเปลี่ยนยกระดับความรู้ความเข้าใจ และบันทึกไว้เป็นองค์ความรู้ที่สั่งสมไว้ ภายในกลุ่มและภายในองค์กร ให้สามารถนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้กว้างขวางขึ้นและพร้อมที่จะให้คนอื่นมาใช้ได้ทันการณ์ต้องหมุนวงจรทั้ง 2

เข้าเป็นวงจรเดียวกัน หรือส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง จะเกิดผลอย่างมหัศจรรย์

2.6 รูปแบบการจัดการความรู้ : โมเดลปลา (TUNA Model)

ประพนธ์ ผาสุกยี่ด ได้จำลองรูปแบบ การดำเนินการจัดการความรู้ ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย เรียกว่า รูปแบบปลา หรือ โมเดลปลา (TUNA Model) ซึ่งโมเดลนี้มีที่มาจาก การเข้าร่วมฟังการบรรยายจาก Mr. Frannie Léautier Geoff Parcell (ที่ปรึกษาการจัดการความรู้ของ UNAIDS โครงการโรคเอดส์แห่งสหประชาชาติ) เมื่อวันที่ 8 – 9 กรกฎาคม 2547 ในงานตลาดนัดความรู้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถการจัดการด้านเอดส์ ณ จังหวัดเชียงใหม่ โดย Mr. Parcell ได้นำเสนอ เครื่องมือชุดหนึ่ง ที่น่าสนใจมาก และช่วยทำให้บรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องโรคเอดส์ มีสีสัน มีพลัง มีชีวิตชีวา ดร.ประพนธ์ จึงได้นำวิธีการดังกล่าวมาปรับใช้กับโครงการด้านการจัดการความรู้ ที่สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) ดำเนินการอยู่ ซึ่งคำว่า TUNA Model ย่อมาจาก Thai – UNAIids Model (สำนักงานยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ 2552 : 1)

ประพนธ์ ผาสุกยี่ด (2547 : 21) ได้เปรียบเทียบการจัดการความรู้เหมือนกับปลา ซึ่งมี ส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ส่วนหัว ลำตัว และหาง ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 โมเดลปลา

ที่มา : ประพนธ์ ผาสุกยี่ด, การจัดการความรู้(KM) ฉบับขับเคลื่อน LO (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไวยไหม, 2547), 21.

1. ส่วนหัวปลา เปรียบได้กับ Knowledge Vision เรียกโดยย่อว่า KV หมายถึง ส่วนที่เป็นวิสัยทัศน์หรือทิศทางของการจัดการความรู้ คือ ก่อนลงมือทำการจัดการความรู้ จะต้องกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “เราจะทำ KM เพื่ออะไร?” หรือจะมุ่งหน้าไปในทางไหน โดย “หัวปลา” นี้จะต้องเป็นของ “คุณกิจ” หรือผู้ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ทั้งหมด โดยมี “คุณเอื้อ” และ “คุณอำนวย”

2. ส่วนกลางลำตัว เปรียบได้กับ Knowledge Sharing เรียกโดยย่อว่า KS หมายถึง ส่วนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญ โดย “คุณอำนวย” จะมีบทบาทในการช่วยกระตุ้นให้ “คุณอำนวย” จะมีบทบาทมากในการช่วยกระตุ้นให้ “คุณกิจ” พร้อมอำนวยให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเป็นทีมให้เกิดการหมุนเวียนความรู้ ยกระดับความรู้และเกิดนวัตกรรมขององค์กร

3. ส่วนที่เป็นหางปลา เปรียบได้กับ Knowledge Assets เรียกโดยย่อว่า KA หมายถึง องค์ความรู้ที่องค์กรได้เก็บสะสม เป็นคลังความรู้ หรือ ขุมความรู้ ที่ได้จากการสะสม “เกร็ดความรู้” ที่ได้จากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “หัวปลา” ซึ่งเราอาจเก็บส่วนของ “หางปลา” นี้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น ICT ซึ่งเป็นการสกัดความรู้ที่ซ่อนเร้นให้เป็นความรู้ที่เด่นชัด นำไปเผยแพร่และแลกเปลี่ยนหมุนเวียนใช้ พร้อมยกระดับต่อไป

2.7 คนสำคัญที่ดำเนินการจัดการความรู้

การดำเนินการจัดการความรู้ ประกอบด้วยบุคคลสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสูงสุด (CEO)

ผู้บริหารสูงสุดควรเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมจัดการความรู้ ถ้าผู้บริหารสูงสุดเห็นคุณค่า และดำเนินการผลักดัน การจัดการความรู้ จะทำให้การจัดการความรู้เป็นสิ่งที่ง่ายขึ้น โดยผู้บริหารสูงสุดควรกำหนดตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่ “คุณเอื้อ (ระบบ)” ของ การจัดการความรู้ ซึ่งควรเป็นผู้บริหารระดับสูง เช่น รองอธิบดี รองผู้อำนวยการใหญ่

2. คุณเอื้อ (Chief Knowledge Officer – CKO)

ถ้าการริเริ่มการจัดการความรู้มาจากผู้บริหารสูงสุด “คุณเอื้อ” ก็ไม่ต้องนำแนวคิดการจัดการความรู้ไปรายงานให้ผู้บริหารทราบ แต่ถ้าการริเริ่มการจัดการความรู้ที่แท้จริงไม่ได้มาจากผู้บริหารสูงสุด บทบาทแรกของ “คุณเอื้อ” ก็คือ เอาความคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ไปนำเสนอให้ผู้บริหารสูงสุดเพื่อทำให้ผู้บริหารสูงสุดกลายเป็นเจ้าของ “หัวปลา” ให้ได้ และบทบาทต่อไปของ “คุณเอื้อ” คือ การหา “คุณอำนวย” และร่วมกับ “คุณอำนวย” จัดให้มีการกำหนด “เป้าหมาย/หัวปลา” ในระดับย่อยๆ ของ “คุณกิจ/ผู้ปฏิบัติงาน” , คอยเชื่อมโยง “หัวปลา” เข้ากับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ขององค์กร, จัดบรรยากาศแนวราบ และการบริหารงานแบบเอื้ออำนาจ (empowerment) , ร่วมแลกเปลี่ยนทักษะในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการจัดการความรู้โดยตรง และเพื่อแสดงให้ “คุณกิจ” เห็นคุณค่าของทักษะดังกล่าว, จัดสรรทรัพยากรสำหรับใช้ในกิจกรรมจัดการความรู้ พร้อมคอยเชื่อมโยงการจัดการความรู้เข้ากับกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ ทั้งภายในและนอกองค์กร, ติดตามความเคลื่อนไหวของการดำเนินการ ให้

คำแนะนำบางเรื่อง และแสดงท่าที ชื่นชมในความสำเร็จ อาจจัดให้มีการยกย่องในผลสำเร็จและให้รางวัลที่อาจไม่เน้นสิ่งของ แต่เน้นการสร้างสภาพภูมิอากาศในความสำเร็จ

3. คุณอำนวย (Knowledge Facilitator – KF)

เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ ความสำคัญของ “คุณอำนวย” อยู่ที่ การเป็นนักจุดประกายความคิด และการเป็นนักเชื่อมโยง โดยต้องเชื่อมโยงระหว่างผู้ปฏิบัติ (“คุณกิจ”) กับผู้บริหาร (“คุณเอื้อ”), เชื่อมโยงระหว่าง “คุณกิจ” ต่างกลุ่มภายในองค์กร และเชื่อมโยงการจัดการความรู้ภายในองค์กรกับภายนอกองค์กร โดยหน้าที่ที่ “คุณอำนวย” ควรทำ คือ

ร่วมกับ “คุณเอื้อ” จัดให้มีการกำหนด “หัวปลา” ของ “คุณกิจ” อาจจัด “มหกรรม หัวปลา” เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของ “หัวปลา”

จัดตลาดนัดความรู้ เพื่อให้ “คุณกิจ” นำความสำเร็จมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดความรู้ ออกมาจากวิธีทำงานที่นำไปสู่ความสำเร็จนั้น เพื่อการบรรลุ “หัวปลา”

จัดการดูงาน หรือกิจกรรม “เชิญเพื่อนมาช่วย” (Peer Assist) เพื่อให้บรรลุ “หัวปลา” ได้ ง่าย หรือเร็วขึ้น โดยที่ผู้นั้นจะอยู่ภายในหรือนอกองค์กรก็ได้ เรียนรู้วิธีทำงานจากเขาเชิญเขามาเล่า หรือสาธิต

จัดพื้นที่เสมือนสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสำหรับเก็บรวบรวมขุมความรู้ที่ได้ เช่น ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ ซึ่งรวมทั้งเว็บไซต์ เว็บบอร์ด เว็บบล็อก อินเทอร์เน็ต จดหมายข่าว เป็นต้น

ส่งเสริมให้เกิด ชุมชนแนวปฏิบัติ (CoP) ในเรื่องที่เป็นความรู้ หรือเป็นหัวใจในการบรรลุเป้าหมายหลักขององค์กร

เชื่อมโยงการดำเนินการจัดการความรู้ขององค์กร กับกิจกรรมจัดการความรู้ภายนอก เพื่อสร้างความคึกคัก และเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภายนอก

4. คุณกิจ (Knowledge Practitioner – a KP)

“คุณกิจ” หรือผู้ปฏิบัติงาน เป็นพระเอก หรือนางเอกตัวจริงของการจัดการความรู้ เพราะ เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ประมาณร้อยละ 90-95 ของทั้งหมด “คุณกิจ” เป็นเจ้าของ “หัวปลา” โดยแท้จริง เป็นผู้ที่มีความรู้และเป็นผู้ที่ต้องมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้ หา สร้าง แปลง ความรู้ เพื่อการปฏิบัติให้บรรลุถึง “เป้าหมาย/หัวปลา” ที่ตั้งไว้

5. คุณประสาน (Network Manager)

เป็นผู้ที่คอยประสานเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการความรู้ระหว่างหน่วยงาน ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงที่กว้างขึ้น เกิดพลังร่วมมือทางเครือข่ายในการเรียนรู้และยกระดับความรู้ แบบทวีคูณ (วิจารณ์ พานิช 2547 ข : 12-16)

2.8 กศน. กับการจัดการความรู้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีบทบาทในการจัดการความรู้ดังนี้ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน 2548 : 34-35)

1. การจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติ หรือกลุ่มคนทำงานขึ้น การรวมกลุ่มคนที่มีความสนใจที่จะทำงานร่วมกัน เช่น กลุ่มที่จะทำกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มพัฒนาอาชีพ เป็นต้น โดยเริ่มต้นจากการทำเวทีเสวนาร่วมกัน เพื่อกระตุ้นและค้นหาความต้องการหรือความสนใจร่วมกันก่อนนำไปสู่การรวมกลุ่ม เพื่อสร้างชุมชนนักปฏิบัติ

2. สร้างจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการประชุมกลุ่มจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ การประชุมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการมีความเหมาะสมมากกว่า เนื่องจากสมาชิกกลุ่มจะรู้สึกผ่อนคลายมากกว่า และกล้าที่จะเปิดใจปรึกษาหารือกัน การทำเวทีเช่นนี้อาจต้องทำหลายครั้ง เพื่อที่จะค้นหาและตกลงกันให้ได้ว่า จะทำอะไร และจะเรียนรู้เรื่องอะไร เช่น กลุ่มที่สนใจกองทุนหมู่บ้าน ก็จะตกลงร่วมกันว่าจะทำกองทุนหมู่บ้าน ก็จะต้องคุยกันต่อไปว่า ถ้าทำกองทุนหมู่บ้านจะต้องเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง หลายกลุ่ม มักจะใช้วิธีการทำแผนผังความคิด (Mind Map) เพื่อแสดงให้เห็นว่าต้องการเรียนรู้เรื่องอะไร

3. สมาชิกของกลุ่มร่วมหารือว่า ความรู้ที่กลุ่มต้องการเรียนรู้ ในกลุ่มมีสมาชิกคนใด มีความรู้ในเรื่องใดบ้าง ภายนอกกลุ่มของตน มีกลุ่มอื่นที่มีความรู้ในเรื่องที่ต้องการรู้อยู่บ้างหรือไม่ หรือมีความรู้ในหนังสือที่ไหนบ้าง หรือใครมีความรู้ที่จะมาถ่ายทอดให้กลุ่มเรียนรู้บ้าง ในกลุ่มสมาชิกเคยมีการทำงานในเรื่องใดที่ก่อให้เกิดความรู้ ที่จะเอามาใช้ประโยชน์ในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้บ้าง ซึ่งในขั้นตอนนี้ ความรู้ที่อยู่ในตัวคนจะถูกค้นคว้าและนำมาใช้ประโยชน์ต่อการทำงานในชีวิตจริง

4. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานหรือชุมชนนักปฏิบัติ ได้ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพราะสมาชิกของกลุ่มได้ใช้ประโยชน์จากความรู้ที่กลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน คือ การสรุปบทเรียน รวบรวมจัดกระทำไว้ในรูปแบบของการบันทึกต่างๆเป็นการสะสมความรู้ของกลุ่ม ซึ่งขั้นตอนนี้ นักศึกษานอกโรงเรียนที่เข้าไปช่วยกลุ่มจัดการความรู้ ปล่อยให้กลุ่มผู้ปฏิบัติงานหรือชุมชนนักปฏิบัติ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยตนเอง

5. ความรู้เพิ่มมากขึ้นในกลุ่มผู้ปฏิบัติ หรือชุมชนนักปฏิบัติ และเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามกลุ่ม ข้ามชุมชนออกไป กลายเป็นเครือข่ายความรู้ กว้างขวางออกไป โดยนักศึกษานอกโรงเรียนทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมประสานกลุ่มที่เรียนรู้เรื่องเดียวกัน เข้ามาเป็นเครือข่ายกันอาจจะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มาช่วยในการจัดการ เช่น จัดทำ เว็บไซต์ เชื่อมโยงกันและกัน เปิดเวทีให้กว้างขึ้น

เนื่องด้วย การจัดการความรู้ เป็นแนวคิดในการพัฒนาองค์ความรู้ใช้ในการสร้างคน สร้างงาน สร้างฐานความรู้ไปสู่ประสิทธิภาพในทุกด้าน ส่งผลต่อความสำเร็จและเป้าหมายการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และด้วยเหตุที่ การจัดการความรู้เป็นแนวทางบริหารจัดการยุคใหม่และหลายองค์กรได้นำการจัดการความรู้มาใช้ในหน่วยงาน ซึ่งสำนักบริหารงานการศึกษาและนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้นำการจัดการความรู้มาใช้ในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นหน่วยปฏิบัติลำดับต่อไปจึงขอกล่าวถึงศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ตอนที่ 3 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.1 ความหมายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Community Learning Centers) แนวคิดในการจัดการศึกษาลักษณะนี้ได้มีนักการศึกษาให้ความสนใจและคำนิยามเกี่ยวกับความหมายต่าง ๆ กัน ดังนี้

ยูเนสโก (UNESCO, อ้างถึงใน จงรักษ์ เจริญตะวัน 2546 : 15) ได้ให้ความหมายว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง การศึกษานอกระบบที่จัดขึ้นโดยประชาชนในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยบุคคลสามารถจะศึกษา ค้นคว้า อบรม เรียนรู้ตามความสนใจความสามารถตามศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552 : 2) ได้ให้ความหมายว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน

สวัสดี ตีชื่น (2541 : 6) ได้ให้ความหมายว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ศูนย์กลางการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ การพัฒนา การบริการ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งดำเนินการโดยชุมชน เพื่อชุมชน ศูนย์การเรียนรู้จะต้องมีอาคาร สถานที่มีสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ อย่างหลากหลาย มีครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาต่างๆ มีผู้เรียน ผู้ใช้บริการ โดยมีระบบการบริหาร การจัดการและการให้บริการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

ปานมณี (2551 : 10) ได้ให้ความหมายว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ศูนย์กลางที่เกิดจากการผสมผสานใจของคนในชุมชนนั้น ผ่านการระดมพลังสมอง เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน

อย่างแท้จริง โดยอาจจะเป็นศาลาประชาคม ที่เกิดขึ้นจากความต้องการของคนในชุมชนเอง เพื่อให้เป็นแหล่งแนวความคิดของคนในชุมชนที่เกิดขึ้นการภูมิปัญญาแบบชาวบ้าน

วิเลขา ลีสุวรรณ (2551 : 16) ได้กล่าวว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เมื่อชุมชนเข้มแข็งมีการจัดการศูนย์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ขยายจากหนึ่งชุมชนสู่ชุมชนอื่น ชุมชนเรียนรู้หลายชุมชน นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

สรุป ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง แหล่งเรียนรู้ที่ได้รับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเครือข่ายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนให้ครอบคลุมพื้นที่ เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร เป็นศูนย์รวมการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3.2 ความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กรมการศึกษานอกโรงเรียนเดิม) ได้ดำเนินตามแนวทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมาตราที่ 2584 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจหน้าที่ของตนเอง และมาตรา 289 ได้กำหนดให้องค์กรท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพตามความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น ประกอบนโยบายรัฐบาลในส่วนที่ 2 ซึ่งได้แถลงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2540 ได้เสนอแนวทางการปรับโครงสร้างด้านบริหารจัดการ ไปสู่ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมวิชาชีพและการจัดการศึกษา แก่ผู้ด้อยโอกาส ดังนั้นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(กรมการศึกษานอกโรงเรียนเดิม) จึงได้ดำเนินการในบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และนโยบายรัฐบาลโดยจัดการศึกษาในชุมชนโดยใช้รูปแบบ “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน” เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด และก้าวทันความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการศึกษา การปกครอง และสอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจปัจจุบัน ให้ชุมชนสามารถพัฒนาไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนการสร้างโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาอาชีพตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิต อนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทำให้เกิดการพัฒนามนุษย์ กระตุ้นให้มีความรักที่จะเรียนรู้ การสร้างกระแสสาธารณะด้านการศึกษาให้นำสู่การพัฒนาตามเป้าหมาย (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2540 : 27)

3.3 ประเภทของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ทิพวัลย์ มาแสง (2545 : 68) ได้กล่าวไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสามารถจัดตั้งได้ในสถานที่ต่างๆ ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยอาจจำแนกเป็นประเภทได้ตามสถานที่จัดตั้ง ดังนี้

1. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ประกาศจัดตั้งในสถานศึกษา (Institution Based) ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และสังกัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนเทศบาล เป็นต้น

2. ศูนย์การเรียนรู้ที่ประกาศจัดตั้งขึ้นในหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน (Integrated Based) ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในค่ายทหาร เรือนจำ สถานีอนามัย บริษัทขนส่งจำกัด โรงงานสถานประกอบการ เป็นต้น

3. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ประกาศจัดตั้งในชุมชน (Community Based) ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนแออัด วัด สภาตำบล มัสยิด โบสถ์ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน สถาบันครอบครัว เป็นต้น

4. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ประกาศจัดตั้งในต่างประเทศ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในประเทศต่างๆ เพื่อให้บริการการศึกษาสำหรับคนไทยในต่างประเทศ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2552 : 20 - 21) ได้แบ่งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประเภทต่างๆ ไว้ดังนี้

1. ห้องแสดงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นส่วนที่แสดงถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะ จารีต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งมีอัตลักษณ์และความเชื่อประเพณีเป็นของท้องถิ่น ซึ่งห้องแสดงวัฒนธรรมมีการจัดแสดง เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมเครื่องแต่งกาย เป็นต้น

2. ห้องอินเทอร์เน็ตชุมชน เป็นส่วนที่ส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันโลกของเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้าถึงเทคโนโลยี และจัดบริการสืบค้นเฉพาะที่เป็นความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้

3. ห้องวิชาการชุมชน เป็นสถานที่จัดประชุมสัมมนา ฝึกอบรมหัวข้อต่างๆ เช่น เรื่องภาษา การเลี้ยงลูกและแนวการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา มุมพัฒนาการศึกษาด้วยตนเอง เช่น มุมสายสามัญของการศึกษานอกโรงเรียน มุมมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา เป็นสถานที่จัดกิจกรรมกลุ่มพัฒนาความรู้ในชุมชน และเป็นห้องถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ซึ่งจัดบริการแก่ชุมชน บุคคล หรือหน่วยงานภายนอก และจุดถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ เช่น สารคดี ประวัติศาสตร์ต่างๆ องค์กรความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน

4. ห้องเรียนรู้กลุ่มอาชีพชุมชน เป็นส่วนเผยแพร่ผลงานกลุ่มอาชีพ การดำเนินงาน การรวมกลุ่ม การฝึกและพัฒนาอาชีพ และเป็นโอกาสทางการตลาดของกลุ่มอาชีพในชุมชน จะได้สัมผัสกับการทำงานกลุ่มอาชีพอย่างแท้จริง

5. ร้านค้าชุมชน เป็นส่วนส่งเสริมการเรียนรู้การดำเนินเชิงธุรกิจร่วมกัน เพื่อการพัฒนา ก้าวไปเป็นรูปแบบของสหกรณ์ชุมชน และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตจากชุมชน และดำเนินการตลาด ร่วมกับชุมชนซึ่งร้านค้าชุมชนจัดบริการสินค้าราคาต้นทุนต่ำเพื่อเป็นทางเลือกของผู้บริโภคในชุมชน และเป็นศูนย์จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากชุมชน หรือสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีมุมข้อมูลสินค้าและผลิตภัณฑ์ และศูนย์สาธิตของดีเด่นของชุมชน

6. ลานกิจกรรมชุมชน เป็นสถานที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ให้มีการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน บริการเครื่องเล่นสำหรับเด็ก มีการจัดกิจกรรมเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และसानสวยใยครอบครัว เช่น กิจกรรมศิลปะ การร้องเพลง การเล่นเกมต่างๆ เวทีสำหรับประชาชนชุมชน คนเด่นคนดังมาแสดงให้ชุมชนทราบถึงความสามารถ

7. ห้องสมุดชุมชน/ห้องสมุดประชาชน เป็นสถานที่ให้บริการหนังสือทุกประเภทตั้งแต่พัฒนาการของเด็กเล็ก เยาวชนผู้สนใจเฉพาะด้าน และมีบริการสื่อวารสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่มีความทันสมัย แหล่งที่มาของหนังสือนอกเหนือจากงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน และประชาชนทั่วไป ที่ต้องการเห็นคนมีการอ่านหนังสือ และมีความรู้มากขึ้น

8. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นสถานที่ให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารและความรู้ต่างๆ ส่งเสริมการอ่านหนังสือและป้องกันการลืมนหนังสือ รวมทั้งเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านหนังสือของประชาชน

จะเห็นได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบ่งตามการจัดตั้งในสถานที่ต่างๆและมีชื่อเรียกต่างกัน ซึ่งมีลักษณะเป็นแหล่งการเรียนรู้ภายในชุมชนและเป็นสถานที่จัดกิจกรรมของประชาชน

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (สรช.) หมายถึง ศูนย์รวมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ ตลอดจนเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชน ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยและยังเป็นการพัฒนา

ด้านการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องพื้นฐานในการพัฒนาสังคม จึงนับว่าเป็นหนึ่งในหลายๆ โครงการที่สำคัญ โดยเฉพาะการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จึงเปรียบเสมือนประตูทองที่เปิดรับผู้ที่พลาดโอกาสการเรียนในภาคปกติให้กลับสู่โลกของการศึกษาอีกครั้ง จากภาวะความต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กรมการศึกษานอกโรงเรียนเดิม) กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการที่จะยกระดับความรู้ ความสามารถ และอาชีพของคนในท้องถิ่น จึงได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) ขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน เป็นสถานที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ และก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ การเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน 2547 : 5-7) และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กำหนดรายละเอียดกรอบแนวคิดของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังนี้

1. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัวประชาชนและให้บริการความรู้ด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการและสนองตอบต่อสภาพปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง

2. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นของประชาชน ดำเนินการโดยชุมชน จึงให้ความสำคัญต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดหาสถานที่ที่เหมาะสม จัดหาครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและครูการศึกษานอกโรงเรียนที่รับปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ส่งเสริมสนับสนุนและบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยเผยแพร่แนวคิดประชาสัมพันธ์แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประสานงานจัดหาสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สื่อต่างๆ สนับสนุนแผนงาน โครงการ งบประมาณการ

ดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พัฒนาบุคลากรของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานด้านวิชาการ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล สรุปรายงาน

4. ครูการศึกษาออกโรงเรียนรับผิดชอบบริหารจัดการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5. นักศึกษาหรือผู้เรียน กศน. ทุกหลักสูตรทุกกิจกรรมสามารถเข้ามาช่วยปฏิบัติงาน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ ตามความสนใจและความถนัด โดยครูการศึกษาออกโรงเรียนมอบหมาย จัดให้มีอาสาสมัครสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันในการจัดบริการสื่อในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จัดบอร์ด ข้อมูล นิทรรศการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวันสำคัญ ๆ ทางศาสนาหรือพิธีการต่าง ๆ ตาม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

6. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้บริการแก่ประชาชนในลักษณะการศึกษานอกระบบ ประกอบด้วย การส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษาพื้นฐานทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งจัดในรูปแบบของการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

7. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดการการเรียนรู้โดยให้บริการความรู้และข่าวสาร ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ที่ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ผ่านสื่อเอกสาร แบบเรียน นิตยสาร วารสาร ฯลฯ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้สื่อทางไกล เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วีดีโอ ชุดรับสัญญาณดาวเทียม ฯลฯ

8. กิจกรรมการเรียนรู้ทุกรูปแบบที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดบริการนั้น ต้องมีเนื้อหาที่ มุ่งเน้นตามความต้องการและความจำเป็นของชุมชน โดยให้ชุมชนและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ กำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งด้านประชาธิปไตย เศรษฐกิจชุมชน ครอบครัวศึกษา สุขภาพอนามัย ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยอาศัย แผนชุมชนเป็นหลัก

9. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหลายทั้งปวงของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยึด หลักการจัดโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ มีการบูรณาการระหว่างชีวิต การทำงาน และการ เรียนให้สอดคล้องผสมผสานเป็นเรื่องเดียวกัน อันนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

10. มีการประสานเครือข่ายการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้นๆ และ ชุมชนอื่น ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน องค์กร มูลนิธิ สถานประกอบการ ฯลฯ ให้ทุกภาคส่วนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเรียนรู้

11. กลุ่มเป้าหมายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คือ ประชาชนในชุมชน ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส ซึ่งจะได้รับการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต เรียนรู้จากของจริง สถานการณ์จริง ปฏิบัติจริง อันจะนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องยั่งยืน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ตลอดไป

โครงการเมล็ดดาวกล่อมฝัน (2552 : 3) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน ได้เสนอแนวคิดการจัดศูนย์การเรียนรู้ สรุปลดดังนี้

1. จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิด และทำงานอย่างสร้างสรรค์ โดยวิธีการบูรณาการเนื้อหา และวิธีการเรียน ให้สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ ผู้เรียน และชุมชน

2. จัดทีมวิทยากรกระบวนการที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกชุมชน ครูอาสาสมัคร ครูภูมิปัญญา และอาสาสมัครนานาชาติอย่างต่อเนื่อง

3. ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อการเข้าใจตัวเอง ผู้อื่น สังคม ธรรมชาติแวดล้อม นิเวศวิทยา ความงาม และคุณค่าความดีงาม การเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพภายในของผู้เรียน และนำไปสู่ปัญญาอันแท้จริง

4. จัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในชุมชน ใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สุรชัย เทียนขาว (2550 : 5) กล่าวว่า iva ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นเข้าสู่สังคมความรู้ (Knowledge based society) เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้เป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้องค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและนอกชุมชนได้เข้าถึงประชาชนในระดับรากหญ้าในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจ สังคม การสาธารณสุข การเมือง สิ่งแวดล้อมและความมั่นคงของประเทศ พัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสม เป็นการทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

3.5 วัตถุประสงค์ของการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนั้น มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552 :3) กล่าวว่า iva ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการศึกษา นอกกรอบระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ประชาชนได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

3. เพื่อเสริมสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับประชาชนกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

4. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและจัดการศึกษาให้กับชุมชนเอง

วิเลชา ลีสูววรรณ (2551 : 16) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของทุกคนในชุมชนและพัฒนาชุมชน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีความต้องการและความสนใจของชุมชน

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอน้ำขุ่น (2551 : 12) กล่าวว่า ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ให้ชุมชน

2. เพื่อให้ชุมชนเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารต่างๆ และเป็นแหล่งจัดการความรู้ ถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้ประชาชนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ

3. เพื่อเป็นฐานความรู้ ในการจัดทำแผนชุมชน

สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร (2551 : 12) กล่าวไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพึ่งพาตนเองของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นกลไกให้ประชาชนได้เรียนรู้อยู่ในชุมชน มีอิสระในการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. เพื่อให้ประชาชนสามารถจัดกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาได้เอง มีอาชีพ เกิดรายได้ สอดคล้องกับหลักการปกครองตนเองของชุมชน

เพ็ญพรรณ จิตตะเสนีย์ (2552 : 4) กล่าวว่า ศูนย์การเรียนรู้ภายในชุมชนมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นแหล่งรวมแนวความคิดของคนในชุมชนจากภูมิปัญญาแบบชาวบ้าน มีการผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาของวัยรุ่น เยาวชน คนในครอบครัว ในลักษณะการพึ่งพา มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมของคนในชุมชน ที่เน้นให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนและคนทุกระดับ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานใจของคนในชุมชนนั้นๆ ผ่านการระดมสมอง

กล่าวโดยสรุป ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลข่าวสารสถานที่จัดกิจกรรมในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเน้นการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของคนในชุมชน

3.6 องค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ประสบความสำเร็จ จะต้องเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วม ครูการศึกษาออกโรงเรียนต้องมีความรับผิดชอบหาแนวทางในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจะต้องมีองค์ประกอบหลักที่จะเอื้ออำนวยให้การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน 2547 : 13-15) ดังนี้

1. สถานที่ที่เป็นแหล่งที่สามารถใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สะดวกในการมาใช้บริการ โดยยึดหลักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

2. คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชน มีความเสียสละสนใจให้ความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สนับสนุนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร งบประมาณ ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นของชุมชนเพื่อให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้ใช้บริการ

3. ครูการศึกษาออกโรงเรียนเป็นผู้ปฏิบัติงานในลักษณะประจำที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูศรช.) ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

4. กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ประชาชน นักเรียน นักศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบได้ใช้บริการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนนั้นๆ และชุมชนใกล้เคียง

5. สื่ออุปกรณ์ ประกอบด้วย สื่อการเรียนรู้ทุกประเภทอย่างหลากหลาย ได้แก่ สื่อเอกสาร ตำรา วารสาร หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ แผ่นปลิว สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ วิทยุ เครื่องเล่น VDO , CD , VCD , DVD ป้ายนิเทศ แผนที่ ข้อมูลต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น โต๊ะทำงาน เก้าอี้ โต๊ะอ่านหนังสือ ที่วางหนังสือพิมพ์ ตู้เก็บหนังสือ เป็นต้น

6. ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของชุมชน แหล่งวิทยากร ภูมิปัญญาชาวบ้าน ข้อมูลศักยภาพของชุมชน ข้อมูลทางทรัพยากรของชุมชน ข้อมูลแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

7. องค์กร / หน่วยงานบริหารจัดการ

7.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน ดูแล การดำเนินงานและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

7.2 ศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน กำกับดูแล และติดตามการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

8. กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย

8.1 ส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ

8.2 จัดการศึกษาพื้นฐาน เป็นกิจกรรมที่จัดหลังการเรียนรู้หนังสือ

8.3 จัดการศึกษาต่อเนื่องเทียบเท่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8.4 การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เพื่อการมีรายได้

8.5 การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทักษะชีวิต เช่น การออกกำลังกาย การป้องกันยาเสพติด สุขภาพอนามัย การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ฯลฯ

8.6 การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพชุมชนและความต้องการของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความเป็นปึกแผ่นของชุมชน เช่น กลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

8.7 การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสนใจส่วนบุคคล โดยมีสื่อต่างๆ ใ้บริการ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

8.8 การศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับอนาคต เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต การใช้คอมพิวเตอร์ การอบรมระยะสั้น เกี่ยวกับวิสัยทัศน์การทำงานในสมัยใหม่ การใช้ภาษาต่างประเทศ

ธวัช ชลารักษ์ (2552 : 1) กล่าวว่า iva การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นเรื่องที่จะต้องคิดจากชุมชนเองเป็น โดยมีครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นผู้ที่จัดกระบวนการเรียนการสอนตามสภาพวิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ องค์ประกอบที่สำคัญต้องประกอบด้วย

1. ต้องมีสถานที่ที่สามารถใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สะดวกในการมาใช้บริการ ยึดหลักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

2. มีคณะกรรมการเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนมีจิตสำนึกสาธารณะ

3. มีประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทำหน้าที่จัดกระบวนการศึกษา หาดองค์ความรู้ไว้บริการ และเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้อื่นๆ

4. มีสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลายครบถ้วนให้บริการความรู้ได้ในทุกรูปแบบ ทันสมัย

5. มีข้อมูลสำหรับการให้บริการแนะแนวต่างๆ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

6. มีเจ้าภาพสำหรับจัดกิจกรรมให้เกิดการเคลื่อนไหวมีชีวิตชีวา

7. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาสาสมัครประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเชื่อมโยง องค์ความรู้ต่างๆ อย่างสมดุล

3.7 ประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้นมีประโยชน์และเป็นความสำคัญต่อชุมชนและประชาชนดังนี้

1. เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญา และเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนนอกโรงเรียน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม
2. เป็นการกระจายแหล่งบริการทางการศึกษา แหล่งข่าวสารข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางด้านการศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชนได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่
3. เป็นการกระจายการบริหารการศึกษาให้เกิดความคล่องตัว และมีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมทางการศึกษา
4. เป็นแหล่งบริการชุมชน และเป็นจุดนำร่องของการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. เป็นแหล่งปลูกฝัง สร้างเสริมประชาธิปไตยในวิถีชีวิต
6. เป็นศูนย์รวมของการยกระดับการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชน
7. เป็นศูนย์กลางการประสานงาน เพื่อระดมสรรพกำลังภาครัฐและเอกชนในการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่า และสนองตอบต่อนโยบายของรัฐในการให้บริการด้านการศึกษาต่อชุมชนและประชาชน (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน 2547 : 5-7)

สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร (2551 : 2) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ดังนี้

1. เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาชุมชน
2. ประชาชนในชุมชน เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสามารถนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาชุมชนของตนเองในด้านต่างๆ ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สุภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
3. ชุมชนเกิดการพัฒนา สามารถพึ่งพาตนเองได้ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน และส่งผลถึงการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวมได้ในที่สุด

3.8 แนวทางในการจัดและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ในการดำเนินงานการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้นั้นมีหลักการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ในการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้วางยุทธศาสตร์การจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในหลักการ “ชุมชนเพื่อชุมชน” 2) ให้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นแกนนำในการจัดตั้งและการจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3) ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงแนวทางและวิธีการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 4) สร้างความศรัทธาและความคุ้นเคยกับชุมชน 5) ร่วมประชุมชี้แจงและวางแผนการดำเนินงานร่วมกับชุมชน 6) ประสานงานกับเครือข่าย 7) จัดกิจกรรมเสริมแรงและการให้รางวัล 8) สนับสนุนและคัดเลือกผู้มีใจรักและพร้อมที่จะปฏิบัติ

รูปแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีรูปแบบของการจัดการ 6 ประการ คือ 1) พื้นที่ให้บริการศึกษายืดหยุ่นตามสถานที่ และความพร้อมของชุมชน 2) รูปแบบการจัดพื้นที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ไม่กำหนดขนาดและมาตรฐานของวัสดุครุภัณฑ์ที่แน่นอนแต่ต้องเหมาะสมกับกิจกรรมและสภาพแวดล้อม 3) เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมหลากหลายตามความเหมาะสม หรือความพร้อมตามสภาพได้อย่างทันยุคทันสมัย 4) จัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลและในวัด 5) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรมีอาคารและบริเวณเป็นเอกเทศ 6) จัดให้มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย (บุญเลิศ มาแสง ชัยยศ อิมสุวรรณ และขรรค์ชัย คงเสน่ห์ 2543 : 46)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2552 : 65 - 66) ได้มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไว้ 7 ประเด็นดังนี้

1. ควรจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้สอดคล้องและสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตของบุคคลในสังคม ซึ่งการเรียนรู้ของบุคคลจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการเรียนรู้ทุกรูปแบบเกิดขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงตอบสนองต่อธรรมชาติการเรียนรู้ของประชาชนในยุคแห่งข่าวสาร ในปัจจุบัน ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงควรปรับกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของประชาชนกลุ่มเป็นสำคัญ โดยประชาชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบกิจกรรมเนื้อหาของกิจกรรม และควรปรับกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของบุคคล โดยมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสมกับเพศ วัย และสถานภาพทางอาชีพ

2. ควรจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแต่ละแห่งได้จัดตั้งอยู่ในชุมชนตามท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ ดังนั้นการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแต่ละแห่งจึงควรมีเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น โดยจัดให้มีลักษณะเป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่มีข้อมูลต่างๆ ของท้องถิ่นนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา

ของท้องถิ่น ข้อมูลด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สถานที่ต่างๆ ของชุมชน เทคโนโลยีของชาวบ้าน ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ควรจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีความสนุกสนาน รื่นรมย์ และมีชีวิตชีวา การจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีชีวิตชีวา หมายความว่า การจัดกิจกรรมต่างๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรจัดอย่างสนุกสนาน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ลงมือปฏิบัติและขณะเดียวกันต้องได้รับความรู้ด้วย โดยเป็นการเรียนรู้จากกิจกรรมที่เป็นสาระบันเทิงอย่างหลากหลาย เช่น การจัดกิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ การจัดนิทรรศการ

4. ควรพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีความทันสมัยอยู่เสมอเนื่องจากในแต่ละปีสังคมและเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรจะต้องพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านรูปแบบกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น

5. ควรมีการพัฒนาบุคลากร ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในการสนับสนุนการจัดแหล่งการเรียนรู้ โดยการฝึกอบรม และพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจและตระหนัก ในความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในฐานะของแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน

6. ควรมีการวิจัยและพัฒนาควรมีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งพัฒนาพื้นฐานข้อมูลให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับความพร้อมและศักยภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนั้นๆ

7. ควรมีส่วนร่วมของชุมชน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการนำพันธมิตรหุ้นส่วนในชุมชน เครือข่าย ตลอดจนประชาชนในชุมชน ให้มีส่วนร่วมให้มากที่สุดทั้งในระดับ การวางแผน การลงมือปฏิบัติและการประเมินผล รวมทั้งการขอความร่วมมือในการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนอย่างแท้จริง

3.9 การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนทุกคนในตำบล หมู่บ้านจะต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการดำรงชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตของประชาชนและท้องถิ่น จะต้องมีการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่นโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในฐานะเป็นเจ้าของชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน

โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน มุ่งสร้างโอกาสและให้บริการการเรียนรู้ที่หลากหลายสนองต่อความต้องการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาแบบพึ่งตนเองได้ ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะต้องมีการบริหารจัดการที่มุ่งตอบสนองบทบาท ภารกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน 2547 : 5) ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนั้นมีโครงสร้างการบริหารงานและบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

3.9.1 โครงสร้างการบริหารงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของชุมชน อยู่ในการกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล มีครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งเป็นบุคลากรที่ได้รับค่าตอบแทนจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กรมการศึกษานอกโรงเรียนเดิม) กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ดำเนินงาน ลักษณะโครงสร้างการบริหารของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จะประกอบด้วย 1) องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินงาน 2) คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นคณะผู้บริหารกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงาน 3) ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินงานกิจกรรมโดยมีศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเป็นหน่วยให้การสนับสนุนการดำเนินงาน

3.9.2 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนซึ่งได้รับแต่งตั้งจากผู้อำนวยการสถานศึกษาโดยความเห็นชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมียุทธศาสตร์หน้าที่ดังนี้ 1) วางแผนการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) จัดประชาสัมพันธ์งานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3) จัดหาวัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์พื้นฐานให้กับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 4) บริหารและจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 5) กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 6) ประสานงานและเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแห่งอื่นๆ ในตำบล 7) ประสานกับส่วนราชการในตำบลและเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน 8) ประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อนำแผนชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

คณะกรรมการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประกอบด้วยบุคคล ดังต่อไปนี้ 1) ประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประธานกรรมการ 2) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นกรรมการและเลขานุการ 3) ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ 4) ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเป็น

กรรมการ 5) กรรมการร่วม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้าน เป็นกรรมการ

3.9.3 บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้ 1) พิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนไม่เกิน 7 คน ให้ประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นประธาน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นกรรมการและเลขานุการ และครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ 2) พิจารณาแผนงานและโครงการ รวมทั้งเสนอแนวทางการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3) บริหารและการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 4) จัดหาสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ บุคลากร และงบประมาณของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 5) กำกับดูแล ติดตามผล การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 6) ให้ความเห็นชอบในประกาศจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 7) ร่วมกับศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 8) ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.9.4 บทบาทหน้าที่ของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ 1) จัดกิจกรรมตามแผนการเรียน การสอน และหลักสูตรต่างๆ ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2) จัดทำข้อมูลชุมชนและจัดเก็บอย่างเป็นระบบพร้อมที่จะให้บริการ 3) จัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อเสนอเข้าแผนพัฒนาตำบล และแยกเสนอของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแต่กรณี 4) การจัดการกระจาย และหมุนเวียนการให้บริการสื่อต่างๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 5) ดำเนินงานธุรการในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยเฉพาะการรับสมัครนักศึกษาแนะนำ และตรวจสอบการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา การลงทะเบียนเรียน การจัดทำแผนการเรียน การจบหลักสูตร ฯลฯ 6) ดำเนินงานจัดและประสานงานสอนเสริม การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและกิจกรรมในชุมชน 7) ให้คำปรึกษา แนะนำ และแนะแนว เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทุกประเภทในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 8) ประสานกับบุคคลหน่วยงานทั้งภาครัฐภาคเอกชน ตลอดจนผู้รู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน 9) ให้บริการ วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แก่ผู้เรียน และชุมชน 10) ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 11) สรุปรายงานผลการปฏิบัติงานต่อองค์การบริหารส่วนตำบล และศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาอำเภอ

3.9.5 บทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังนี้ 1) ร่วมกับสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาค และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด จัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้ง องค์กร และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) เผยแพร่แนวความคิด และประชาสัมพันธ์แนวทางการ จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้แก่หน่วยงาน องค์กร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3) ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยการประสานงานจัดหาทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อต่างๆ 4) ประสานงานและจัดทำข้อมูลของเครือข่าย ที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนและส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน 5) เป็นศูนย์รวมและบริหารการกระจายสื่อ 6) เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 7) ร่วมประชุมกับองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อจัดทำและพิจารณาแผนปฏิบัติการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 8) ประสานงานการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 9) เสริมและสร้างแรงจูงใจในรูปแบบต่างๆ เช่น การพัฒนาบุคลากร การศึกษาดูงาน การยกย่องและ ประกาศเกียรติคุณแก่ผู้ดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 10) จัดระบบการนิเทศติดตามผล ประเมินผลเพื่อให้มีมาตรฐานและคุณภาพทั้งในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 11) ประสานงานส่งเสริมสนับสนุน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับครุศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 12) สรุปลผลและรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.9.6 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยจังหวัดในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด มีบทบาท หน้าที่ในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คือ 1) ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การ เรียนรู้ชุมชน ในด้านแผนงานโครงการ งบประมาณ วิชาการ วัสดุ ครุภัณฑ์ 2) พัฒนาคณาจารย์ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยอำเภอ ในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในด้านต่างๆ 3) นิเทศติดตามผลการ ดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ร่วมกับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

อำเภอ 4) สร้างเสริมแรงจูงใจให้กับบุคลากรของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เช่น การให้รางวัล การศึกษาดูงาน การยกย่องประกาศเกียรติคุณ ฯลฯ 5) ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานด้านวิชาการ และการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 6) จัดการและบริหารระบบการกระจายสื่อให้กับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 7) อนุมัติหลักสูตรท้องถิ่น 8) ประเมินผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนร่วมกับศูนย์ศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบล 9) สรุปและรายงานผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในภาพรวมระดับจังหวัด

3.10 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นหัวใจสำคัญของคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีผู้ให้ความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้ อุ๋นตา นพคุณ กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะมีลักษณะเป็นกระบวนการภายในตัวของผู้เรียน ที่ควบคุมด้วยตัวผู้เรียนเองเท่านั้น และอาจจะมีการปฏิสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ การเรียนจึงต้องเป็นไปตามธรรมชาติ และมีลักษณะเป็นกระบวนการตลอดชีวิต เปรียบประดุจกับการหายใจซึ่งมนุษย์ขาดไม่ได้นั่นเอง (อุ๋นตา นพคุณ, อ้างถึงในสัญญา ทองจินดา 2546 : 38) ส่วนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ให้ความเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างกว้างขวาง ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ ให้ศึกษาเรียนรู้จากกลุ่ม จากสังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสอนเสริม การฝึกอบรมโดยตรงจากครู อาจารย์ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน ฯลฯ เป็นต้น (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน 2547 : 18) ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมี 3 ลักษณะ กล่าวคือ 1) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ และ 3) การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

3.10.1 การจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่พ้นเกณฑ์การศึกษาค่าบังคับหรือกลุ่มเป้าหมายที่พลาดและขาดโอกาสได้รับการศึกษาในระบบหรือในพื้นที่ ที่สถานศึกษาไม่สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีให้ได้ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน 2549 : 41) โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่จบการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า หรือยังไม่จบการศึกษาค่าบังคับ

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่จบการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า หรือยังไม่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่จัดให้กลุ่มเป้าหมายที่จบการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า

3.10.2 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพอาชีพเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านทักษะอาชีพ และคุณภาพชีวิตของผู้เรียน แบ่งออกเป็นวิชาชีพระยะสั้น กลุ่มสนใจ และหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ (ปอ.) โดยมีกระบวนการดังนี้

การเตรียมการ ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กำหนดเรื่อง หรืออาชีพที่จะเรียน พร้อมจัดหาหลักสูตร สื่อ และกำหนดแผนการสอนจากนั้นประชาสัมพันธ์และสำรวจกลุ่มเป้าหมาย แสวงหาวิทยากรซึ่งอาจเป็นผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ที่มีความชำนาญการในสาขาวิชาต่างๆ ที่ประสงค์จะเป็นวิทยากร จากนั้นดำเนินการรับสมัครนักศึกษา จัดทำทะเบียนนักศึกษา ขออนุญาตเปิดสอนพร้อมแต่งตั้งวิทยากร ผู้สอนดำเนินการเปิดสอนตามกำหนด รายงานผลการเรียน และเสนอรายชื่อผู้จบหลักสูตรพร้อมขอออกหลักฐานการศึกษา

3.10.3 การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 15 ได้ให้ความหมายว่าเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพความพร้อมและโอกาส โดยเป็นการศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ เช่น การศึกษาสารคดีจากรายการวิทยุ โทรทัศน์ ตามความสนใจของแต่ละคน การเรียนรู้วิธีประกอบอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ไปเทียบโอนเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนตามหลักสูตรระดับต่างๆ ได้ตามที่หลักสูตรกำหนดหากผ่านการประเมินตามที่กระทรวงกำหนด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2550 : 22) การศึกษาตามอัธยาศัย จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ในวิถีชีวิตโดยไม่มีระบบและแบบแผนที่ตายตัว เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งทุกคนสามารถเรียนรู้ ได้จากสภาพการณ์และเงื่อนไขรอบๆ ตัว เป็นการเรียนรู้ที่อิสระ สามารถเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน 2547 : 20)

สรุป

การจัดการความรู้ เป็นแนวคิดในการพัฒนาองค์ความรู้ใช้ในการสร้างคน สร้างงาน สร้างฐานความรู้ไปสู่ประสิทธิภาพในทุกด้าน ส่งผลต่อความสำเร็จและเป้าหมายการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน สำนักบริหารงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้นำการจัดการความรู้มาใช้ในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นหน่วยปฏิบัติ ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นแหล่งให้บริการการศึกษานอกระบบแก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ที่อยู่ในชุมชน เป็นแหล่งการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน สถานที่จัดกิจกรรมในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของคนในชุมชน ดังนั้นจึงเห็นว่าการจัดการความรู้ เป็นการพัฒนาความเข้มแข็งภายในหน่วยงานและเป็นกิจกรรมส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้กำหนดให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นำการจัดการความรู้มาใช้ในการดำเนินงานให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการความรู้ในชุมชน และการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน เพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

4.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในองค์กร

สวรส บัณฑิต (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาหลักการ แนวคิด และแนวทางในการจัดการความรู้ในองค์กร แนวคิดและแนวทางในการจัดการความรู้ในองค์กรรัฐวิสาหกิจ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการความรู้ในองค์กรที่ศึกษา คือ การประปานครหลวง สรุปว่า องค์กรมีการจัดการความรู้โดยการจำแนก และกำหนดองค์ความรู้หลัก แล้วจึงนำไปจัดทำแผนฝึกอบรมและพัฒนาพนักงาน มีการใช้การประชุมเป็นวิธีปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหา โดยพนักงานมีโอกาสแบ่งปัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความรู้ในการปฏิบัติงาน มีกิจกรรมการจัดการความรู้อย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ ชมรมนักวิทยาศาสตร์ ปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ พนักงานยังไม่สนใจในกิจกรรมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมวางแผนความรู้ ยังไม่มีการดำเนินการในการเชื่อมโยงระบบประเมินผลการปฏิบัติงานกับพฤติกรรมด้านความรู้ของพนักงาน และมีแนวโน้มที่จะนำระบบ E-Learning และ E-Training มาใช้ในการจัดการความรู้ในองค์กร เพื่อให้พนักงานได้รับความรู้ และได้เรียนรู้เทคโนโลยีมากขึ้น และสิ่งแวดล้อมและ

วัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้มากที่สุดองค์กรควรเริ่มโครงการจัดการความรู้ที่หน่วยงานด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมมากที่สุด ปัจจัยที่องค์กรต้องให้ความสำคัญได้แก่ การสำรวจความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น เทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของพนักงาน การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อให้มีผู้รับผิดชอบชัดเจน การได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากฝ่ายบริหารระดับสูง การยอมรับความเสี่ยงหากเกิดข้อผิดพลาดจากการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงาน และการใช้ช่องทางการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

สุทธิมน ศรีโชติ และคณะ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ขององค์กรในประเทศไทย : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง องค์กรราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อประโยชน์ของการจัดการความรู้ทั้ง 4 ด้าน คือ การตระหนักและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ วัฒนธรรมและความเชื่อ โดยเฉพาะวัฒนธรรมการเรียนรู้ ระบบแรงจูงใจ ระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการความรู้ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ที่สำคัญคือ การสนับสนุนจากผู้นำ วัฒนธรรมการเรียนรู้ เทคโนโลยีที่ง่ายต่อการแสวงหา สืบค้นและเผยแพร่ความรู้ ความตระหนักในความสำคัญของการจัดการความรู้ ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้ คือ บุคลากรไม่เข้าใจการจัดการความรู้และไม่แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน สภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศในการเป็นองค์กรไม่เอื้อต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้ไม่เกิดการร่วมมือในการสร้างและจัดการความรู้

อุษาลักษณ์ ฮวบเอี่ยม (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการความรู้ในองค์กรของคณะทำงานเพื่อดำเนินการบริหารจัดการความรู้ภายในกรมบังคับคดีเพื่อเป็นองค์กรเรียนรู้ พบว่า คณะทำงานเพื่อดำเนินการบริหารจัดการความรู้ภายในกรมบังคับคดีมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในองค์กรในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย .8326 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความรู้ความเข้าใจด้านวัตถุประสงค์ ด้านวิธีการหรือกระบวนการ และด้านประโยชน์หรือผลที่ได้รับจากการจัดการความรู้มีระดับมากเช่นกัน และปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในองค์กรของคณะทำงานเพื่อดำเนินการบริหารจัดการความรู้ภายในกรมบังคับคดีเพื่อเป็นองค์กรเรียนรู้ คือ ระดับการศึกษา

เอพสไตน์ (Epstein 2000 : 38-52) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กร เพื่อทราบว่า บุคคลใช้อุปกรณ์สื่อสารเพื่อที่จะสื่อสารกันได้อย่างไร โดยผู้วิจัยได้นิยามความรู้ภายในและภายนอกบุคคล (tacit and explicit knowledge) ในลักษณะรูปแบบและวิธีการสื่อสาร ผลของการวิจัยพบว่าอุปกรณ์การสื่อสารมีความสำคัญต่อการแพร่กระจายความรู้ที่ซับซ้อนมากกว่าความรู้ธรรมดาทั่วไป ในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ที่ซ่อนเร้นในตัว

บุคคลนั้น การใช้วิธีการติดต่อสื่อสารแบบพบปะสนทนาโดยตรงจะให้ผลดีกว่าใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดจะมีบทบาทสำคัญมากต่อการแพร่กระจายความรู้ การเป็นเพื่อนจะทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือความรู้ที่ซ่อนเร้นในบุคคลได้มากกว่าการขาดความสัมพันธ์ของความเป็นเพื่อน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ความคล้ายคลึงกันทางสังคมของบุคคล ไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่ามีผลต่อการเผยแพร่และการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคล ส่วนผู้ที่บุคลิกภาพเปิดเผยจะสื่อสารความรู้ที่ซับซ้อนและความรู้ธรรมดาทั่วไป ได้ดีกว่าผู้ไม่มีบุคลิกภาพเปิดเผย

เคเซอร์ (Keyser, อ้างถึงใน ฉันทน์นันทน์ ยอดคนพเกล้า 2548 : 25) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้ และผลการปฏิบัติงานของลูกจ้างบริษัท ไฟฟ้ารัฐเทนเนสซี เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของการจัดการความรู้ในองค์กร และผลงานของลูกจ้าง จำนวน 1,870 คน ซึ่งเดิมการจัดการความรู้มุ่งเน้นการรับรู้ของผู้บริหารระดับกลางและระดับสูง การศึกษานี้จึงมุ่งไปที่กลุ่มพนักงานระดับล่างซึ่งมีการศึกษาไม่สูง ผลการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างการจัดการความรู้และผลการปฏิบัติงานของลูกจ้าง และยังมีความแตกต่างในการรับรู้และเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ระหว่างลูกจ้างกลุ่มต่างๆ ในองค์กร

เกา (Kao, อ้างถึงใน ฉันทน์นันทน์ ยอดคนพเกล้า 2548 : 25) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการบริหารของผู้นำชาวไต้หวันและการปฏิบัติการจัดการความรู้ ในบริษัทที่ตั้งอยู่ในจีนแผ่นดินใหญ่ เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบริหารของผู้นำกับการปฏิบัติการจัดการความรู้ โดยใช้แบบสอบถามซึ่งแบ่งผู้บริหารตามพฤติกรรมในการบริหารที่รวมถึงการพิจารณาแต่งตั้ง การเล่าเรื่อง การขาย การมีส่วนร่วม และการแต่งตั้งตัวแทน ประชากรที่ใช้ศึกษาแบ่งเป็น เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน/การดำรงตำแหน่งในบริษัทปัจจุบัน และระยะเวลาในการเป็นผู้นำตั้งแต่อดีต ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างรูปแบบการเป็นผู้นำของผู้บริหารกับประชากรที่ศึกษา รวมทั้งมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในกลุ่มผู้นำรูปแบบต่างๆ และจำนวนปีที่ เป็นผู้นำในบริษัทกับการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และผู้นำที่เป็นนักขายมีการนำการจัดการความรู้มาใช้สูง

4.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในชุมชน

พาขวัญ ลออสอาด (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการจัดการความรู้ ของสมาชิกองค์กรชุมชน จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกองค์กรชุมชนมีความสามารถในการจัดการความรู้อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด ($\bar{X}=1.65$) ร้อยละ 66.2 และเมื่อพิจารณา

ความสามารถในการจัดการความรู้ในแต่ละด้าน พบว่า สมาชิกองค์กรชุมชนมีความสามารถในการใช้ความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ และการสร้างความรู้ในระดับปานกลาง

ชุติมา เมฆวัน (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การระบุดึงความรู้โดยการเลือกและตัดสินใจผลิตภัณฑ์ของกลุ่มธุรกิจชุมชน โดยกลุ่มธุรกิจชุมชนส่วนมากเลือกและตัดสินใจจากการประชุมพูดคุยปรึกษาหารือกันในกลุ่มแล้วตัดสินใจ (ร้อยละ 37.49) กระบวนการแสวงหาความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนแสวงหาจากการอบรมทั้งหมด ส่วนมากกลุ่มนำข้อมูลความรู้ที่ได้มาจากการอบรมการแสวงหาความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่ม (ร้อยละ 45.46 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด) กระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่มของกลุ่มธุรกิจชุมชน ทั้งหมดใช้การสาธิต/ทำให้ดู รองลงมาคือการใช้การบอกกล่าว และการอบรม (ร้อยละ 65.63) ส่วนอีกร้อยละ 34.38 คือการใช้การแจกเอกสาร/ข้อมูล/แผ่นพับ และทางด้านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มคนที่สนใจของกลุ่มธุรกิจชุมชน พบว่ากลุ่มธุรกิจชุมชน มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มคนที่สนใจถึงร้อยละ 92.19 ซึ่งใช้การถ่ายทอดความรู้ส่วนมาก โดยการสาธิต ทำให้ดู ร้อยละ 81.25 และปัญหาการจัดการองค์ความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.63 มีปัญหากระบวนการถ่ายทอดความรู้ยังไม่สามารถทำให้สมาชิกได้จดจำและปฏิบัติได้ทุกคน

วรรณิ ทองระย้า (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการความรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีของเกษตรกร : กรณีศึกษา โรงเรียนเกษตรกรในพระราชดำริ บ้านหล่น หมู่ที่ 4 ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท พบว่า การศึกษากระบวนการในการจัดการความรู้ที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมี คือ การรับความรู้จากภายนอก การเป็นบุคคลเรียนรู้ การเชื่อมความรู้ภายนอกเข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน การทดลองปฏิบัติจริง การเลือกสรรความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้การจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับบุคคลภายนอก และการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกจากการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน การจัดการความรู้ของเกษตรกรบ้านหล่นจึงมีลักษณะเด่น คือ การเรียนรู้ที่จะประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับซึ่งเป็นความรู้ใหม่ผนวกรวมเข้ากับความรู้ดั้งเดิมของชุมชน เพื่อนำมาแก้ปัญหาด้านการเกษตรของตนเองภายใต้บริบทของสังคมการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

ปาริชาติ วัลย์เสถียร (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน ผลการศึกษา ปรากฏว่า การเรียนรู้ของชุมชนเป็นการเรียนรู้เพื่อแก้ทุกข์และเพิ่มอำนาจในการจัดการตนเอง นวัตกรรมการเรียนรู้ คือ การบูรณาการ ตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่เชื่อมโยงตนเอง ครอบครัวยุ ชุมชนและสังคม เปรียบเทียบ

กระบวนการเปลี่ยนแปลงของอดีตและปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เริ่มจากการเรียนรู้เชิงประเด็นเรื่อง และขยายสู่การเรียนรู้เชิงบูรณาการในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประสานการเรียนรู้ทั้งมิติด้านนอกและมิติด้านในอันเป็นการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ ทั้งนี้ เจือปนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ได้แก่ บริบทภายในชุมชนทั้งด้านธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐาน ด้านสังคมวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ด้านประสบการณ์ แนวคิดและฐานคิดของคนในชุมชน และกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับภายนอก กลไกการจัดการเรียนรู้ และการจัดการความสัมพันธ์ในแนวราบ

การเรียนรู้และการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ไม่ได้แยกออกจากกัน เป็นไปเพื่อแก้ปัญหาและเสริมสร้างความสุข จึงเป็นความรู้ที่แนบเนื้ออยู่กับวิถีของชุมชน ทั้งการทำมาหากิน การจัดสวัสดิการ การจัดการทรัพยากร และศิลปวัฒนธรรมของชุมชน เสริมสร้างให้ชุมชนฟื้นฟูความรู้และภูมิปัญญาเดิมที่ยังมีคุณค่าสามารถนำมาประยุกต์ได้กับชีวิตในปัจจุบัน การสกัดความรู้ที่แฝงและฝังอยู่ในบุคคลและกลุ่ม ซึ่งมีภูมิรู้ หรือมีความสำเร็จที่เป็นแบบอย่างได้ สร้างแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งยังสร้างความรู้ใหม่จากประสบการณ์และคัดสรรความรู้จากภายนอก แล้วนำความรู้ไปใช้ในการทำงานจริงและขยายผลต่อ สรุปได้ว่า ชุมชนนำความรู้ไปปฏิบัติและสร้างความรู้จากการปฏิบัติด้วย

สุจินต์ สิมาร์ภัยและคณะ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาโครงการวิจัย พัฒนากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล - อำเภอ ผลการวิจัย โครงการวิจัยฯ ได้เน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อค้นหาและฟื้นฟูพลังท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ พบว่า “พลังท้องถิ่น” ส่วนหนึ่งยังคงเป็นศักยภาพในท้องถิ่น และอีกส่วนหนึ่งเป็นพลังที่เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง เป็นพลังสำคัญที่ร้อยรัดชุมชนท้องถิ่นเอาไว้ได้ ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้นอยู่รอดและสามารถจัดการตัวเองได้ประกอบด้วย 4 ฐานสำคัญคือ 1) ฐานทรัพยากร เป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตความรู้ สร้างระบบคุณค่าและความเชื่อ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคม 2) เครือข่ายทางสังคม เป็นพลังที่ยึดโยงชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นเอาไว้ด้วยกันเป็นเครือข่าย เช่น การเป็นเครือญาติ การมีระบบความเชื่อร่วมกัน การมีวัฒนธรรมร่วมกัน เป็นต้น ส่วนชุมชนที่เป็นคนอพยพมาจากพื้นที่อื่น จะเป็นเครือข่ายที่ค่อนข้างเป็นทางการที่ผูกโยงกับผลประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ และอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ระบบความรู้ของท้องถิ่นในพื้นที่วิจัยส่วนใหญ่เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization: Tacit to Tacit) เป็นการถ่ายทอดแบบไม่ได้ตั้งใจ แต่เป็นเพราะการได้รู้ ได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส แล้วซึมซับเอาความรู้เหล่านั้นไว้ในตัวเอง จากนั้นก็จะใช้วิธีการเดียวกันถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป พบว่า การใช้วิธี Socialization เป็นวิธีการจัดการความรู้ที่ทรงพลังที่สุด และสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และ 4) ระบบคุณค่าและความเชื่อเป็นเครื่องร้อยรัดให้ชุมชนท้องถิ่นดำรงอยู่ได้ และทำหน้าที่กำกับควบคุมพฤติกรรมของคนใน

ชุมชนให้อยู่ในครรลอง แสดงออกมาในรูปของวัฒนธรรม บุญประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมต่างๆ พลังท้องถิ่นทั้ง 4 ฐานล้วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน จนบางครั้งไม่สามารถแยกได้ชัดเจนว่าพลังท้องถิ่นนั้นอยู่ในฐานใด ความเข้มแข็งของพลังท้องถิ่นในฐานหนึ่งก็มักจะส่งผลให้พลังท้องถิ่นในฐานอื่นๆ เข้มแข็งด้วย และหากพลังท้องถิ่นฐานใดฐานหนึ่งอ่อนแอ ก็จะส่งผลให้ฐานอื่นๆ อ่อนแอตามไปด้วยเช่นกัน

วสันต์ ไทรแก้ว (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ในชุมชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลายประเภท ซึ่งเกิดขึ้นจากความจำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวันหรือวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นถ่ายทอดความรู้ภายในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) แบบตัวต่อตัว มีความรู้บางประเภทเท่านั้นที่มีการจดบันทึกจากความรู้ในตัวบุคคลเป็นหลักฐานการถ่ายทอด จะถ่ายทอดระหว่างกันในหมู่เครือญาติเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันคงเหลือความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่กี่ประเภทที่ยังปรากฏให้เห็นอยู่ในสังคม และผู้ที่มีความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฟื้นฟูหรือส่งเสริมสนับสนุนความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ การทดลองใช้กระบวนการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลในชุมชน (Socialization) สกัดความรู้บุคคลออกมา (Externalization) เป็นชุมชนความรู้ในชุมชน รวบรวมเป็นหมวดหมู่ เผยแพร่ให้ผู้สนใจได้ทราบโดยทั่วกัน และนำความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสร้างมูลค่าเพิ่ม (Internationalization) และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น สร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นหรือให้เป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองต่อไป

4.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

วสันต์ ลาจันติก (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก องค์กรประกอบที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จ ในส่วนของสถานศึกษาได้แก่ส่งเสริมบุคลากรโดยสนับสนุนงบประมาณ มีนโยบายแผนงานชัดเจน ตลอดจนระบบสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน ด้านผู้บริหารต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนสร้างขวัญกำลังใจโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นบุคคลที่รับผิดชอบสูง ด้านครูผู้สอนต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง นำเข้าองค์ความรู้ใหม่บรรยากาศเป็นประชาธิปไตย ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องประสานสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและเข้าใจหลักของการจัดการความรู้

เนาวรัตน์ พลายน้อยและคณะ (2548 : 63-69) ได้ติดตามประเมินผลภายใน และการถอดบทเรียนกระบวนการจัดการความรู้ เรื่องการทำนาข้าวในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนของมูลนิธิข้าวขวัญ จังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และพระนครศรีอยุธยา รวม 6 โครงการ พบว่า นักจัดการความรู้หรือคุณอำนวย เป็นผู้จัดหลักสูตรตามความต้องการของผู้เรียน วิเคราะห์ความก้าวหน้าการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระยะเวลาที่ยาวนาน โดยใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นผู้ให้กำลังใจสนับสนุนผู้เรียนจัดการเรียนรู้ภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มและระหว่างพื้นที่กระตุ้นการแสดงออกของผู้เรียน ดำเนินการให้มีการสะท้อนผลการเรียนรู้และถอดบทเรียน สรุปผลการเรียนรู้ บริหารจัดการในสิ่งที่จำเป็น ตลอดจนเป็นผู้ทำหน้าที่สื่อสารกับภาคีต่างๆ ปัญหาของคุณอำนวยในโรงเรียนชาวนา คือ การเข้าไปจัดการอย่างเบ็ดเสร็จ (ทำให้เสร็จแต่ไม่สำเร็จ) ข้าราชการมีเวลาน้อย การเรียนการสอนเป็นแบบสั่งการ ไม่สามารถ/ไม่ประสงค์จะดำเนินงานทุกวัน มีภาระอื่นของทางราชการ งบประมาณออกล่าช้า ก็ทำไม่ได้

อุปสรรคการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ ความเชื่อที่ฝังใจของนักเรียนชาวนาที่ยังลังเลว่า แนวคิดโรงเรียนชาวนาเป็นไปได้ ความต้องการเห็นผลเร็วทันตาเห็น เพราะบางกิจกรรมไม่ได้กระทำเองแต่จ้างคนอื่น เช่น การฉีดยาฆ่าแมลง และนักเรียนชาวนาบางส่วนยังกังวลใจ ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าถาม ขาดการมีส่วนร่วม บางคนเขียนหนังสือไม่คล่อง ตามเนื้อหาไม่ทัน วาดรูปไม่เก่ง จดบันทึกไม่ได้บางพื้นที่ที่มีปัญหาทางกายภาพของพื้นที่ เช่น ฝนแล้ง ขาดน้ำ ทำให้ขาดพื้นที่แปลงนาเพื่อการเรียนรู้

ฉัตรแก้ว ชีระเดชากุล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการความรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ในกระบวนการบริหารจัดการความรู้ในสถานศึกษาในขั้นตอนการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ หรือทิศทางของการจัดการความรู้ คือ โรงเรียนระดับประถมศึกษามีการวางแผนเพื่อกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ หรือทิศทางการจัดการความรู้ น้อยกว่าในระดับประถมศึกษา เนื่องจากโรงเรียนระดับประถมศึกษาไม่ค่อยมีการจัดทำหรือดำเนินการที่มีลักษณะคล้ายกับการจัดการความรู้ทำให้ไม่มีฐานข้อมูลเดิม ที่จะสามารถนำมาปรับใช้ได้กับการจัดการความรู้ทำให้โรงเรียนระดับประถมศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการวางแผน และมีข้อเสนอแนะ คือ ครูควรแสวงหาความรู้เรื่องการจัดการความรู้เพิ่มเติม เพื่อความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ดำเนินการจัดการความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ครูควรมีทัศนคติในเชิงบวกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ไม่ใช่การเพิ่มภาระงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องมีความจริงจังในการถ่ายทอดข้อมูลอย่างถูกต้อง

รสมาริน ญาณบุญ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ในห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ของผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่า หลักจากใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ในห้องเรียนธรรมชาติแล้ว การระดับจัดการความรู้ของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีทุกคน และทุกด้านของการจัดการความรู้ ทั้งการสร้างความรู้ การแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยผู้เรียนแสดงความสามารถในการจัดการความรู้ด้วยตนเอง ด้วยการจดบันทึก สอบถาม อภิปราย ระดมพลังสมอง นำเสนอความคิดเห็น และสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

จุรรัตน์ เพ็ชรจันทิก (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้รับรางวัลดีเด่นระดับจังหวัดศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหาร และการจัดการ มีปัญหาในระดับปานกลาง คือ ด้านการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พบว่า ครูประจำกลุ่ม ส่งหนังสือราชการถึงผู้ใหญ่บ้านและประสานงานด้วยตนเอง ปัญหาสำคัญที่พบ ได้แก่ ครูและนักศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไม่มีเวลาไปร่วมกิจกรรมในชุมชน ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ไว้บริการชุมชน

อิชยา พรหมสามสี (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรโดยส่วนรวม ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน เห็นว่า มีการจัดสภาพการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพการดำเนินงาน ด้านกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน เห็นว่า มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน เห็นว่า มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก และบุคลากรทุกกลุ่มมีปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง

ไชยวัฒน์ แจ่มจัน (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า มีการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการปฐมนิเทศนักศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมาย มีการประสานงานต่างกับองค์กรชุมชน มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้

ชุมชน มีการประสานงานกับหน่วยองค์กรในท้องถิ่นเพื่อเป็นเครือข่ายการศึกษาออกโรงเรียน และมีการส่งเสริมให้ชุมชนมาใช้บริการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

รานี น้อยสกุล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ความรู้และทักษะที่จำเป็นในด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์ การให้คำปรึกษาและแนะแนว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประสานเครือข่ายเป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในระดับมากทุกด้าน และจากการเปรียบเทียบความรู้ด้านการบริหารจัดการพบว่า ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพศชาย มีความเห็นว่ามี ความจำเป็นในการปฏิบัติงานในระดับที่สูงกว่ากลุ่มเพศหญิง และกลุ่มอายุน้อยมีความเห็นว่ามี ความจำเป็นในระดับที่สูงกว่ากลุ่มอายุมาก และทักษะที่จำเป็นด้านการบริหารจัดการ กลุ่มครูอายุน้อยมีความเห็นว่าเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในระดับที่สูงกว่ากลุ่มครูอายุมาก โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สายโรจน์ มณีกุล (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมมีความเหมาะสม ระดับปานกลาง โดยมีสภาพการดำเนินงาน มากที่สุด คือ ด้านการประสานงาน รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมสายสามัญและการบริหารจัดการ และมีความต้องการการพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

จงรักษ์ เฉียงตะวัน (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาลักษณะการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียนกับความต้องการใช้ประโยชน์ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการศึกษาพื้นฐานโดยภาพรวมพบว่ามีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การจัดการเรียนการสอนตรงกับความต้องการของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ให้คำปรึกษา แนะนำ แนะแนวการจัดการศึกษา และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย โดยภาพรวมพบว่ามีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น แนะนำวิธีการค้นหาข้อมูลจากสื่อประเภทต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการประชาสัมพันธ์การให้บริการสื่ออย่างทั่วถึง สม่่าเสมอ และหลากหลายรูปแบบ เช่น ปิดป้าย โฆษณา หอกระจายเสียง เสียงตามสาย หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหรือสิ่งอื่น ๆ อยู่ในระดับมากส่วนการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับปานกลาง

สัญญา ทองจินดา (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า มีการปฏิบัติงานของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า การจัดกิจกรรมตามแผนการเรียนการสอนและหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน และการให้คำปรึกษาแนะนำ และแนะแนวเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทุกประเภทในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอยู่ในระดับมาก ส่วน การจัดทำข้อมูลชุมชน และจัดเก็บอย่างเป็นระบบพร้อมที่จะให้บริการ การจัดทำแผนงาน โครงการเพื่อเสนอเข้าแผนพัฒนาตำบล และแยกเสนอของบประมาณ จากองค์การบริหารส่วนตำบล และกรมการศึกษานอกโรงเรียน การจัดการกระจายและหมุนเวียน การให้บริการสื่อต่าง ๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การดำเนินงานธุรการในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การดำเนินงานจัดและประสานงานสอนเสริม การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและกิจกรรมในชุมชน การประสานกับบุคคลในหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนผู้รู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดดำเนินงาน เครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน การให้บริการวัสดุอุปกรณ์ และสื่อที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุรินทร์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเติมปัญญาให้สังคม ผลการวิจัยพบว่า ผลที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านชุมชน เกิดการจัดการความรู้ มีการตรวจสอบความรู้จากการใช้และติดตามผล โดยมีการปรับปรุงความรู้ใหม่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะเป็นเรื่องที่ชาวบ้านอยากรู้ อยากทำ นำไปใช้ แก้ไขปัญหา และเกิดประโยชน์ก็ถูกบอกโดยชาวบ้านเอง เป็นการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนอย่างแท้จริง ผลที่เกิดขึ้นจากการเติมปัญญาให้สังคม การส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ พัฒนาความรู้ ความสามารถเดิม ให้ชาวบ้านมีชีวิตรอดในสังคม ปัจจุบันได้ด้วยการสร้างความรู้ใหม่ รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิถีคิด วิถีค้นหาความจริงในชุมชน โดยการเอาความรู้ แลกเปลี่ยนกันและหาเหตุผลมาปฏิบัติ และใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชน ทำให้มีรูปแบบการเติมปัญญาให้สังคม ที่ค้นพบคือ รูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยเป็นการร่วมมือจากทั้งสองฝ่าย เริ่มตั้งแต่กระบวนการ การเตรียมการ วางแผน การลงมือปฏิบัติ และประเมินผลการดำเนินงาน และรูปแบบการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การบอกเล่าประสบการณ์ การสะท้อนผล และพัฒนา สร้างความคิดรวบยอด และการประยุกต์ประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

พจนีย์ สวัสดิ์รัตน์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมใดๆ ควรเกิดจากการทำเวทีชาวบ้านให้บ่อยครั้ง ศึกษาความต้องการที่แท้จริงและเป็นประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืน โดยครูผู้ให้คำแนะนำ

(Facilitator) ซึ่งทำหน้าที่ให้คำแนะนำในทุกเรื่องของผู้เรียน มีความคุ้นเคย เข้าใจผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ดูแลและช่วยเหลือผู้เรียนในทุกคำตอบที่อยากรู้ กระตุ้นให้เกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน พร้อมทั้งทั้งต้องมีบทบาทเรียนร่วมกับทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มและส่งเสริมการพัฒนาไปสู่แหล่งการเรียนรู้ของชุมชน โดยสามารถส่งเสริม ส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล โดยการพูดคุยชวนคิด นำสื่อวีดิทัศน์มาให้ชม ร่วมคิด ปรัชญาหรือ สร้างกระบวนการ“คิดเป็น”ให้แก่ผู้เรียน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม เครือข่ายอาชีพเดียวกัน จัดไปศึกษาดูงาน โดยมีการวางแผนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบร่วมกัน มีการบันทึกผลการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียนเพื่อการวิเคราะห์ร่วมกัน

จากแนวคิดของการจัดการความรู้และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาแนวคิด ข้อคิดเห็นที่สำคัญและน่าสนใจเพื่อนำมาศึกษาเรื่องสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยึดแนวคิดการจัดการความรู้ของสำนักบริหารงานการศึกษาแห่งชาติและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่กำหนดให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นำการจัดการความรู้มาใช้ในการดำเนินงานให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการความรู้ในชุมชน และการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สามารถดำเนินการจัดการความรู้ให้สอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาการวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

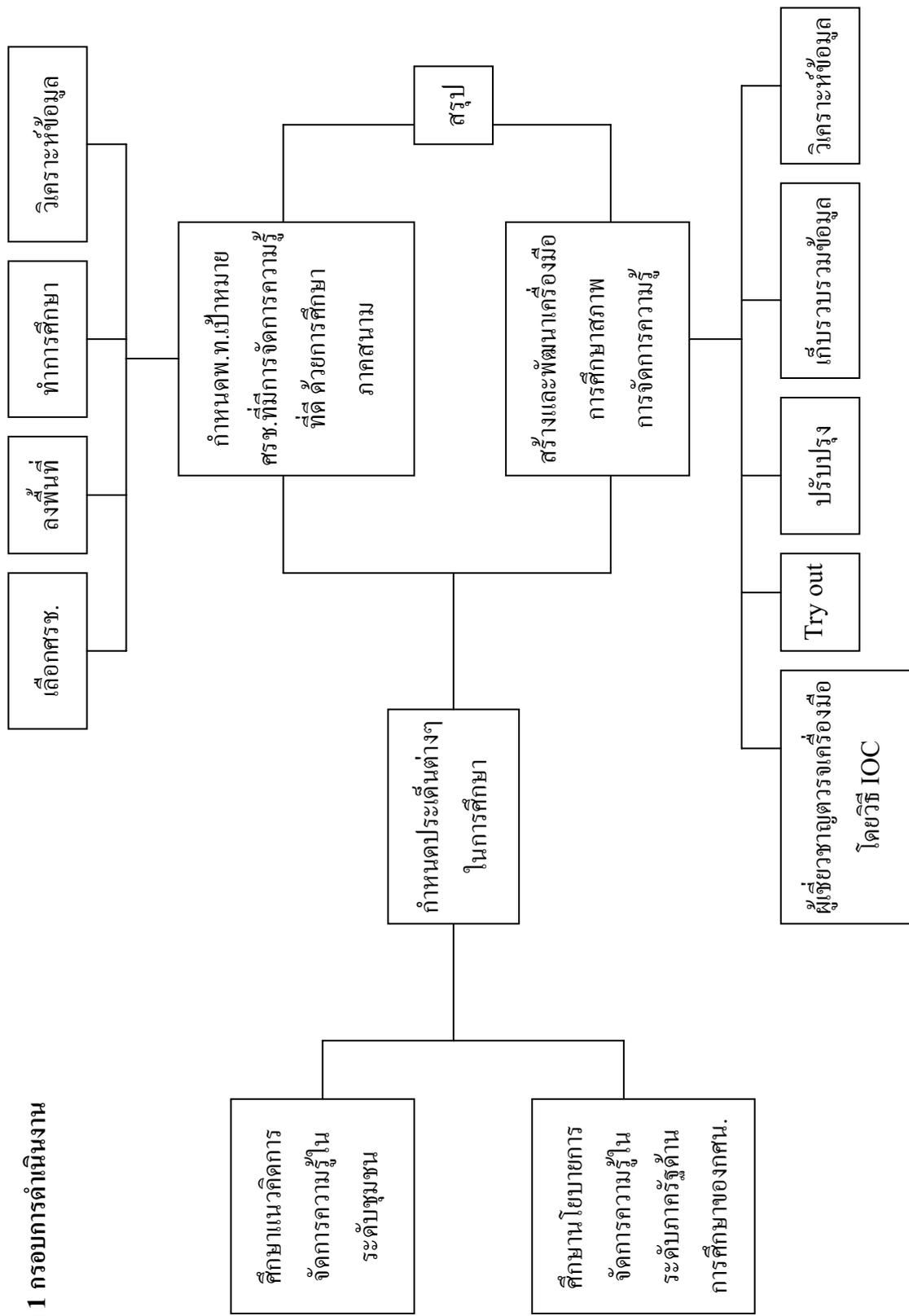
ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 สร้างกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ในขั้นตอนการสร้างกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร กรอบแนวคิดทฤษฎีของการจัดการความรู้
2. ศึกษาแผนและแนวนโยบายของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการจัดการความรู้ในระดับสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. กำหนดพื้นที่ทำการศึกษจากกรอบแนวคิดในการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและการศึกษาในกรณีศึกษาโดยผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ซึ่งประกอบไปด้วย 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ที่อยู่ในความดูแลของสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับทำการศึกษาเชิงปริมาณ และศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ สำหรับศึกษาในกรณีศึกษา
4. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แผนภูมิที่ 1 กรอบการดำเนินงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้งานวิจัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้กำหนดการวิจัยจากประชากร กลุ่มตัวอย่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. ประชากรที่ตอบแบบสอบถาม คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในพื้นที่เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ที่อยู่ในความดูแลของสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1,509 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2. ประชากรสำหรับกรณีศึกษา ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ได้แก่ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 คน

กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้มีจำนวน 1,509 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากเอกสารประกอบการสอนการวิจัยเบื้องต้น (บุญชม ศรีสะอาด 2545 : 38) ซึ่งได้กำหนดไว้จากจำนวนประชากรทั้งหมดที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 10% และทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำแนกตามจังหวัด ด้วยวิธีการจับฉลาก ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 154 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

จังหวัด	จำนวน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
ชัยภูมิ	146	15
นครราชสีมา	392	40
บุรีรัมย์	310	31
สุรินทร์	175	18
ศรีสะเกษ	174	18
อุบลราชธานี	312	32
รวม	1,509	154

โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แห่งละ 3 คน ประกอบด้วย

1. ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในฐานะตัวแทนจำนวน 1 คน
2. ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในฐานะตัวแทนจำนวน 1 คน
3. กรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในฐานะตัวแทนจำนวน 1 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในกรณีศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนก้นตวมจระมวด สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยก สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งทั้ง 2 ศูนย์ เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ได้รับคัดเลือกจากจังหวัด โดยเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีการจัดการความรู้ดีเด่น โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากตัวแทน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แห่งละ 3 คน ประกอบด้วย 1) ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ 3) กรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยใช้ประเด็นในการศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ตามขั้นตอนดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
2. การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท ดังนี้

1.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ สำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำนวน 154 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามระดับบุคคล เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ จังหวัดที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตำแหน่งในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ลักษณะของการได้รับการอบรมด้านการจัดการความรู้ มีข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ ระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มบุคคล อายุของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักศึกษา และการจัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ มีข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลการประเมินค่า (Rating Scale) สร้างตามแนวลิเคิร์ต (Likert) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ข้อคำถามประกอบด้วยเนื้อหาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน และด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน จำนวน 34 ข้อ

1.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ในกรณีศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพส่วนตัวและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพจัดการความรู้ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กันตวงระมวล สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ใน 5 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของชุมชน สภาพการจัดการ

ความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของชุมชน ผลของการดำเนินงานการจัดการความรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และสภาพปัญหาของการจัดการความรู้

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้
การเตรียมการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยเตรียมประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ก่อนลงพื้นที่ เพื่อให้การสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ประเด็นที่ตรงตามวัตถุประสงค์และกำหนดประเด็นไม่ให้มีหลายประเด็นเกินไปแต่ให้ครอบคลุมสาระสำคัญ ซึ่งประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) มีดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของชุมชน 2) สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3) กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของชุมชน 4) ผลของการดำเนินงานการจัดการความรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และ 5) สภาพปัญหาของการจัดการความรู้

2. ผู้วิจัยนัดหมายกับผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) วันเวลา สถานที่

3. ผู้วิจัยเตรียมอุปกรณ์เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป และของที่ระลึก สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์

การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยแนะนำตนเอง และบอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ แก่ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความเป็นกันเอง และขอเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หลังจากนั้นชี้แจงกับผู้ให้สัมภาษณ์ว่าสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี เมื่อจบในแต่ละประเด็น ผู้วิจัยจะสรุปหากไม่ครอบคลุมสาระสำคัญก็สามารถแนะนำเพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปในแต่ละประเด็นก่อนจะเริ่มสัมภาษณ์ในประเด็นต่อไป

2. ดำเนินการสัมภาษณ์ เริ่มสัมภาษณ์ตามประเด็น

หลังจากนั้นเริ่มสัมภาษณ์ตามประเด็นเมื่อผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นและให้คำอธิบายรายละเอียดอย่างลึกซึ้งในแต่ละประเด็น และสังเกตในกิจกรรมการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรม

3. การเปิดการสนทนา เมื่อดำเนินการสัมภาษณ์ครบทุกประเด็นแล้ว ผู้วิจัยสรุปประเด็นการสัมภาษณ์โดยภาพรวม และเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เมื่อไม่มีข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จึงกล่าวขอบคุณ ผู้ให้สัมภาษณ์และมอบของที่ระลึก

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ถอดเทปบันทึกเสียงการสนทนา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามประเด็น แล้วนำข้อมูลที่ได้แปลความหมายนำไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนก้นตวจระมวล ประกอบด้วย

1. นางสาวรณิ โชติสิรินันท์ ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
2. นายบุญนาถ สืบสันต์ กรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. นายอำนาจ ดาศรี ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

โดยกำหนดการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 3 – 7 สิงหาคม 2551 ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนก้นตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง ประกอบด้วย

1. นายสมประสงค์ วงษ์แสวง ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
2. นางหนูพิน ฮวงเพชร กรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. นางกิตติยาภรณ์ บัวลอย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

โดยกำหนดการสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 9 – 12 สิงหาคม 2551 ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

2. การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่ใช้ในการวิจัยและหาคุณภาพของเครื่องมือ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร รายงาน สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ อันเป็นพื้นฐานในการกำหนดการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตลอดจนวิธีการสร้างเครื่องมือเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดขอบเขต รายละเอียดเนื้อหาสาระที่จะสร้างเครื่องมือ

3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเกี่ยวกับเนื้อหาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกำหนด และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขการใช้ภาษาข้อความบางข้อให้ถูกต้องชัดเจนเข้าใจง่าย เพื่อให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง

4. นำเครื่องมือที่สร้างเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม และใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543 : 117) โดยใช้สูตร

	IOC	=	$\frac{\sum R}{N}$
เมื่อ	IOC	หมายถึง	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	หมายถึง	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	หมายถึง	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
มีเกณฑ์ในการพิจารณาคือ			
	+1	หมายถึง	แน่ใจว่าสอดคล้อง
	0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
	-1	หมายถึง	แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยพิจารณาข้อคำถามที่มีผลการคำนวณดัชนีความสอดคล้องเท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ขึ้นไป ถือว่าข้อนั้นมี ความสอดคล้องเหมาะสม แล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า ข้อคำถามในแบบสอบถามทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.5 แสดงว่าเป็นข้อคำถามที่มีความสอดคล้องกันและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดอำนาจเจริญ รวมผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 40 คน

6. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

แบบสัมภาษณ์สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ในกรณีศึกษา ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร รายงาน สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ แล้วนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงประเด็นต่างๆ คือ ให้กระชับในประเด็นที่ต้องการรู้ และครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ตลอดจนแก้ไขในเรื่องสำนวนภาษาเพื่อการสื่อความหมายได้ตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล ความถูกต้องและความชัดเจนของคำถาม ความเหมาะสมถูกต้องกับเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง และการกำหนดรูปแบบของการศึกษาในกรณีศึกษา ได้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) สำหรับทำการศึกษาในกรณีศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดต่างๆ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ทั้ง 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัด

2. ส่งแบบสอบถามไปยังสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอให้ส่งแบบสอบถามกลับคืนมาตามเวลาที่กำหนด ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 462 ชุด เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 462 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์ผู้ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง สังกัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมตัวก่อนไปเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยปฏิบัติดังนี้

1.1 ศึกษาที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่จะไปเก็บข้อมูลภาคสนาม

1.2 กำหนดวันเวลา และสถานที่ ที่จะไปเก็บข้อมูลภาคสนาม แจ้งให้ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่จะไปเก็บข้อมูลภาคสนามทราบล่วงหน้า

1.3 เตรียมแบบสัมภาษณ์สำหรับกรณีศึกษาที่สร้างขึ้นให้พร้อม

1.4 เตรียมกล้องถ่ายรูปในการบันทึกภาพ

1.5 เตรียมเครื่องมือในการบันทึกเสียง

1.6 ซักซ้อมการสัมภาษณ์รวมทั้งวิธีการบันทึกข้อมูล

2. ขั้นตอนดำเนินการเก็บข้อมูลผู้วิจัยปฏิบัติดังนี้

2.1 แนะนำตนเอง และบอกจุดมุ่งหมายของการเก็บข้อมูลแก่ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่เก็บข้อมูล

2.2 สร้างความคุ้นเคยให้เกิดความเป็นกันเอง โดยการสนทนาทักทาย

2.3 เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ใช้คำถามตามข้อความในแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา และในเวลาถามอาจถามคำถามใดก่อนหรือหลังก็ได้ตามความเหมาะสม

3. ชั้นบันทึกผลการเก็บข้อมูลผู้วิจัยปฏิบัติดังนี้
  - 3.1 ผู้วิจัยบันทึกผลการเก็บข้อมูล โดยการบันทึกภาพ
  - 3.2 ผู้วิจัยบันทึกผลการสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

หลังจากได้รับแบบสอบถามคืนมาแล้ว ก็นำมาดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์
2. จัดระเบียบข้อมูลและลงรหัส
3. นำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และข้อคำถามที่ต้องการทราบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (%) และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบคำบรรยาย

2. วิเคราะห์การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน และ ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนของแบบสอบถามความคิดเห็น ดังนี้

- 2.1 วิธีการตรวจให้คะแนนจากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเป็น 5 ระดับ ตามแบบของลิเคอร์ต์ ดังนี้

มีการจัดการความรู้มากที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ	5
มีการจัดการความรู้มาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4
มีการจัดการความรู้ปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3
มีการจัดการความรู้น้อย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2
มีการจัดการความรู้น้อยที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1

- 2.2 เกณฑ์และความหมายในการเทียบค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ผู้วิจัยนำเสนอเกณฑ์ของเบสท์ (Best 1970 : 204) มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีการจัดการความรู้ระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีการจัดการความรู้ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีการจัดการความรู้ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีการจัดการความรู้ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีการจัดการความรู้ระดับมากที่สุด

3. การวิเคราะห์ความแตกต่างของจังหวัดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ กับการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way - ANOVA) กรณีที่ตัวแปรอิสระจำแนกมากกว่า 2 กลุ่ม ในกรณีที่มีนัยสำคัญทางสถิติ.05 จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการ LSD (Least-Significant Different)

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) สำหรับกรณีศึกษา

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก(In – depth Interview) สำหรับกรณีศึกษาใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำเสนอแบบพรรณนาความ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้จำนวน 154 แห่ง โดยผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละ 3 คน ได้แก่ ครูศูนย์ การเรียนรู้ชุมชน ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รวมผู้ตอบ แบบสอบถามจำนวน 462 คน ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งหมด สำหรับการเก็บ รวบรวมข้อมูลในกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ยาง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามและแบบ สัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ประกอบด้วย

ตอนที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1.2 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอน ใต้

ตอนที่ 1.3 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการ ความรู้ในชุมชน และการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

ตอนที่ 1.4 การเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

ตอนที่ 1.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ ของศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย

ตอนที่ 2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กรณีศึกษาการจัดการความรู้
ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนก้นตวงระมวด อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

ตอนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview)กรณีศึกษาการจัดการความรู้
ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง เกอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตอนที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 1 เป็นการนำเสนอข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำนวน 462 คน จำนวน 154 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และการได้รับการอบรมเรื่องการจัดการความรู้ ค่าสถิติที่นำเสนอ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และการได้รับการ
อบรมเรื่องการจัดการความรู้

n = 462

ข้อมูลทั่วไป	ค่าสถิติ		ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.
	ความถี่	ร้อยละ		
เพศ				
ชาย	278	60.20		
หญิง	184	39.80		
รวม	462	100.00		
อายุ				
23 – 41 ปี	249	53.90	41.10	8.77
42 – 78 ปี	213	46.10		
รวม	462	100.00		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ค่าสถิติ		ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.
	ความถี่	ร้อยละ		
วุฒิการศึกษา				
ต่ำกว่าปริญญาตรี	236	51.10		
ปริญญาตรี	215	46.50		
สูงกว่าปริญญาตรี	11	2.40		
รวม	462	100.00		
การได้รับการอบรมเรื่องการจัดการความรู้				
เคยได้รับการอบรม	386	83.50		
ไม่เคยได้รับการอบรม	76	16.50		
รวม	462	100.00		

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีจำนวน 462 คน จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นเพศชาย จำนวน 278 คน (ร้อยละ 60.20) และเป็นเพศหญิง จำนวน 184 คน (ร้อยละ 39.80)

จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 23–41 ปี จำนวน 249 คน (ร้อยละ 53.90) และมีอายุระหว่าง 42 – 78 ปี จำนวน 213 คน (ร้อยละ 46.10) โดยมีอายุเฉลี่ย 41.10 (S.D. = 8.77)

จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 236 คน (ร้อยละ 51.10) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 215 คน (ร้อยละ 46.50) และมีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 11 คน (ร้อยละ 2.40)

จำแนกตามการได้รับการอบรมเรื่องการจัดการความรู้ พบว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมเรื่องการจัดการความรู้ จำนวน 386 คน (ร้อยละ 83.50) และไม่เคยได้รับการอบรมเรื่องการจัดการความรู้ 76 คน (ร้อยละ 16.50)

ตอนที่ 1.2 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำเสนอข้อมูลสภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด โดยเก็บข้อมูลจากครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในฐานะตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการศึกษาสภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย ระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มบุคคล อายุของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักศึกษา การจัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ และค่าสถิติที่นำเสนอได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3 – 8

ตารางที่ 3 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

n = 154

ระยะเวลาการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน	ชัยภูมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		ศรีสะเกษ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1-5 ปี	2	13.33	16	40.00	20	64.52	6	33.33	9	50.00	10	31.25	63	40.91
6-10 ปี	13	86.67	20	50.00	8	25.81	11	61.11	8	44.44	21	65.63	81	52.60
11 ปีขึ้นไป	-	-	4	10.00	3	9.67	1	5.56	1	5.56	1	3.12	10	6.49
รวม	15	100	40	100	31	100	18	100	18	100	32	100	154	100

จากตารางที่ 3 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยเก็บข้อมูลจากครุศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในฐานะตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีระยะเวลาการจัดตั้งระหว่าง 6 - 10 ปี (ร้อยละ 52.60) รองลงมาคือ ระยะเวลาการจัดตั้งระหว่าง 1 - 5 ปี (ร้อยละ 40.91) เมื่อพิจารณาตามจังหวัด พบว่า จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดอุบลราชธานี มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีระยะเวลาการจัดตั้งระหว่าง 6 - 10 ปี เป็นส่วนใหญ่ ส่วน จังหวัดบุรีรัมย์และศรีสะเกษ มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีระยะเวลาการจัดตั้งระหว่าง 1 - 5 ปี เป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 4 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

n = 154

สถานที่ตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน	ชัยภูมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		ศรีสะเกษ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
วัด/สำนักสงฆ์	1	6.67	9	22.50	5	16.13	3	22.22	-	-	5	15.63	24	16.63
โรงเรียน	-	-	-	-	-	-	3	16.67	-	-	1	3.13	4	9.90
ศาลาประชาคม	-	-	11	27.50	11	35.48	2	11.11	4	22.22	7	21.88	41	26.64
องค์การบริหาร ส่วนตำบล	9	60.00	7	17.50	8	25.81	7	44.44	11	61.11	13	40.63	55	41.17
ศูนย์พัฒนาต่างๆ ในหมู่บ้าน	5	33.33	3	7.50	3	9.68	3	5.56	2	11.11	4	12.50	19	13.70
แหล่งเรียนรู้อื่นๆ เช่น สถานี อนามัย ห้องสมุด ประชาชน	-	-	10	25.00	4	12.90	-	-	1	5.56	2	6.25	11	8.68
รวม	15	100	40	100	31	100	18	100	18	100	32	100	154	100

จากตารางที่ 4 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยเก็บข้อมูลจากครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในฐานะตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตั้งอยู่ที่องค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 41.17) รองลงมาคือ ศาลาประชาคม (ร้อยละ 26.64) และวัด/สำนักสงฆ์ (ร้อยละ 16.63) เมื่อพิจารณาตามจังหวัด พบว่า จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตั้งอยู่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นส่วนใหญ่ ส่วนจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์ มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตั้งอยู่ที่ศาลาประชาคม เป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 5 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มบุคคล

n = 154

การจัด การศึกษาให้แก่ กลุ่มบุคคล	ชัยภูมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		ศรีสะเกษ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
กลุ่มเยาวชน	15	100	35	87.50	28	90.32	18	100	18	100	32	100	146	94.81
กลุ่มแม่บ้าน	13	86.67	39	97.50	25	80.65	18	100	17	94.44	27	84.38	139	90.61
ภิกษุ สามเณร	3	20.00	17	42.50	9	29.03	10	55.56	13	72.22	11	34.38	63	42.28
กลุ่มผู้นำชุมชน	14	93.33	39	97.50	27	87.10	17	94.44	17	94.44	31	96.88	145	93.95
กลุ่มทหาร	-	-	3	7.50	7	22.58	1	5.56	3	16.67	3	9.38	17	12.34
กลุ่มผู้ต้องขัง	-	-	-	-	7	22.58	-	-	-	-	-	-	7	22.58
กลุ่มวัยแรงงาน	14	93.33	40	100	26	83.87	17	94.44	16	88.89	30	93.75	143	92.38
กลุ่มเกษตรกร	13	86.67	36	90.00	26	83.87	17	94.44	17	94.44	31	96.88	140	91.05
กลุ่มผู้สูงอายุ	5	33.33	20	50.00	14	45.16	11	61.11	10	55.56	18	56.25	78	50.24
กลุ่มคนพิการ	3	20.00	5	12.50	4	12.90	1	5.56	6	33.33	8	25.00	27	18.22

จากตารางที่ 5 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มบุคคล โดยเก็บข้อมูลจากครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในฐานะตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (สามารถตอบได้มากกว่า 1ข้อ) ในภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเยาวชน (ร้อยละ 94.81) รองลงมาคือ กลุ่มผู้นำชุมชน (ร้อยละ 93.95) และกลุ่มวัยแรงงาน (ร้อยละ 92.38) เมื่อพิจารณาตามจังหวัด พบว่า จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเยาวชน เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มวัยแรงงานเป็นส่วนใหญ่ จังหวัดสุรินทร์ จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเยาวชนและกลุ่มแม่บ้าน เป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 6 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามอายุของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

n=154

อายุของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม	ชายภูมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		ศรีสะเกษ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
16-25 ปี	12	80.00	37	92.50	19	61.29	13	72.22	16	88.89	32	100	129	83.77
26-35 ปี	10	66.67	38	95.00	27	87.10	17	94.44	15	83.33	31	96.88	138	89.61
36-45 ปี	10	66.67	36	90.00	22	70.97	13	72.22	8	44.44	31	96.88	120	77.92
46-55 ปี	10	66.67	34	85.00	15	48.39	11	61.11	9	50.00	22	68.75	101	63.32
56 ปีขึ้นไป	8	53.33	22	55.00	7	22.58	8	44.44	4	22.22	16	50	65	41.26

จากตารางที่ 6 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามอายุของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยเก็บข้อมูลจากครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในฐานะตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (สามารถตอบได้มากกว่า 1ข้อ) ในภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี (ร้อยละ 89.61) รองลงมาคือ ช่วงอายุระหว่าง 16 - 25 ปี (ร้อยละ 83.77) และช่วงอายุระหว่าง 36 - 45 ปี (ร้อยละ 77.92) เมื่อพิจารณาตามจังหวัด พบว่า จังหวัดชัยภูมิ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีอายุระหว่าง 16 - 25 ปี เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี เป็นส่วนใหญ่จังหวัดสุรินทร์ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีอายุระหว่าง 16 - 25 ปี เป็นส่วนใหญ่ และจังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีอายุระหว่าง 16 - 25 ปี เป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 7 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำนวนตามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

n = 154

ระดับ การจัดศึกษา	ชัยภูมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		ศรีสะเกษ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
กลุ่มผู้ไม่รู้ หนังสือ	-	-	17	42.50	1	3.23	2	11.11	1	5.56	3	9.38	24	15.58
ระดับ ประถมศึกษา	4	26.67	21	52.50	14	45.16	12	66.67	16	88.89	15	46.88	82	53.25
ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น	15	100	40	100	31	100	17	94.44	18	100	32	100	153	99.07
ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย	15	100	40	100	29	93.55	17	94.44	18	100	32	100	151	98.00

จากตารางที่ 7 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามระดับการจัดศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเก็บข้อมูลจากครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในฐานะตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (สามารถตอบได้มากกว่า 1ข้อ) ในภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแทบทุกแห่งจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 99.07) รองลงมาคือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 98.00) และจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 53.25) เมื่อพิจารณาตามจังหวัด พบว่า จังหวัดชัยภูมิ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นส่วนใหญ่ จังหวัดสุรินทร์ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นส่วนใหญ่ และจังหวัดอุบลราชธานี จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 8 สภาพทั่วไปของผู้เรียนชุมชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามประเภทการจัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ

n = 154

ประเภทการจัด และรวบรวมข้อมูล	ชัยภูมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		ศรีสะเกษ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวม	
	ความดี	ร้อยละ	ความดี	ร้อยละ	ความดี	ร้อยละ	ความดี	ร้อยละ	ความดี	ร้อยละ	ความดี	ร้อยละ	ความดี	ร้อยละ
ข้อมูลทั่วไปของ ชุมชน	14	93.33	39	97.50	25	80.65	18	100	17	94.44	31	96.88	144	93.80
แหล่งวิทยากร ภูมิปัญญาชาวบ้าน	14	93.33	37	92.50	17	54.84	18	100	16	88.89	30	93.75	132	87.22
ข้อมูลประวัติ นักศึกษา	10	66.67	32	80.00	24	77.42	15	83.33	16	88.89	21	65.63	118	76.99
ข้อมูลแนะแนว การศึกษาและอาชีพ	9	60.00	27	67.50	16	40.00	15	83.33	11	61.11	16	50.00	94	60.32
แฟ้มผลงาน นักศึกษา	13	86.67	31	77.50	18	58.06	17	94.44	15	83.33	26	81.25	120	80.21
แผนการจัด การเรียนรู้	13	86.67	33	82.50	19	61.29	16	88.89	14	77.78	28	87.50	123	71.29
หลักสูตร สถานศึกษา	8	53.33	28	70.00	19	61.29	10	55.56	13	72.22	16	50.00	94	60.40
สถิตินักศึกษา	10	66.67	28	70.00	15	48.39	14	77.78	8	44.44	19	59.38	94	61.11

จากตารางที่ 8 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามประเภทการจัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ โดยเก็บข้อมูลจากครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในฐานะตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ในภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านข้อมูลทั่วไปของชุมชน (ร้อยละ 93.80) รองลงมาคือ แหล่งวิทยาการภูมิปัญญาชาวบ้าน (ร้อยละ 87.22) และเพิ่มผลงานนักศึกษา (ร้อยละ 80.21) เมื่อพิจารณาตามจังหวัด พบว่า จังหวัดชัยภูมิ จัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านข้อมูลทั่วไปของชุมชน และแหล่งวิทยาการภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านข้อมูลทั่วไปของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์ จัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านข้อมูลทั่วไปของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ จังหวัดสุรินทร์ จัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านข้อมูลทั่วไปของชุมชน และแหล่งวิทยาการภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ จัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านข้อมูลทั่วไปของชุมชน และจังหวัดอุบลราชธานี จัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านข้อมูลทั่วไปของชุมชนเป็นส่วนใหญ่

ตอนที่ 1.3 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการความรู้ในชุมชน และการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

การศึกษาระดับสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน และ 3) ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้ค่าความหมายของค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ มีการจัดการความรู้อยู่ในระดับน้อยที่สุด มีการจัดการความรู้ในระดับน้อย มีการจัดการความรู้ในระดับปานกลาง มีการจัดการความรู้ในระดับมาก และมีการจัดการความรู้ในระดับมากที่สุด โดยผลการวิเคราะห์ แสดงไว้ในตารางที่ 9 - 13

ตารางที่ 9 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

n = 154

การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	ชัยภูมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		ศรีสะเกษ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวมเฉลี่ย
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ศรช.มีการวิเคราะห์เพื่อหาจุดบกพร่องในการจัดการความรู้	3.82	0.81	3.68	0.82	3.73	0.70	3.48	0.57	3.57	0.66	3.22	0.64	3.58
2. ศรช.มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ	4.00	0.56	3.72	0.77	3.48	0.67	3.69	0.58	3.80	0.76	3.27	0.59	3.66
3. บุคลากรใน ศรช.มีส่วนร่วมในการค้นหาแหล่งความรู้ใหม่	4.07	0.62	3.80	0.86	3.70	0.64	3.80	0.56	3.98	0.74	3.45	0.60	3.80
4. ศรช.ได้นำความรู้หรือทักษะที่มีอยู่ตัวในบุคคลแต่ละคนในชุมชนมาเก็บรวบรวมไว้	3.80	0.76	3.70	0.94	3.47	0.79	3.61	0.71	3.76	0.73	3.38	0.65	3.62
5. ศรช.ส่งเสริมและให้การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.13	0.66	4.00	0.80	3.77	0.68	3.93	0.72	3.91	0.83	3.49	0.70	3.87
6. ศรช.มีบรรยากาศของการเปิดเผยและไว้วางใจ	4.18	0.81	4.08	0.76	3.86	0.74	3.93	0.70	4.07	0.75	3.55	0.72	3.95
7. วัตถุประสงค์หลักของการดำเนินงานเรื่องการจัดการความรู้ของศรช. คือ การพัฒนาองค์กร	4.00	0.61	3.93	0.76	3.65	0.78	3.80	0.68	3.98	0.74	3.47	0.72	3.81

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	ชัยภูมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		ศรีสะเกษ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวมเฉลี่ย
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
8. การเรียนรู้เป็นการรับผิดชอบของทุกคนในศรช.	4.24	0.57	4.07	0.76	3.86	0.78	3.91	0.65	3.98	0.79	3.56	0.72	3.94
9. ศรช.ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการจัดการความรู้	3.98	0.81	3.78	0.77	3.57	0.80	3.89	0.69	3.85	0.92	3.33	0.78	3.73
10. เทคโนโลยีก่อให้เกิดแหล่งข้อมูลความรู้ของ ศรช.	4.00	0.80	3.92	0.74	3.63	0.85	3.81	0.70	3.67	0.91	3.35	0.78	3.73
11. ศรช.จัดตั้งคณะกรรมการในการศึกษาองค์ความรู้ต่างๆภายในชุมชน	4.09	0.76	3.92	0.83	3.72	0.79	3.91	0.59	3.93	0.80	3.46	0.72	3.84
12. ศรช.ได้เลือกวิธีการที่เหมาะสมกับการจัดการความรู้	4.11	0.68	3.95	0.75	3.75	0.76	3.89	0.54	3.87	0.73	3.44	0.68	3.84
13. ศรช.มีการกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการจัดการความรู้	4.00	0.64	3.78	0.80	3.66	0.87	3.78	0.63	3.81	0.80	3.33	0.68	3.73
รวม	4.03	0.47	3.87	0.57	3.67	0.54	3.80	0.43	3.86	0.55	3.41	0.46	
ระดับ	มาก		มาก		มาก		มาก		มาก		ปานกลาง		
ลำดับ	1		2		5		4		3		6		

จากตารางที่ 9 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในภาพรวมพบว่า จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพการจัดการความรู้ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มากที่สุด ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.47) รองลงมาคือ จังหวัดนครราชสีมา ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.57) และ จังหวัดศรีสะเกษ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.55) ส่วนจังหวัดอุบลราชธานี น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า

จังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ การเรียนรู้ เป็นการรับผิดชอบของทุกคนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.57) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้นำความรู้หรือทักษะที่มีอยู่ตัวในบุคคลแต่ละคนในชุมชนมาเก็บรวบรวมไว้ ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.76)

จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบรรยากาศของการเปิดเผยและไว้วางใจ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.76) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการวิเคราะห์เพื่อหาจุดบกพร่องในการจัดการความรู้ ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.82)

จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบรรยากาศของการเปิดเผยและไว้วางใจ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.74) และการเรียนรู้เป็นการรับผิดชอบต่อทุกคนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.78) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้นำความรู้หรือทักษะที่มีอยู่ตัวในบุคคลแต่ละคนในชุมชนมาเก็บรวบรวมไว้ ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.79) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่งเสริมและให้การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.72) และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบรรยากาศของการเปิดเผยและไว้วางใจ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.70) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการวิเคราะห์เพื่อหาจุดบกพร่องในการจัดการความรู้ ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.57) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบรรยากาศของการเปิดเผยและไว้วางใจ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.75) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการวิเคราะห์เพื่อหาจุดบกพร่องในการจัดการความรู้ ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.66)

จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ การเรียนรู้เป็นการรับผิดชอบต่อทุกคนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.72) ซึ่งอยู่ใน

ระดับมาก ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการวิเคราะห์เพื่อหาจุดบกพร่องในการจัดการความรู้ ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.64)

ตารางที่ 10 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน

n = 154

การจัดการความรู้ในชุมชน	ชัยภูมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวมเฉลี่ย
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ศรช.มีการสำรวจความต้องการของประชาชนในชุมชน	4.13	0.69	3.96	0.82	3.61	0.77	3.96	0.78	3.43	0.63	3.85
2. ศรช.มีการกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ในชุมชน	4.07	0.58	3.85	0.88	3.66	0.67	3.89	0.63	3.36	0.63	3.78
3. ศรช.จัดประชุมปฏิบัติการระดมสมอง เพื่อค้นหารูปแบบการทำงาน	3.87	0.66	3.78	0.92	3.54	0.76	3.72	0.60	3.26	0.65	3.65
4. ศรช.มีการกำหนดผู้รับผิดชอบการจัดการความรู้โดยแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานในชุมชน	4.09	0.70	3.85	0.93	3.70	0.77	3.83	0.72	3.29	0.65	3.72
5. ศรช. กำหนดให้ชุมชนมีตัวอย่างที่ดีเพื่อการดำเนินงานกิจกรรมการจัดการความรู้	4.00	0.64	3.91	0.88	3.46	0.67	3.65	0.65	3.30	0.56	3.67
6. ศรช.ให้ความสำคัญกับความรู้หรือทักษะความชำนาญของ ประชาชน	4.22	0.60	4.02	0.79	3.74	0.75	3.94	0.56	3.51	0.58	3.91
7. ศรช.สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้ทั่วทั้งชุมชน	4.11	0.71	3.99	0.92	3.71	0.79	3.83	0.61	3.46	0.69	3.83

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การจัดการความรู้ในชุมชน	ชัยภูมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		ศรีสะเกษ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวมเฉลี่ย
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
8. ศรช.เปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ให้แก่ประชาชนกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านต่างๆเสมอ	4.24	0.57	4.03	0.88	3.82	0.63	3.96	0.55	3.94	0.83	3.45	0.61	3.91
9. ศรช.สนับสนุนให้มิวทิวบ้านเพื่อนัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชนกันอย่างสม่ำเสมอ	4.07	0.58	3.75	0.94	3.67	0.73	3.65	0.68	3.63	0.78	3.38	0.60	3.69
10. ศรช.ได้พัฒนาการจัดทำข้อมูลภายในชุมชนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ	4.02	0.58	3.94	0.77	3.62	0.75	3.76	0.61	3.74	0.68	3.42	0.61	3.75
11. ศรช.สนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายของชุมชน	4.09	0.63	3.96	0.81	3.85	0.75	3.85	0.68	3.85	0.86	3.34	0.66	3.82
12. ศรช.ได้ประเมินผลการปฏิบัติงานการจัดการความรู้ในชุมชน	3.98	0.58	3.90	0.75	3.64	0.74	3.63	0.62	3.76	0.87	3.31	0.64	3.70
รวม	4.07	0.43	3.91	0.66	3.66	0.55	3.81	0.41	3.81	0.60	3.38	0.38	
ระดับ	มาก		มาก		มาก		มาก		มาก		ปานกลาง		
ลำดับ	1		2		4		3		3		5		

จากตารางที่ 10 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน ในภาพรวม พบว่า จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพการจัดการความรู้ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน มากที่สุด ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.43) รองลงมาคือ จังหวัดนครราชสีมา ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.66) และจังหวัด สุรินทร์ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.41) และจังหวัดศรีสะเกษ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.60) ส่วนจังหวัด อุบลราชธานี น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า

จังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ให้แก่ ประชาชนกับผู้มีประสบการณ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านต่างๆเสมอ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.57) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ประเมินผลการปฏิบัติงานการจัดการความรู้ในชุมชน ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.58)

จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ให้แก่ ประชาชนกับผู้มีประสบการณ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านต่างๆเสมอ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.88) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสนับสนุนให้มีเวทีชาวบ้านเพื่อนัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชนกันอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.94)

จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายของชุมชน ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.75) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กำหนดให้ชุมชนมีตัวอย่างที่ดีเพื่อการดำเนินงานกิจกรรมการจัดการความรู้ ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.67) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการสำรวจความต้องการของประชาชนในชุมชน ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.55) และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ให้แก่ ประชาชนกับผู้มีประสบการณ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านต่างๆเสมอ ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.78) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ประเมินผลการปฏิบัติงานการจัดการความรู้ในชุมชน ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.62)

จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการสำรวจความต้องการของประชาชนในชุมชน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.80) และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ความสำคัญกับความรู้หรือทักษะความชำนาญของ ประชาชน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.67) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการกำหนดผู้รับผิดชอบการจัดการความรู้โดยแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานในชุมชน ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.72)

จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ความสำคัญกับความรู้หรือทักษะความชำนาญของประชาชน ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.58) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดประชุมปฏิบัติการระดมสมอง เพื่อค้นหารูปแบบการทำงาน ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.65)

ตารางที่ 11 สภาพภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

n = 154

การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน	ขวัญมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		ศรีสะเกษ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวม เฉลี่ย
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ศรช.ส่งเสริมให้กลุ่มผู้เรียนได้ค้นหาปัญหาและความต้องการในการเรียน	4.18	0.65	4.08	0.72	3.75	0.66	3.93	0.47	3.87	0.75	3.53	0.65	3.89
2. ศรช.สร้างกลุ่มการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ	4.13	0.63	3.96	0.78	3.71	0.70	3.96	0.51	3.76	0.73	3.55	0.65	3.85
3. ศรช.มีกระบวนการกระตุ้นให้กลุ่มผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้	4.22	0.63	3.96	0.78	3.75	0.72	3.96	0.58	3.91	0.83	3.61	0.60	3.90
4. ศรช.จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในการเรียนแก่กลุ่มผู้เรียน	4.00	0.56	3.91	0.80	3.74	0.78	3.78	0.63	3.81	0.83	3.51	0.58	3.79
5. ศรช.มีการสนับสนุนให้กลุ่มผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	4.31	0.56	4.02	0.84	3.71	0.66	3.87	0.52	3.72	0.76	3.58	0.56	3.87
6. ศรช.จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้แก่กลุ่มผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ	4.13	0.59	4.00	0.73	3.74	0.72	3.89	0.66	3.91	0.78	3.60	0.57	3.88

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน	ชัยภูมิ (n=15)		นครราชสีมา (n=40)		บุรีรัมย์ (n=31)		สุรินทร์ (n=18)		ศรีสะเกษ (n=18)		อุบลราชธานี (n=32)		รวมเฉลี่ย
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
7. ศรช.จัดสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อให้กลุ่มผู้เรียน ได้มีบรรยากาศในการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ เช่น บริเวณที่อ่านหนังสือ หรือป้ายประกาศ เป็นต้น	4.20	0.59	4.08	0.72	3.75	0.72	3.81	0.65	3.91	0.83	3.52	0.62	3.88
8. ศรช.จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่กลุ่มผู้เรียน	4.20	0.63	3.91	0.76	3.70	0.72	3.78	0.46	3.98	0.63	3.54	0.65	3.85
9. ศรช.จัดให้มีระบบสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้จากภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต บทความ โพรทศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น	3.67	0.98	3.08	0.90	3.30	0.90	3.11	0.90	3.56	0.88	2.78	0.93	3.25
รวม	4.12	0.42	3.90	0.59	3.68	0.57	3.79	0.39	3.82	0.59	3.47	0.41	
ระดับ	มาก		มาก		มาก		มาก		มาก		ปานกลาง		
ลำดับ	1		2		5		4		3		6		

จากตารางที่ 11 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน ในภาพรวม พบว่า จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพการจัดการความรู้ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน มากที่สุด ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.42) รองลงมาคือ จังหวัดนครราชสีมา ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.59) และจังหวัด ศรีสะเกษ ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.59) ส่วนจังหวัดอุบลราชธานี น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า

จังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการสนับสนุนให้กลุ่มผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.56) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดให้ มีระบบสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้จากภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต บทความ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.98)

จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีกระบวนการกระตุ้นให้กลุ่มผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.71) ส่วน ข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดให้ มีระบบสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ จากภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต บทความ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 0.90) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่งเสริมให้กลุ่มผู้เรียนได้ค้นหาปัญหาและความต้องการในการเรียน ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.66) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีกระบวนการกระตุ้นให้กลุ่มผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.72) และ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อให้กลุ่มผู้เรียนได้มีบรรยากาศในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เช่น บริเวณที่อ่านหนังสือ หรือป้ายประกาศ เป็นต้น ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.72) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดให้ มีระบบสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้จากภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต บทความ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.90) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสร้างกลุ่มการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.51) และศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนมีกระบวนการกระตุ้นให้กลุ่มผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.58) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดให้ มีระบบสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยน ความรู้จากภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต บทความ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 0.90) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กลุ่มผู้เรียน ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.63) ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดให้ มีระบบสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้จากภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต บทความ โทททัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.88)

จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสูงสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีกระบวนการกระตุ้นให้กลุ่มผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.60) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีลำดับต่ำสุด ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดให้ มีระบบสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้จากภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต บทความ โทททัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น ($\bar{X} = 2.78$, S.D. = 0.93)

ตอนที่ 1.4 การเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

การเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้ การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) จากตัวแปรจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด

n = 154

การจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน		การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	การจัดการความรู้ในชุมชน	การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน	รวม
ชัยภูมิ (n=15)	$\bar{X}$	4.03	4.07	4.12	4.07
	S.D.	0.47	0.43	0.42	0.41
นครราชสีมา (n=40)	$\bar{X}$	3.87	3.91	3.90	3.89
	S.D.	0.57	0.66	0.59	0.56
บุรีรัมย์ (n=31)	$\bar{X}$	3.67	3.66	3.68	3.67
	S.D.	0.54	0.55	0.57	0.52
สุรินทร์ (n=18)	$\bar{X}$	3.80	3.81	3.79	3.80
	S.D.	0.43	0.41	0.39	0.37
ศรีสะเกษ (n=18)	$\bar{X}$	3.86	3.81	3.82	3.83
	S.D.	0.55	0.60	0.59	0.55
อุบลราชธานี (n=32)	$\bar{X}$	3.41	3.38	3.47	3.41
	S.D.	0.46	0.38	0.41	0.37
รวม	$\bar{X}$	3.74	3.74	3.76	3.75
	S.D.	0.55	0.58	0.55	0.52
ระดับ		มาก	มาก	มาก	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดที่ต่างกัน มีสภาพการจัดการความรู้โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับการจัดการความรู้อยู่ในระดับมากเหมือนกันทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ด้านการจัดการความรู้ใน

กลุ่มผู้เรียน ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.55) รองลงมาคือ ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.55) และด้านการจัดการความรู้ในชุมชน ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.58) โดยศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ มีระดับการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มากที่สุด ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.41) รองลงมาได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.56) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.55) ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.37) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.52) ส่วนศูนย์การเรียนรู้ในจังหวัดอุบลราชธานี มีระดับการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.37) ในการเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด จำนวน 6 จังหวัด ได้นำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด

n = 154

การจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig
1. การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	17.848	5	3.570	13.289	.000*
	ภายในกลุ่ม	122.490	456	.269		
	รวม	140.338	461			
2. การจัดการความรู้ในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	22.329	5	4.466	15.596	.000*
	ภายในกลุ่ม	130.570	456	.286		
	รวม	152.898	461			
3. การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	17.094	5	3.419	12.721	.000*
	ภายในกลุ่ม	122.552	456	.269		
	รวม	139.647	461			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	18.876	5	3.775	16.117	.000*
	ภายในกลุ่ม	106.814	456	.234		
	รวม	125.690	461			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จากตารางที่ 13 พบว่าการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ทั้งในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อผลการวิเคราะห์แตกต่างกันจึงทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least Significant Difference) ดังตารางที่ 14 – 17

ตารางที่ 14 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้วยวิธี LSD

n = 154

การจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	$\bar{X}$	ชัยภูมิ	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	อุบลราชธานี
ชัยภูมิ	4.03			.000*	.027*		.000*
นครราชสีมา	3.87			.007*			.000*
บุรีรัมย์	3.67					.036*	.000*
สุรินทร์	3.80						.000*
ศรีสะเกษ	3.86						.000*
อุบลราชธานี	3.40						

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 การจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในจังหวัดที่ต่างกันมีระดับการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแตกต่างกัน พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ มีการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา มีการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ มีการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแตกต่างกับ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ มีการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ มีการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ตารางที่ 15 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้านการจัดการความรู้ในชุมชนด้วยวิธี LSD

n = 154

การจัดการความรู้ ในชุมชน	$\bar{X}$	ชัยภูมิ	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	อุบลราชธานี
ชัยภูมิ	4.07			.000*	.014*	.013*	.000*
นครราชสีมา	3.91			.001*			.000*
บุรีรัมย์	3.66						.000*
สุรินทร์	3.81						.000*
ศรีสะเกษ	3.81						.000*
อุบลราชธานี	3.38						

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จากตารางที่ 15 การจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดที่ต่างกัน มีระดับการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแตกต่างกัน พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ มีการจัดการความรู้ในชุมชนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา มีการจัดการความรู้ในชุมชนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ มีการจัดการความรู้ในชุมชนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ มีการจัดการความรู้ในชุมชนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ มีการจัดการความรู้ในชุมชนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ตารางที่ 16 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียนด้วยวิธี LSD

n = 154

การจัดการความรู้ ในกลุ่มผู้เรียน	$\bar{X}$	ชัยภูมิ	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	อุบลราชธานี
ชัยภูมิ	4.11		.019*	.000*	.002*	.006*	.000*
นครราชสีมา	3.90			.002*			.000*
บุรีรัมย์	3.68						.000*
สุรินทร์	3.79						.000*
ศรีสะเกษ	3.83						.000*
อุบลราชธานี	3.47						

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จากตารางที่ 16 การจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดที่ต่างกันมีระดับการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแตกต่างกัน พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ มีการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา มีการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ มีการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ มีการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ มีการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียนแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ตารางที่ 17 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้านการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในภาพรวมด้วยวิธี LSD

n = 154

การจัดการความรู้ ของศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนในภาพรวม	$\bar{X}$	ชัยภูมิ	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	อุบลราชธานี
ชัยภูมิ	4.07		.034*	.000*	.005*	.013*	.000*
นครราชสีมา	3.89			.001*			.000*
บุรีรัมย์	3.67						.000*
สุรินทร์	3.80						.000*
ศรีสะเกษ	3.83						.000*
อุบลราชธานี	3.42						

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จากตารางที่ 17 การจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดที่ต่างกัน มีระดับการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แตกต่างกัน พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ มีการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในภาพรวมแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา มีการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในภาพรวมแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ มีการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในภาพรวมแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ มีการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในภาพรวมแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ มีการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในภาพรวมแตกต่างกับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ตอนที่ 1.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของปัญหาการจัดการความรู้ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ที่แสดงความถี่ และสรุปเนื้อหาข้อเสนอในลักษณะของความเรียง จำแนกเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1.5.1 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ตารางที่ 18 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

n = 462

ปัญหาด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	ความถี่	ร้อยละ
1. ขาดแคลนสื่อและเทคโนโลยี เช่น หนังสือ น้อย สื่อไม่ทันสมัย	97	20.99
2. ขาดการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ	42	9.09
3. ขาดงบประมาณในการสนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์	28	6.06
4. ขาดการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	13	2.81
5. ขาดการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ	8	1.73
6. ขาดการจัดระบบสารสนเทศ เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากภายนอก	4	0.87
7. ขาดการบริการข่าวสาร ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและทันสมัย	2	0.43

จากตารางที่ 18 พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ส่วนใหญ่ขาดแคลนสื่อต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น มีหนังสือ น้อย สื่อไม่ทันสมัย (ร้อยละ 20.99) รองลงมาคือ ขาดการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบ เช่น ระบบการจัดการเบิกจ่ายสื่อและอุปกรณ์ต่างๆ (ร้อยละ 9.09) และขาดงบประมาณการสนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ (ร้อยละ 6.06)

โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรพัฒนาสื่อให้ทันสมัย เพิ่มหนังสือ และมีการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้น่าอยู่ จัดระบบการพัฒนาสื่อ ให้มีการเบิกจ่ายอุปกรณ์ โดยให้ส่วนกลางมีอำนาจเบิกสื่อการเรียนการสอนให้ลงในแต่ละศูนย์การเรียนรู้ จัดระบบสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้

จากภายนอกให้มากขึ้น ให้มีการจัดประชุมคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ได้ความรู้ใหม่ๆ มาพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้อย่างต่อเนื่อง จัดบริการข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันโดยการติดประกาศให้นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไปรับทราบ

1.5.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน

ตารางที่ 19 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน

n = 462

ปัญหาด้านการจัดการความรู้ในชุมชน	ความถี่	ร้อยละ
1. ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน	90	19.48
2. ขาดการสนับสนุนให้มีเวทีเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชน	37	8.01
3. ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงานในชุมชน	25	5.41
4. ขาดการพัฒนาความรู้ให้ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการดำเนินงานการจัดการความรู้	10	2.16
5. ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการส่งเสริมการจัดกิจกรรมในชุมชน	4	0.87

จากตารางที่ 19 พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีปัญหาทางด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆ การประสานงานกับเครือข่าย การส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี (ร้อยละ 19.48) รองลงมา คือ ขาดการสนับสนุนให้มีเวทีเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชน (ร้อยละ 8.01) และขาดการประเมินผลการปฏิบัติงานในชุมชน (ร้อยละ 5.41)

โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมภายในชุมชน ดำเนินการร่วมกับชุมชน ประสานงานเครือข่ายต่างๆ สนับสนุนให้มีเวทีชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ควรพัฒนาให้คนในชุมชนสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน ควรส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนการเชิดชู ยกย่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ถ่ายทอดสู่คนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง ควรมีการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในชุมชน มีกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาในทางสร้างสรรค์ พร้อมทั้งปลูกฝังให้ชุมชนรู้จักการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและประเพณีชุมชน จัดกิจกรรมที่เป็นประเพณีนิยม

อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสืบสาน อนุรักษ์ วัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ของคน ในชุมชนต่อไป

1.5.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

ตารางที่ 20 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้าน การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

n = 462

ปัญหาด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน	ความถี่	ร้อยละ
1. ขาดการจัดการให้มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อการแลกเปลี่ยน ความรู้	81	17.53
2. ขาดการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการแสวงหาความรู้	49	10.61
3. ขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น	18	3.90
4. ขาดการพัฒนาให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ให้ถูกต้อง	7	1.52
5. ขาดการจัดให้มีข้อมูล ข่าวสารที่เป็นปัจจุบันและทันสมัย	5	1.08

จากตารางที่ 20 พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีปัญหาทางด้านการจัดการให้มี ระบบสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ (ร้อยละ 17.53) รองลงมาคือ ขาดการกระตุ้น ให้ผู้เรียนมีการแสวงหาความรู้ (ร้อยละ 10.61) และขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมแสดง ความ คิดเห็น (ร้อยละ 3.90)

โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีความ ตระหนักในการศึกษาหาความรู้ให้มากขึ้น แสวงหาความรู้จากสื่อในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและ แหล่งข้อมูลต่างๆในชุมชนให้มีการกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้และรู้จักพัฒนาตนเองอยู่ เสมอ กระตุ้นให้ผู้เรียนให้มีจิตสำนึกที่ดี พัฒนาด้านจิตใจให้เป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี จัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่ทันสมัย เพื่อกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้กับภูมิปัญญาชาวบ้านให้มากขึ้นและจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ให้กับผู้เรียนอย่าง สม่าเสมอ เมื่อผู้เรียนเรียนจบแล้วสามารถเอาความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์ การเรียนรู้ชุมชน

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์
การเรียนรู้ชุมชน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth
Interview) เกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล อำเภอปราสาท
จังหวัดสุรินทร์ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ตามผลการ
สัมภาษณ์ของ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และคณะกรรมการศูนย์การ
เรียนรู้ชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน โดยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกเป็น
ประเด็นได้ ดังนี้

ตอนที่ 2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์การ
เรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีประเด็นการศึกษาในเรื่อง ข้อมูล
ทั่วไปของชุมชน ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กระบวนการและ
วิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของชุมชน ผลของการจัดการความรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และสภาพ
ปัญหาของการจัดการความรู้

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

ประวัติตำบลกันตวจระมวล

บ้านกันตวจระมวลก่อตั้งมาแล้วประมาณ 268 ปี เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่ที่สุด
ประวัติความเป็นมาจึงไม่ค่อยชัดเจน เป็นตำบลที่แยกมาจากตำบลบ้านไทรเดิมและตำบลบ้านไทร
ก็ได้แยกจากตำบลตาเบาย้ายมาตั้งถิ่นฐานเนื่องจากมีพื้นที่เหมาะสมกับการทำนา ในอดีตทางทิศ
ตะวันตกของหมู่บ้านมีหนองน้ำสาธารณะและมีต้นมะขามป้อม ซึ่งภาษาของหมู่บ้านเป็นภาษา
พื้นบ้านภาษาเขมรเรียกชื่อว่า “ต้นกันตวจ” และมีเถาวัลย์พันต้นไม้ดังกล่าวทำให้ต้นไม้ติดกันจน
เป็นเกลียว เรียกว่า “ระมวล” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาชาวบ้านได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “กันตวจระมวล” ตาม
ชื่อต้นมะขามป้อมที่ติดกันเป็นเกลียว หลังจากนั้นได้ยกฐานะเป็นตำบลเมื่อพ.ศ. 2483และมี
หมู่บ้านในการปกครองทั้งสิ้นจำนวน 8 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านกันตวจระมวล

หมู่ที่ 2 บ้านสระ

- หมู่ที่ 3 บ้านตาแก้ว
- หมู่ที่ 4 บ้านทำนบ
- หมู่ที่ 5 บ้านตาเจ็ด
- หมู่ที่ 6 บ้านโคกเพชร
- หมู่ที่ 7 บ้านโสน
- หมู่ที่ 8 บ้านถนนชัย

ข้อมูลพื้นฐานของตำบล

ปัจจุบัน ตำบลกันตวจระมวล เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีพื้นที่ทั้งหมด 37,672 ไร่ มีประชากรรวมทั้งสิ้น 5,832 คน เป็นชาย 2,856 คน หญิง 2,976 คน จำนวนครัวเรือน 1,103 ครัวเรือน

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตตำบลโคกยาง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
ทิศใต้	ติดต่อเขตตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขตตำบลบ้านไทร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
ทิศตะวันตก	ติดต่อเขตตำบลตาเบา อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

การคมนาคม

มีการติดต่อทางคมนาคม มีทางหลวงสายโชคชัย-เดชอุดม ตัดผ่าน ทำให้มีความสะดวกในการเดินทางติดต่อระหว่าง ตำบล อำเภอ จังหวัด และกรุงเทพมหานคร การคมนาคมติดต่อระหว่างตำบลกับอำเภอ มีรถโดยสารขนาดเล็กบริการ มีเส้นทางลาดยางผ่านบ้านตาเจ็ด ตาแก้ว ทำนบโสน ทำให้มีความสะดวกในการเดินทางติดต่อระหว่างหมู่บ้านนี้ สำหรับหมู่บ้านอื่นๆ มีทางเชื่อมระหว่างหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน แต่ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง หรือถนนดิน สภาพการคมนาคมทั่วไปอยู่ในเกณฑ์พอใช้ บางเส้นทางอาจมีปัญหาในช่วงฤดูฝน

สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

ชาวตำบลกันตวจระมวล ส่วนใหญ่ร้อยละ 88 มีอาชีพทำนา อาชีพรองร้อยละ 7 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 3 ประกอบอาชีพค้าขาย และร้อยละ 2 มีอาชีพรับราชการและอื่นๆ เดิมแรงงานในการเพาะปลูกมีลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูล แต่ปัจจุบันแนวโน้มลดลง หลายครอบครัวนิยมการจ้างในการทำการเกษตร นิยมปลูกข้าวเจ้าเมื่อเสร็จสิ้นฤดูทำนาก็อพยพไปรับจ้างยังจังหวัดอื่น เช่น กรุงเทพมหานคร ชลบุรี หรือเมืองใหญ่อื่นๆ เนื่องจากไม่มีอาชีพเสริม

สภาพสังคมในชุมชน

ส่วนใหญ่ประชาชน มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีความสนใจที่จะให้บุตรศึกษา ต่อในระดับมัธยมศึกษาจนถึงปริญญาตรี แต่พบว่าส่วนใหญ่ มีส่วนในการศึกษาต่อและประสบความสำเร็จในการศึกษาต่อน้อย สำหรับชาติพันธุ์ในพื้นที่พบว่ามีชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย เป็นชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ของชุมชน ซึ่งยังมีการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างเครือญาติ นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มทางสังคม ทั้งที่เป็นกลุ่มจัดตั้งตามนโยบายภาครัฐ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอสม. กลุ่มเกษตรกร กลุ่มทอผ้าไหม และกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกเอง เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มปั่นเตาประสิทธิ์ภาพสูง

ประเพณีวัฒนธรรม

ประเพณีตรุษสงกรานต์ ตรุษสงกรานต์ คือการทำบุญตามประเพณี ขึ้นปีใหม่ ของไทย สำหรับชาวสุรินทร์เชื้อสายเขมร จะมีพิธีกรรม ดังนี้ ในวันแรม 13-14 ค่ำ เดือน 4 จะมีการหยุดทำกิจกรรมทุกอย่าง จำนวน 3 วัน เพื่อร่วมฉลอง วันขึ้นปีใหม่ ในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 เป็นวันขึ้นเขาสวายเพื่อไปนมัสการพระพุทธรูปให้เป็นสิริมงคล และสาคน้ำ รดน้ำอวยพรผู้ใหญ่ ในช่วงวันหยุด 3 วัน จะมีการละเล่นมากมาย อาทิ เรือมตรุษ เป็นการบอกบุญด้วยการร้องรำทำเพลง ซึ่งจะมีการจัดขบวนรำของหนุ่มสาว ไปตามบ้านต่างๆ เพื่อบอกบุญ เมื่อเจ้าของบ้านร่วมทำบุญแล้ว ก็จะมีการอวยชัยให้พร การทำบุญหมู่บ้าน เมื่อเรือมตรุษเสร็จแล้ว ก็จะมีการทำบุญหมู่บ้าน ก่อนถึงวันพิธี จะมีการก่อเจดีย์ทราย เพื่อเป็นสิริมงคลกับหมู่บ้าน มีการนิมนต์พระมาฉันอาหาร และมอบเงินที่ได้รับจากการเรือมตรุษถวายวัด ประเพณีแซนโคณฑา เป็นการทำบุญเพื่อรำลึกถึงผู้มีพระคุณที่ล่วงลับไปแล้ว และเพื่อแสดงความกตัญญูต่อผู้หลักผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งมีขึ้นในช่วง วันขึ้น 14-15 ค่ำ เดือน ประเพณีแซนโคณฑา เป็นประเพณีหนึ่งที่มีความสำคัญที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างช้านานของชาวไทยเชื้อสายเขมร เป็นการแสดงออก ถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ สะท้อนให้เห็นถึงความรักความกตัญญูของสมาชิกในครอบครัว โคณฑา หมายถึง การทำบุญให้ยาย และตา หรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ตรงกับวันแรม 14 ค่ำ เดือน 10 ชาวเขมรถือว่า เป็นวันรวมญาติซึ่งทุกคนจะไปรวมกัน ณ บ้านที่จุดศูนย์กลางของครอบครัวโดยเฉพาะ บ้านของผู้ที่อาวุโส ที่สุดของครอบครัว ผู้ที่จะต้องเตรียมของเช่น ไหว้ เช่น ไก่ เนื้อ หมู ปลา ข้าวสาร ข้าวสวาย ก๋วยเตี๋ยว ผลไม้ ขนมกระยาสารท และข้าวต้มหางยาว ใส่กะเชอโคณฑาเพื่อมาไหว้บรรพบุรุษของตนซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบพิธีกรรมในช่วงบ่าย (องค์การบริหารส่วนตำบลกันตวจระมวล 2551 : 3)

2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการความรู้

2.1 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เริ่มต้นจากเวทีการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพแกนนำชุมชนอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2550 เป็นเวทีที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามแนวนโยบายของ กศน.จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศรายุทธ บุรณ์เจริญ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท อาจารย์สุภาพร ลาภจิตร และอาจารย์วิมลพรรณ กุลลัตนาม ซึ่งทั้ง 3 ท่าน เป็นแกนนำในการนำนโยบายการจัดการความรู้ (KM) ไปสู่การปฏิบัติ โดยติดตามเรื่องการจัดการความรู้จากเว็บไซต์ หนังสือ และเวทีชาวบ้าน ซึ่งดำเนินการโดย และเป็นสมาชิกของสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) จากการร่วมงานมหกรรมการจัดการความรู้ ที่สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) จัดขึ้น และติดตามการทำงานของสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) ตลอดมา จนเกิดความเชื่อมั่นในแนวทางการทำงานของสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) จึงได้ประสานงานกับอาจารย์ทรงพล เจตนาวณิชย์ ผู้อำนวยการสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) เพื่อมาขยายผลการจัดการความรู้ที่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้หมู่บ้านกันตวจระมวล เป็นพื้นที่นำร่อง ใช้ศาลาวัดสามราษฎร์บำรุง เป็นสถานที่จัดเวทีการจัดการความรู้ เชิญตัวแทนชุมชนมาเรียนรู้ มีผู้เข้าร่วมมาจาก 5 ตำบล ในอำเภอปราสาท ได้แก่ ตำบลสมุด ตำบลทุ่งมน ตำบลบ้านไทร ตำบลบ้านพลวง และตำบลธานี ซึ่งเป็นตำบลที่ผู้นำชุมชนมีแนวคิดการพัฒนาคน ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในพื้นที่ ผู้เข้าร่วมเวทีการจัดการความรู้ ครั้งนี้ ประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และผู้รู้ในชุมชน ประมาณ 200 คน โดยมีครูศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท ทำหน้าที่ประสานงานผู้เข้าร่วมเวทีในครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 2 คณะกรรมการการจัดการความรู้ของกศน. จังหวัดสุรินทร์ ได้มีแนวคิดในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการความรู้ในชุมชน จึงได้จัดอบรมให้กับครูกศน.อำเภอปราสาท มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูได้มีทักษะการใช้เทคนิคต่างๆ ในกระบวนการจัดการความรู้ในชุมชน และมีความสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในกิจกรรมการจัดการความรู้ในชุมชน โดยมีอาจารย์ทรงพล เจตนาวณิชย์ เป็นวิทยากรในการอบรม เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการความรู้ และการฝึกทักษะ 10 ประการ คือ 1) ทักษะการคิดตั้งคำถามเพื่อการสืบค้น 2) ทักษะการเก็บข้อมูลชุมชน 3) ทักษะการบันทึกข้อมูล 4) ทักษะการจดบันทึก

ข้อมูลเพื่อการคิดวิเคราะห์ 5) ทักษะในการคิดวิเคราะห์แยกแยะเชื่อมโยง 6) ทักษะในการนำเสนอ 7) ทักษะในการคิดและเขียนโครงการ 8) ทักษะในการบริหารโครงการ 9) ทักษะในการจัดการความรู้ 10) ทักษะในการจัดความสมดุลของชีวิต ใช้ระยะเวลาในการอบรม 2 วัน ระหว่างวันที่ 1 – 2 กันยายน 2550 โดยมีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เข้าร่วมการอบรมครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 3 คณะกรรมการการจัดการความรู้ของกศน. จังหวัดสุรินทร์ จัดโครงการการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลกันตวจระมวล เป้าหมายของโครงการคือ การสร้างความตระหนักให้ประชาชนได้ริเริ่มหาทางพัฒนาความเป็นอยู่ด้วยการพึ่งตนเอง รู้คุณค่าของทุนและทรัพยากรที่มีอยู่ ไม่รอฟังหน่วยงานของรัฐ โดยใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ เป็นการจำลอง “โมเดลประเทศ” ซึ่งเป็นการจำลองตำบล หมู่บ้าน ให้เป็นประเทศ มีรัฐบาล มีระบบบริหารจัดการ ระบบการบริหารงบประมาณ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้แก่ นายองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะรัฐมนตรี คือ แกนนำภายในชุมชน ได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำต่างๆ ในกลุ่มการเรียนรู้ภายในชุมชน การจำลอง “โมเดลประเทศ” ขึ้นนี้ มีเป้าหมายที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ขึ้นมาแก้ปัญหาของประเทศชาติของตนเองอย่างจริงจัง และมีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องทุกๆ เดือน โดยมีเวทีชาวบ้านเพื่อทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกระทรวงต่างๆ ได้มีการนำเสนอความก้าวหน้าในการปฏิบัติกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของแต่ละกระทรวง

สรุปได้ว่า คณะกรรมการการจัดการความรู้ของกศน. จังหวัดสุรินทร์ ร่วมกับ สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท จัดโครงการการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับสมาชิกแกนนำตำบลกันตวจระมวล โดยใช้รูปแบบ “โมเดลประเทศ” ประกอบด้วย 6 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงเกษตร กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเด็กและครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพลังงาน และกระทรวงกีฬา และมีรัฐมนตรีประจำกระทรวงเป็นผู้นำชุมชนในตำบลกันตวจระมวล

2.2 แนวทางการจัดการความรู้

แนวทางการจัดการความรู้ของของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล ได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการจัดการความรู้ของสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) ดังนี้

1. ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เข้ารับการอบรมเรื่องการจัดการความรู้ในชุมชน จาก คณะกรรมการการ

จัดการความรู้ของกศน. จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดโครงการการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. คณะกรรมการการจัดการความรู้ของกศน. จังหวัดสุรินทร์ จัดแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบในการทำหน้าที่โครงการการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีพนักงานราชการและครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ (Knowledge Facilitator)

3. คณะกรรมการการจัดการความรู้ของกศน. จังหวัดสุรินทร์ กำหนดเป้าหมาย หรือการสร้างวิสัยทัศน์ความรู้ (Knowledge Vision : KV) คือ “การสร้างความตระหนักให้ประชาชนได้ริเริ่มหาทางพัฒนาความเป็นอยู่ด้วยการพึ่งตนเอง รู้คุณค่าของทุนและทรัพยากรที่มีอยู่ ไม่รอฟังหน่วยงานของรัฐ”

4. ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทำหน้าที่ดำเนินการประชุมและสรุปการประชุมเป็นระยะ เพื่อให้การประชุมราบรื่น ให้สมาชิกในกลุ่มได้หมุนเวียนกันเล่าเรื่อง ครูศูนย์การเรียนรู้ จะคอยตั้งคำถามและกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกัน “ถอด” ความรู้ เพื่อให้บรรลุโจทย์

5. คณะกรรมการการจัดการความรู้ของกศน. จังหวัดสุรินทร์ คัดเลือกแกนนำชุมชนที่มีความสนใจในการพัฒนาความเป็นอยู่ด้วยการพึ่งตนเอง โดยนำเอา “โมเดลประเทศ” ของสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) ซึ่งโมเดลประเทศเป็นแนวคิดหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การก่อเกิดกลไกการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ และบูรณาการความรู้และวิธีการทำงานต่างๆ เข้ามาหนุนเสริมการเรียนรู้ โดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง และได้ประยุกต์หลักการบริหารองค์กรและหลักการบริหารบุคคลมาเสริมสร้างให้กับการทำงานชุมชนและองค์กร โดยเปรียบเทียบตำบลเป็นประเทศหนึ่ง มีนายกเป็นผู้บริหารประเทศ และมีรัฐมนตรีช่วยบริหารงานในแต่ละกระทรวง โดยแบ่งเป็นกระทรวง กลุ่มงานฝ่ายต่างๆ ได้แก่ กระทรวงเกษตร กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเด็ก เยาวชนและครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกีฬา และกระทรวงพลังงาน รวมทั้งสิ้น 6 กระทรวง

6. สมาชิกในแต่ละกระทรวง ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับความสำเร็จตาม โจทย์ที่วิทยากรกำหนด จากกิจกรรม โดยอาศัยเครื่องมือทางการจัดการความรู้ เช่น การเล่าเรื่อง (Storytelling) ฐานความรู้ บทเรียนและความสำเร็จ (Best Practice) ในขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing : KS) หรือตัวปลา ซึ่งถือเป็นกิจกรรมหลัก หรือหัวใจของการจัดการความรู้

7. เมื่อสมาชิกแต่ละคนเล่าเรื่องจบ สมาชิกที่เหลือจะช่วยกันสรุปหรือช่วยกัน “สกัด” หรือ “ถอด” ออกมาเป็นขุมความรู้ (Knowledge Assets : KA) เพื่อการบรรลุหัวปลาออกมา จากเรื่อง

ที่เล่า ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนหมดเวลาที่กำหนด และให้สมาชิกในกลุ่มเขียนขึ้นกระดาษ flip chart และออกมานำเสนอขุมความรู้ที่ได้ ต่อกลุ่มใหญ่

8. คณะกรรมการการจัดการความรู้ของกศน. จังหวัดสุรินทร์ ให้การบ้านแก่สมาชิกในแต่ละกระทรวงเพื่อกลับไปทบทวน และมีการจัดเวทีครั้งต่อไปอย่างต่อเนื่อง ทุกๆเดือน และท้ายที่สุดแต่ละกระทรวงจะได้แผนชุมชนพึ่งตัวเอง

9. ทุกกิจกรรมเมื่อเสร็จสิ้นลง คณะกรรมการการจัดการความรู้ของกศน. จังหวัดสุรินทร์ จัดประชุมการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ (After Action Review : AAR) ซึ่งเป็นการติดตามผลงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแต่ละบุคคล ตั้งแต่การเรียนรู้เมื่อเริ่มต้นดำเนินงาน เป็นการพูดคุยว่าจะทำอะไร โดยสรุปบทเรียนจากการทำงานครั้งก่อน เรียนรู้ระหว่างดำเนินการ เป็นทำงานไป การเรียนรู้ไป และเรียนรู้เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการ เมื่องานเสร็จสิ้นแล้วเห็นปัญหาอะไรและควรปรับปรุงอะไรบ้าง

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการความรู้ของของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวลได้ ดำเนินการโดยใช้วิธีการจัดการความรู้ของสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) และใช้เครื่องมือการจัดการความรู้ต่าง เช่น โมเดลประเทศ เทคนิคการเล่าเรื่อง (Storytelling) ฐานความรู้บทเรียนและความสำเร็จ (Best Practice) และสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ (After Action Review : AAR)

3. กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.1 กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล เริ่มจากการดำเนินงานในโครงการเสริมศักยภาพครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ขยายผลจากการอบรมในโครงการนี้มาพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนร่วมกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และร่วมกันวางแผนการดำเนินงานและจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน ดำเนินงานการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จัดโครงการต่างๆในชุมชน และมีการจัดประชุมทุกเดือนเพื่อเตรียมการดำเนินงานและทราบความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน

ในการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนั้นครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ร่วมกันค้นหาความรู้จากการฝึกอบรม ศึกษาดูงานและนอกจากนั้นยังมีการศึกษาเพิ่มเติมจาก หนังสือ วิทยุ โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต แล้วนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดสู่บุคคลอื่น โดยวิธีการบอกกล่าว ดังที่นายบุญนาค สืบสันต์ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กล่าวว่า “ผมฟังข่าววิทยุทุกเช้า และมีข่าวต่างๆก็จะมาเล่าให้คนอื่นฟัง เวลามาประชุมผมก็มาเล่าให้คณะกรรมการคนอื่นฟังด้วย” และนอกจากนั้นในการนำเสนอความคิดเห็นต่างๆในที่ประชุมคณะกรรมการศรช. และได้บันทึกความรู้ลงในรายงานผลการปฏิบัติงาน จัดรวบรวมลงเพิ่มเอกสารและจัดเป็นหมวดหมู่ อีกทั้งยังนำบันทึกในรูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งที่แบบไม่มีการเชื่อมโยงกับเครือข่าย เช่น บันทึกใน CD ROM และจัดเก็บในไฟล์เอกสาร และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผ่านเว็บไซต์ของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท และสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ ดังที่ครูอำนาจ ดาศรี ซึ่งเป็นครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กล่าวว่า “ตอนประชุมในศรช.พวกคณะกรรมการที่ได้ไปดูงานแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่บุรีรัมย์มาก็ได้นำความรู้ได้มาเผยแพร่ให้กับคณะกรรมการคนอื่นๆ โดยการเล่าสู่กันฟัง นำภาพถ่าย แผ่นพับ เอกสารต่างๆมาให้ ผมก็เก็บเอาไว้ในแผ่น CD แล้วจัดไว้ในแฟ้มงานแหล่งเรียนรู้”

สรุปว่า กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ร่วมมือกันจัดการความรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้และถ่ายทอดความรู้สู่บุคคลอื่นทั้งที่เป็นทางการ โดยการประชุมและไม่เป็นทางการ โดยวิธีการบอกกล่าว และนำความรู้ที่นำมาจัดเก็บไว้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการจัดเก็บความรู้

2. กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในชุมชน

กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในชุมชนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวลเริ่มต้นจาก โครงการการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมร่วมที่เกิดขึ้นจากคณะกรรมการจัดการความรู้ กศน.จังหวัดสุรินทร์ และ สถาบันการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) นำโมเดลประเทศมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของชุมชนกันตวจระมวล ซึ่งโมเดลประเทศ ประกอบด้วย 6 กระทรวงต่างๆ 6 กระทรวง คือ กระทรวงเกษตร กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเด็ก เยาวชนและครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกีฬา และกระทรวงพลังงาน มีรายละเอียดดังนี้

กระทรวงเกษตร เป็นการจัดกิจกรรมทางด้านการเกษตร มีการเพาะปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ผลิตปุ๋ยคอก มีนายสุข นามดี ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกันตวจระมวล

เป็นรัฐมนตรีประจำกระทรวง และมีสมาชิกกลุ่มจำนวน 8 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งกลุ่มในการทำการเกษตรในโครงการ 1 ไร่ แก้งจัน โดยเป้าหมาย คือ ให้สมาชิกในกลุ่มได้มีความรู้ความเข้าใจในการทำการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ลดรายจ่าย และพัฒนาความเป็นอยู่ด้วยการพึ่งตนเอง มีกิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อทำการเกษตรผสมผสาน ปลูกพืชเพื่อการบริโภค ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน มีการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยสมาชิกที่จะเข้าร่วมโครงการจะต้องมีที่ดินประมาณ 1 ไร่ มีแหล่งน้ำ และไม่ดื่มสุราช่วงเข้าพรรษา มีการดำเนินงานดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการโครงการ 1 ไร่ แก้งจัน
2. ประชุมวางแผนตั้งเกณฑ์ เพื่อคัดเลือกสมาชิกในการเข้าร่วมโครงการ
3. คัดเลือกสมาชิกในการเข้าร่วมโครงการ โดยคณะกรรมการลงพื้นที่คัดเลือก
4. จัดประชุมสมาชิก
5. จัดทำแผนการดำเนินการโครงการ 1 ไร่ แก้งจัน
6. นำแผนการดำเนินการโครงการ 1 ไร่ แก้งจัน เสนอต่อ องค์การบริหารส่วนตำบล

กันตวจระมวล

จากการศึกษาผลของการจัดการความรู้ของกระทรวงเกษตร พบว่า สมาชิกในกระทรวงเกษตรได้มีการพบปะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ทำการปรึกษาหารือระหว่างกันในเรื่องการทำโครงการ 1 ไร่ แก้งจัน โดยผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านได้ถ่ายทอดแก่สมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นความรู้ในลักษณะของความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) และนอกจากนั้นมีการจดบันทึกลักษณะการดำเนินกิจกรรมของกระทรวง จดบันทึกรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม และถ่ายภาพ ซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge)

กระทรวงวัฒนธรรม เป็นการจัดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ดำเนินกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ มีนายฉัตรทอง นวลสกุล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกันตวจระมวล เป็นรัฐมนตรีประจำกระทรวง มีสมาชิกจำนวน 5 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมของชุมชนทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ โดยมีเป้าหมาย คือ ให้สมาชิกได้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านของจังหวัดสุรินทร์ และส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม พื้นบ้านให้คงอยู่สืบไป โดยมีแผนงานการดำเนินงาน ในรอบ 1 ปี มีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

เดือนหนึ่ง ตรงตามเดือนธันวาคม เป็นช่วงเวลาเก็บเกี่ยวข้าว ในอดีตเป็นการลงแขกเกี่ยวข้าว

เดือนสอง ตรงตามเดือนมกราคม ประเพณีบุญปีใหม่

เดือนสาม ตรงตามเดือนกุมภาพันธ์ การทำบุญวันมาฆบูชา และมีประเพณีมะมัวด เป็นการรักษาพยาบาลผู้ป่วย

เดือนสี่ ตรงตามเดือนมีนาคม เป็นช่วงเวลาว่างจากการทำนา

เดือนห้า ตรงตามเดือนเมษายน ประเพณีวันสงกรานต์ซึ่งถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวไทย – เขมร เรียกว่า “แคแจ็ด” มีการสรงน้ำพระ รดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ ก่อเจดีย์ทราย เรือมตรี๊ด ผู้ริ่าจะมารวมตัวกันร้องเพลงแห่ไปตามหมู่บ้านเพื่อขอรับเงินและสิ่งของเพื่อร่วมทำบุญที่วัด เพลงที่ร้องจะมีจังหวะรื่นเริง มีเนื้อหาประกาศว่าถึงปีใหม่แล้ว ขอเชิญชวนให้ร่วมกันทำบุญ และบางเพลงมีเนื้อหาเกี่ยวพาราสี

เดือนหก ตรงตามเดือนพฤษภาคม ทำบุญตักบาตรวันวิสาขบูชา ทำพิธีแรกนาขวัญ เรียกว่า “แซนเจ้าสะแระ”

เดือนเจ็ด ตรงตามเดือนมิถุนายน มีการบูชาเทวดาอารักษ์ ฝิ่ปู้ตาและฝิ่บรรพบุรุษ

เดือนแปด ตรงตามเดือนกรกฎาคม ทำบุญวันเข้าพรรษา ถวายเทียนพรรษาและผ้าอาบน้ำฝน

เดือนเก้า ตรงตามเดือนสิงหาคม ช่วงฤดูทำนา ไม่มีพิธีกรรม

เดือนสิบ ตรงตามเดือนกันยายน ประเพณีแซน โคนตา พิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษ

เดือนสิบเอ็ด ตรงตามเดือนตุลาคม ทำบุญวันออกพรรษา แห่พนมม้า (แห่กันหลอน) กวนข้าวทิพย์ ตักบาตรเทโว

เดือนเดือนสิบสอง ตรงตามเดือนพฤศจิกายน ประเพณีวันลอยกระทง

นอกจากนั้นมีการจัดอบรมการเล่นดนตรีพื้นบ้าน เช่น วงมโหรี ปี่พาทย์ ให้แก่เยาวชน

จากการศึกษาผลของการจัดการความรู้ของกระทรวงวัฒนธรรม พบว่า สมาชิกในกระทรวงวัฒนธรรมได้พบปะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ปรึกษาหารือระหว่างกันในเรื่องกิจกรรมในแต่ละเดือนและกิจกรรมการส่งเสริมการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้าน โดยประสานความร่วมมือกับผู้รู้ภายในชุมชน ได้มาถ่ายทอดความรู้ ทางด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นลักษณะของความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) และนอกจากนั้นมีการจดบันทึกลักษณะการดำเนินกิจกรรมของกระทรวง จดบันทึกรายละเอียด ขั้นตอนประเพณีต่างๆ ถ่ายภาพกิจกรรม และจัดเก็บรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge)

กระทรวงสาธารณสุข เป็นการจัดกิจกรรมทางด้านสาธารณสุข ดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพภายในชุมชน มีนางสุวรรณ โนนจันทร์ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข(อสม.) เป็นรัฐมนตรีประจำกระทรวง มีสมาชิกจำนวน 5 คน วัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมทางด้าน

สาธารณสุขในชุมชน เป้าหมายคือ ให้สมาชิกได้ลงพื้นที่ไปเยี่ยมผู้ป่วยที่บ้าน เข้าไปพูดคุยกับผู้ป่วย และครอบครัว ทำการศึกษาพฤติกรรมของผู้ป่วย และจัดบันทึกข้อมูลผู้ป่วย มีลักษณะการดำเนินงานดังนี้

1. ประชุมวางแผนการดำเนินงาน
2. รับสมัครสมาชิกร่วมดำเนินงาน
3. ส่งเสริมให้ความรู้แก่สมาชิกในกลุ่มเพื่อไปดำเนินการลงพื้นที่
4. ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ
5. จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วย

จากการศึกษาผลของการจัดการความรู้ของกระทรวงสาธารณสุข พบว่า สมาชิกในกระทรวงสาธารณสุขได้มีการจัดประชุมการดำเนินงานเยี่ยมบ้านผู้ป่วย พุดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ในเรื่องที่ทำหน้าที่ศึกษาพฤติกรรมและปัญหาต่างๆในการเยี่ยมบ้านผู้ป่วย ซึ่งเป็นลักษณะของความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) และนอกจากนั้นสมาชิกได้ทำการจัดบันทึกรายละเอียดต่างๆของพฤติกรรมผู้ป่วย ถ่ายภาพและจัดเก็บรวบรวมไว้ ซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge)

กระทรวงเด็ก เยาวชนและครอบครัว เป็นการจัดกิจกรรมด้านเด็ก เยาวชนและครอบครัว ดำเนินกิจกรรมทางด้านครอบครัว โดยเฉพาะการดูแลเด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครอง มีนางสาวอรณี สะอาดเยี่ยม หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นรัฐมนตรีประจำกระทรวง มีสมาชิกจำนวน 3 คน เป็นผู้ดูแลเด็ก ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบลกันตวจระมวล วัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมทางด้านเด็กและด้านครอบครัว โดยเฉพาะการดูแลเด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครอง ในชุมชน มีเป้าหมายเพื่อดำเนินกิจกรรมโครงการเยี่ยมบ้านเด็ก และโครงการเด็กไทยไม่กินหวาน โดยการดำเนินกิจกรรมโครงการเยี่ยมบ้านเด็ก ใช้เวลาช่วงเย็นหลังเลิกเรียนเข้าเยี่ยมบ้านเด็กและพูดคุยกับผู้ปกครอง ดูสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว ทำการศึกษาเป็นกรณี เช่น เด็กหญิงชลธิชา พรหมบุตร มีพฤติกรรมที่ไม่ชอบกินข้าว เมื่อไปเยี่ยมที่บ้านแล้วได้พูดคุยกับพ่อแม่ ได้รู้ว่าอยู่บ้านเด็กไม่ค่อยกินข้าว แต่ชอบกินขนม จึงต้องร่วมมือกับพ่อแม่ให้ช่วยกันแก้ปัญหา และดำเนินกิจกรรมตามโครงการเด็กไทยไม่กินหวาน โดยให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ระวังคัดการกินหวานลงให้พอดีกับความต้องการของร่างกาย เนื่องจากมีเด็กไทยจำนวนมากในปัจจุบัน ได้รับน้ำตาลจากการกินขนม นมหวาน นมเปรี้ยวและน้ำอัดลม มากเกินกว่าที่ควร ส่งผลให้เด็กไทยเป็นโรคอ้วนมากขึ้นทุกวัน ซึ่งจะมีโรคแทรกซ้อนอื่นๆ ตามมาอีกมาก

จากการศึกษาผลของการจัดการความรู้ของกระทรวงเด็ก เยาวชนและครอบครัว พบว่า สมาชิกในกระทรวง เด็ก เยาวชนและครอบครัว เป็นครูผู้ดูแลเด็ก ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน

ความรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ในเรื่องการค้าเนินกิจกรรม โครงการเยี่ยมบ้านเด็ก ที่สมาชิกได้ ทำการศึกษาพฤติกรรมของเด็ก พุคคุยกับผู้ปกครองและลักษณะสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน ซึ่งเป็น ลักษณะของความรู้ที่ฝังลึกในตัวคน (Tacit Knowledge) และนอกจากนั้นสมาชิกได้ทำการจด บันทึกรูปพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน ถ่ายภาพและจัดเก็บรวบรวมไว้ ซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดเจนและเป็น รูปธรรม (Explicit Knowledge)

กระทรวงกีฬา เป็นการจัดกิจกรรมกลุ่มเยาวชนในการส่งเสริมด้านกีฬา ดำเนิน กิจกรรมสำหรับกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะการแข่งขันกีฬา มีนายแสงจันทร์ มั่นยืน สภากงศ์การ บริหารส่วนตำบลกันตวงระมวล เป็นรัฐมนตรีประจำกระทรวง มีสมาชิกจำนวน 7 คน ซึ่งเป็นกลุ่ม เยาวชน วัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมสำหรับกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะการแข่งขันกีฬา มี เป้าหมายเพื่อการดำเนินกิจกรรมของเยาวชนเพื่อการแข่งขันกีฬา จัดตั้งทีมฟุตบอลประจำตำบล จัดตั้งกลุ่มเยาวชนเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ส่งเสริมการละเล่นกีฬาพื้นบ้านในเทศกาลต่างๆที่สำคัญ เช่น การจัดการแข่งขันมวยทะเล ในเทศกาลลอยกระทง

จากการศึกษาผลของการจัดการความรู้ของกระทรวงเยาวชน พบว่า สมาชิกในกระทรวง เยาวชน ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ในเรื่องการค้าเนินกิจกรรม การแข่งขันกีฬา โดยทำการค้นหาสมาชิกจากกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ และในกลุ่มเยาวชน เลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน โดยอาศัยคำแนะนำจากผู้มีความรู้ในชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะของความรู้ที่ฝังลึก ในตัวคน (Tacit Knowledge) และนอกจากนั้นสมาชิกได้ทำการจดบันทึกรายละเอียดของกิจกรรม ไว้ เช่น การจดบันทึกข้อมูลการใช้จ่ายในเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน และถ่ายภาพเก็บรวบรวมไว้ ซึ่งเป็น ความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge)

กระทรวงพลังงาน เป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการประหยัดพลังงาน มีการดำเนิน กิจกรรมโดยเพื่อส่งเสริมการประหยัดพลังงาน ลดการใช้พลังงาน มีนายเฉลียว ซองาม สมาชิก สภากงศ์การบริหารส่วนตำบลกันตวงระมวล เป็นรัฐมนตรีประจำกระทรวง มีสมาชิกจำนวน 12 คน มีเป้าหมายเพื่อดำเนินกิจกรรมรวมกลุ่มผลิตเตาเสริมประสิทธิภาพ โดยผลิตเตาไว้ใช้ใน คริวเรือน สร้างบ่อแก๊สชีวภาพ สร้างศูนย์การเรียนรู้พลังงานชุมชน ส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อใช้ ประโยชน์ในด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม ให้แก่กลุ่มเยาวชน เพื่อส่งเสริมการเพาะพันธุ์กล้าไม้ ได้ไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ทดสอบพลังงานที่จังหวัดมหาสารคาม ชมการผลิตเตาหุงต้ม การผลิตบ่อ แก๊สชีวภาพ มีแผนการดำเนินงาน คือ

1. สร้างบ่อแก๊สชีวภาพ
2. สร้างศูนย์การเรียนรู้พลังงานชุมชน

3. ส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม ให้แก่กลุ่มเยาวชน

4. เพื่อส่งเสริมการเพาะพันธุ์กล้าไม้

จากการศึกษาผลของการจัดการความรู้ของกระทรวงพลังงาน พบว่า สมาชิกในกระทรวงพลังงาน ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ในเรื่องการค้าเนติกิจกรรมตามแผนการค้าเนติงาน และพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หลังจากไปศึกษาดูงาน โดยให้สมาชิกได้นำเสนอแนวทางการค้าเนติงานตามความคิดของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะของความรู้ที่ฝังลึกในตัวคน (Tacit Knowledge) และนอกจากนั้นสมาชิกได้ทำการจดบันทึกรายละเอียดแนวทางการค้าเนติงานของกลุ่ม เช่น การจดบันทึกเพื่อเตรียมการสร้างบ่อแก๊สชีวภาพ และถ่ายภาพจัดเก็บรวบรวมไว้ ซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge)

สรุปว่า กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในชุมชนได้ประยุกต์ใช้โมเดลประเทศเป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่อาศัยรูปแบบการค้าเนติงานของสมาชิกตามความสนใจในแต่ละด้าน โดยเป็นการจำลองชุมชนให้เสมือนกับประเทศและมีผู้นำในการบริหารประเทศ ซึ่งจะทำให้เกิดการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสนใจที่เหมาะสมกับความเชี่ยวชาญและความถนัดของแต่ละบุคคล มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน และมีการบันทึกข้อมูลหรือความรู้ต่างๆมาจัดเก็บรวบรวมไว้

3.3 กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน ทางศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้จัดกิจกรรมการจัดการความรู้ในการส่งเสริมความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายกสน. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักศึกษา เป็นกิจกรรมทักษะอาชีพ และวิสาหกิจชุมชน เป็นกิจกรรมการส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนจัดโครงการเพื่อส่งเสริมอาชีพและวิสาหกิจในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชนเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน ได้ค้าเนติงานที่สอดคล้องในด้านการจัดการความรู้ในชุมชน สิ่งนี้เป็นการส่งเสริมการพัฒนาในกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาและประชาชนที่ประกอบด้วย กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มเกษตรกร

โครงการกลุ่มเยาวชนเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนที่ว่างงานได้รวมกลุ่มกันเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้านเพื่อเป็นอาชีพ และมีรายได้จุนเจือครอบครัว ในกิจกรรมได้เรียนรู้จากนายสุข นามดี ซึ่งเป็นรัฐมนตรีในกระทรวงเกษตร ของโมเดลประเทศ ซึ่งได้แนะนำวิธีการเลี้ยงไก่ การบันทึกรายละเอียดที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่างๆ ตลอดจนการนำไปขายที่ตลาด ซึ่งในกิจกรรมนี้สมาชิกกลุ่มเยาวชนได้มีโอกาสซักถามเกี่ยวกับข้อสงสัยและแลกเปลี่ยนความรู้อยู่

ตลอดเวลา ซึ่งอาศัยอยู่ในละแวกเดียวกันและมีความสัมพันธ์กันในระบบเครือข่าย ดังที่ครูอำนาจ ศาสตร์ กล่าวว่า “ได้จัดตั้งกลุ่มเยาวชนเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน เริ่มต้นจากพวกเยาวชนที่ไม่มีงานทำ และเป็นนักศึกษาภาคสน. ได้มาจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงไก่ พวกเขามีความสนใจมากและทำให้มีรายได้ เมื่อมีปัญหาอะไรเขาสามารถไปปรึกษากับลุงสุขได้เพราะลุงมีความรู้ในเรื่องการเลี้ยงไก่เป็นอย่างดี และพวกเขาก็เป็นตัวอย่างที่ดีต่อคนอื่นๆที่ว่างงาน” นอกจากนั้นกลุ่มเยาวชนยังเป็นสมาชิกขอกระทรวงกีฬา และเข้าร่วมในเวทีการแลกเปลี่ยนความรู้ในทุกๆเดือน เพื่อนำเสนอความก้าวหน้าของกลุ่มและมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ในแต่ละกระทรวง

การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน สำหรับนักศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดตั้งกลุ่มการเรียนรู้ตามความสนใจของนักศึกษาโดยนักศึกษาที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันสามารถทำโครงการ ตามสาระการเรียนรู้ต่างๆเพื่อเป็นผลงานของนักศึกษา และครูจัดแหล่งการเรียนรู้ที่นักศึกษาสามารถค้นหาความรู้ได้ เช่น ห้องสมุด มุมข่าวซึ่งเป็นที่อ่านหนังสือพิมพ์และวารสารต่างๆ จัดหาสื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัยให้เพื่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม แต่ยังมีไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา และควรจัดหางบประมาณมาสนับสนุนการจัดซื้อ สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยเช่น คอมพิวเตอร์ และติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นคว้าหาความรู้

สรุปว่า กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียนได้ดำเนินการที่สอดคล้องกับกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และส่งเสริมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้และการเปิดโอกาสได้แสดงความคิดเห็นของผู้เรียนซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการความรู้

3.4 เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการความรู้

จากการศึกษาเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ พบว่า มีเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันทั่วระมวล ดังนี้

1. สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) เป็นองค์กรพัฒนาชุมชนภายใต้มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา มีประสบการณ์ในการนำกระบวนการจัดการความรู้มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาแกนนำในชุมชน โดยส่งเสริมการเรียนรู้บนงานและชีวิตจริง จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของแกนนำแต่ละคน โดยมีเป้าหมายให้แกนนำสามารถจัดการความรู้เพื่อตอบสนองต่อชีวิตและงานของตนเองให้ได้ แกนนำแต่ละคนจะต้องเรียนรู้ที่จะจัดการชุมชนของตนเอง โดยที่อาจารย์ทรงพล เจตนาวณิชย์ ทำหน้าที่เป็นวิทยากร

2. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ นำการจัดการความรู้มาใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถจัดการเรียนรู้ของตนเองได้ ทำการประสานงาน ช่วยเหลือด้านงบประมาณ

3. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท เป็นหน่วยงานในพื้นที่ ที่ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการจัดกิจกรรม ในทุกเวทีการเรียนรู้

4. องค์การบริหารส่วนตำบลกันตวจระมวล เป็นหน่วยงานภายในท้องถิ่นที่เปรียบเสมือนรัฐบาลท้องถิ่น ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพแกนนำในท้องถิ่น เพื่อให้สามารถทำงานตามบทบาทหน้าที่ได้ ประกอบกับการมีความสุขทั้งในชีวิตและการทำงาน เป็นกลุ่มผู้เรียนรู้ในกิจกรรม

3.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชน

จากการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล พบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชนนั้น เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจเพราะแกนนำมีความรู้สึกพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในเวทีต่างๆ ที่ทางกศน.จัดขึ้น และผลที่ได้เกิดขึ้นกับชุมชนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวชุมชนได้ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน ดังที่นายบุญนาค สืบสันต์ กรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การเข้ามามีส่วนร่วมในการมาเรียนรู้ทุกๆเวที มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้จริงในพื้นที่ของตนเองได้ เช่น เรื่องการเกษตร ตอนนี้มีชาวบ้านที่สนใจทำเกษตรผสมผสาน ปลูกผัก ปลูกผลไม้ เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ไม่ต้องไปซื้อเขา ทำให้เราได้ใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง” และประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นางสุวรรณี โชติศิริพันธ์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกๆเวที ไม่เคยขาดได้นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติและไปถ่ายทอดต่อให้กับชาวบ้านคนอื่นๆ แต่ชาวบ้านบางคนก็ไม่สนใจ เราต้องทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง เมื่อเขาเห็นผลแล้วเขาก็จะสนใจและเข้ามาเรียนรู้กับเราเอง”

บทบาทของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดการความรู้ต่อชุมชน จากการศึกษา พบว่า บทบาทของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดการความรู้ต่อชุมชนนั้น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล ได้มีบทบาทในด้านการประสานงานการดำเนินโครงการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับแกนนำชุมชน โดยมีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทำหน้าที่ดำเนินการประชุม เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอแนะข้อคิดเห็นและทำการสรุปการประชุมในทุกเวทีการเรียนรู้

สรุปว่า แกนนำชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะมีความรู้สึกพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในเวทีการเรียนรู้ต่างๆ และส่งผลดีต่อชุมชน ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทในดำเนินการประชุม เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอแนะข้อคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน กระตุ้นให้ประชาชนได้เกิดการเรียนรู้

4. ผลของการจัดการความรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้

จากการศึกษาผลของการจัดการความรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ พบว่า เป็นการพัฒนาความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของแกนนำชุมชน ซึ่งการเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง ประสบการณ์ และเกิดจากการเรียนรู้ในเวทีที่กศน.จัดขึ้น โดยเฉพาะเวทีการเรียนรู้ที่แกนนำได้มาเรียนรู้ เกิดขึ้นจากความสนใจในเรื่องนั้นๆ โดยแยกออกเป็นความสนใจในด้านต่างๆ ตามโมเดลประเทศ ที่แยกออกเป็น 6 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงเกษตร กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเด็ก เยาวชนและครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกีฬา และกระทรวงพลังงาน ดังที่ครูอานาจดาศรี ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้นำเขาสนใจด้านการเกษตร เขาก็เลือกอยู่ในกระทรวงเกษตร เมื่อเข้าไปแล้วเขาสามารถแบ่งหน้าที่ของตนเอง ระดมคนอื่นๆ และแบ่งหน้าที่ของแต่ละคนได้อย่างชัดเจน มองความผิดพลาด นำมาแก้ไข สมาชิกให้กลุ่มให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะเป็นเรื่องที่สนใจและพร้อมที่จะทำร่วมกัน” ความรู้ที่รับนั้นเป็นความรู้ในลักษณะของความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้จากประสบการณ์และความสามารถส่วนบุคคล มีวิธีการที่ดึงเอาความรู้จากแต่ละบุคคลโดยผ่านวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการเล่าเรื่องด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง และนำมาจัดเก็บในรูปแบบการจดบันทึกเป็นตัวหนังสือ จัดทำเป็นเอกสาร บันทึกเสียง ถ่ายวิดีโอ จัดเก็บให้เป็นให้เป็นหมวดหมู่ เป็นความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge) แยกออกเป็นกระทรวงต่างๆ ตามรูปแบบ โมเดลประเทศ ของประเทศกันตวจระมวล โดยแยกเป็นกระทรวงต่างๆ 6 กระทรวง คือ กระทรวงเกษตร กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเด็ก เยาวชนและครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกีฬา และกระทรวงพลังงาน เป็นแผนแม่บทชุมชน

สรุปว่า การดำเนินงานการจัดการความรู้ เป็นกิจกรรมการพัฒนาความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของแกนนำชุมชนซึ่งเกิดจากการนำความรู้ จากประสบการณ์ และความสามารถส่วนบุคคล มีวิธีการที่ดึงเอาความรู้จากแต่ละบุคคลโดยผ่านวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการเล่าเรื่องเป็นความรู้ในลักษณะของความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) และนำมาจัดเก็บเป็นเอกสาร บันทึกเสียง วิดีโอ จัดเก็บให้เป็นหมวดหมู่ เป็นความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge)

5. สภาพปัญหาของการจัดการความรู้

หลังจากได้ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของชุมชนกันตวจระมวล สามารถสรุปสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ได้ดังนี้

1. ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ยังไม่สามารถทำให้สมาชิกจดจำและปฏิบัติตามได้ทุกคน สมาชิกควรมีการบันทึกและลงปฏิบัติจริงด้วยตนเองจะทำให้เกิดการเรียนรู้
2. การดำเนินกิจกรรมต่างๆ สมาชิกส่วนหนึ่งไม่ค่อยให้ความสนใจและให้ความสำคัญเท่าที่ควร ควรกระตุ้นให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
3. ชุมชนขาดทักษะในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ควรมีการอบรมเรื่องการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

สรุปว่า พบสภาพปัญหาของการจัดการความรู้ในด้านการถ่ายทอดความรู้ ความไม่สนใจในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกบางคนและชุมชนขาดทักษะในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

ตอนที่ 2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีประเด็นการศึกษาในเรื่อง ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการความรู้ กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของชุมชน ผลของการจัดการความรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และสภาพปัญหาของการจัดการความรู้

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

ประวัติตำบลยาง

โดยหมู่บ้านที่เก่าแก่ที่เป็นหมู่บ้านเดิม คือบ้านยาง ซึ่งหมู่บ้านที่ราษฎรมาจากบ้านคำเนียม ตำบลคำเนียม (อดีตบ้านคำเนียมขึ้นการปกครองกับตำบลคูน แต่ปัจจุบันได้แยกเป็นตำบลเนียม) อพยพย้ายถิ่น มาตั้งถิ่นฐานตามที่ทำกิน จึงได้ตั้งเป็นหมู่บ้าน เมื่อหมู่บ้านขยายขึ้นจึงได้มีการอพยพย้ายถิ่น ออกไปเป็นบ้านสร้างเหล่า และบ้านโนนแดงตามลำดับ และในปัจจุบันบ้านสร้างเหล่าก็มีการอพยพย้ายถิ่นไปตั้งเป็นบ้าน โนนสวรรค์ ในปัจจุบันนอกจากบ้านยางแล้วก็มีบ้านหนองกก ที่เป็นหมู่บ้านเก่าแก่อีกหมู่บ้านแต่กลุ่มบุคคลที่ก่อตั้งหมู่บ้านหนองกกคนแรกเป็นคนมาจากต่างถิ่น คือมาจากบ้านดงกะชู อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อหมู่บ้านขยายขึ้นก็ได้มีการอพยพย้ายถิ่นออกไปเป็นบ้านโคก และบ้านหนองก็ตามลำดับ นอกจากบ้านยางและบ้านหนองกกแล้ว เป็นที่น่าเชื่อว่ายังมีหมู่บ้านเก่าแก่อีก 2 หมู่บ้านคือ บ้านกล้วยและ บ้านโพธิ์ลังกา ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ก่อตั้ง

โดยชนต่างถิ่น ที่อพยพมาจากชาวกูย ในเขตจำปาสัก เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันภาษาพูดที่ใช้เป็นภาษากูย (ส่วย) เหมือนกัน ซึ่งต่างจากหมู่บ้านอื่นๆจะพูดภาษาพื้นเมือง (ภาษาอีสาน) และไม่มีประวัติความเป็นมาที่ระบุว่าได้แยกออกมาจากหมู่บ้านใดในเขตอำเภอกันทรารมย์ โดยเฉพาะวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของบ้านกล้วยที่ยังรักษาความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตนเองไว้เหมือนเดิมอย่างเหนียวแน่น ส่วนบ้านโพธิ์ลังกาได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตได้ละม้ายคล้ายคลึงกับหมู่บ้านต่างๆในปัจจุบัน

ส่วนสาเหตุที่ตั้งชื่อว่า “ตำบลยาง” เนื่องจากตั้งตามชื่อบ้านยาง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่สุดในตำบลยาง ก่อตั้งเมื่อประมาณ พ.ศ.2320 แยกมาจากบ้านคำเนียม ชาวบ้านได้มาทำไร่ทำนาที่พื้นที่ของบ้านยางสมัยนั้น ซึ่งห่างไกลจากหมู่บ้านคำเนียมมากทำให้ชาวบ้านต้องสร้างบ้านหลังที่สองไว้ในที่นาของตนเอง ต่อมากลายเป็นที่อยู่แบบถาวร ที่ตรงนั้นสมัยก่อนเรียกว่า “บ้านโนนหลุบ” ซึ่งสมัยนี้เรียกว่า “โคกป่าหว้า” ห่างจากหมู่บ้านยางไปทางทิศตะวันออกประมาณ 500 เมตร แต่เนื่องจากพื้นที่ตรงนั้นเป็นที่ค่อนข้างราบลุ่ม ทำให้พื้นที่อยู่อาศัยชื้นแฉะจึงได้ย้ายมาตั้งอยู่ ณ สถานที่ปัจจุบัน สถานที่อยู่เดิมมีต้นยางหลายต้นตั้งสูงสง่าและโดดเด่นมาก ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะโดดเด่นของสภาพพื้นที่ จึงได้ชื่อว่า “บ้านยาง และกำนันคนแรกก็อยู่ที่บ้านยาง ส่วนข้อมูลการตั้งเป็นตำบลยางที่เป็นทางการเมื่อใด พ.ศ. ใด ยังไม่สามารถสืบหาข้อมูลที่เป็นหลักฐานทางราชการได้ ตำบลยางมีหมู่บ้านในการปกครองทั้งสิ้นจำนวน 12 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านยาง
- หมู่ที่ 2 บ้านหนองกก
- หมู่ที่ 3 บ้านสร้างเหล่า
- หมู่ที่ 4 บ้านกล้วย
- หมู่ที่ 5 บ้านโคก
- หมู่ที่ 6 บ้านโพธิ์ลังกา
- หมู่ที่ 7 บ้านหนองกี้
- หมู่ที่ 8 บ้านโนนแดง
- หมู่ที่ 8 บ้านโนนสวรรค์
- หมู่ที่ 8 บ้านกล้วย
- หมู่ที่ 8 บ้านโพธิ์ลังกา
- หมู่ที่ 8 บ้านหนองกก

ข้อมูลพื้นฐานของตำบล

ในปัจจุบัน ตำบลยาง เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอกันทรารมย์ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 36.48 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 22,800 ไร่ มีประชากรรวมทั้งสิ้น 7,113 คน เป็นชาย 3,567 คน หญิง 3,546 คน จำนวนครัวเรือน 1,492 ครัวเรือน

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตตำบลคำเนียม ตำบลหนองบัว ตำบลน้ำเกลือ อำเภอน้ำเกลือ จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศใต้	ติดต่อเขตตำบลบก อำเภอนิคม ตำบลน้ำเกลือ อำเภอน้ำเกลือ จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขตตำบลหนองหัวช้าง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก	ติดต่อเขตตำบลคู ตำบลหนองบัว ตำบลผักแพว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

การคมนาคม

มีการติดต่อทางคมนาคมโดยทางหลวงแผ่นดิน สายกันทรารมย์-บ้านสบาย ,เส้นทาง รพช.สายบ้านคำบอน – น้ำเกลือ, เส้นทาง รพช. สายบ้านคล้อ-พยุห์ เส้นทางส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีตและถนนลูกรังสลับกัน

สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

ประชากรในเขตตำบลยาง มีอาชีพหลักได้แก่ ทำนา ไร่ยอละ 95 ไร่ ยอละ 5 ไร่ได้แก่ ไร่ ไร่ ทำสวน ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง และรับราชการตามลำดับ

หน่วยธุรกิจในเขตตำบลยาง

โรงสีข้าว	30	แห่ง
ปั้มน้ำมันมือหมุน	6	แห่ง
ปั้มน้ำมันหัวจ่าย	1	แห่ง

สภาพสังคมในชุมชน

ประชาชนนิยมส่งลูกหลานให้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากในพื้นที่มีโรงเรียนมัธยมขยายโอกาส ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 15 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และร้อยละ 5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีภาษาพื้นเมืองที่แตกต่างกันเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่พูดภาษาอีสาน ประมาณร้อยละ 90 ประกอบด้วย บ้านยาง, บ้านหนองกก, บ้านโคก, บ้านหนองกี้,บ้านโนนแดง, บ้านสร้างเหล่า และบ้านโนนสวรรค์ และ

กลุ่มที่พูดภาษาส่วย (กูย) ประมาณร้อยละ 10 ประกอบด้วย บ้านโพธิ์ลังกาและบ้านกล้วย นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มทางสังคม โดยประชาชนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 100 กลุ่มที่ประชาชนร่วมกันจัดตั้งได้แก่ กลุ่มเลี้ยงโคแม่พันธุ์ กลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า กลุ่มแม่บ้านทอผ้า เป็นต้น

ประเพณีวัฒนธรรม

วัฒนธรรมด้านภาษา ภาษาที่ใช้สื่อสารในท้องถิ่น คือ ภาษาอีสาน มีการสืบทอดประเพณี 12 เดือน และกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ ประเพณีบุญข้าวจี ประเพณีบุญผะเหวดหรือบุญมหาชาติ ประเพณีรำผีเถน ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีแห่นางคัง ประเพณีบุญมหาสังฆทาน ขับริ่องสรภัญญะ มีผู้นำด้านปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ นายหอมอง จิตจร ผู้นำพิธีกรรมเสริมมงคลชีวิต นายใบเทพอาษา (องค์การบริหารส่วนตำบลยาง 2551 : 2-4)

2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการความรู้

2.1 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยังเกิดจาก โครงการส่งเสริมการยกระดับรายได้ครัวเรือนยากจน โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยสำนักบริหารงานการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดศรีสะเกษ เป็นภาคีเครือข่ายแห่งหนึ่งที่สนับสนุนการขับเคลื่อนระดับจังหวัด โครงการนี้เกิดมาจากนโยบายของจังหวัดที่ดำเนินการพัฒนาจังหวัดเนื่องจาก การรายงานสภาพปัญหาของชุมชน พ.ศ. 2549 จังหวัดศรีสะเกษ มีรายได้เฉลี่ยของประชากรเพิ่มขึ้น คือ เขตชนบท และในเขตเมืองแต่จากตัวชี้วัดที่ตกเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากเดิม 1 ตัวชี้วัด คือ ผ่านเกณฑ์ จำนวน 12 ตัวชี้วัด และการจากจัดลำดับในเรื่องของรายได้แล้ว จังหวัดศรีสะเกษเป็น 1 ใน 10 จังหวัด ที่มีรายได้ต่ำที่สุดของประเทศ สำหรับในระดับภูมิภาค(ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) อยู่ในลำดับที่ 15 จาก 19 จังหวัด ซึ่งจัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีรายได้อยู่ใน 5 จังหวัดสุดท้าย ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีความจำเป็นที่ต้องเร่งดำเนินการพัฒนาจังหวัด ในทุกด้านให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมจังหวัดอื่นๆ ในภูมิภาค และในระดับประเทศต่อไป เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนร่วมกันที่จะช่วยยกระดับคุณภาพให้ดียิ่งขึ้นและสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดศรีสะเกษได้ดำเนินโครงการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน โดย

ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา การแก้ไขปัญหา โดยอันเชิญแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มานำทางเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ให้มีชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ศูนย์บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง เกิดขึ้นจากสำนักบริหารงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดศรีสะเกษ จัดทำขึ้นเพื่อสนองนโยบายการพัฒนาจังหวัด และเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยอาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาดำเนินการ เป็นแนวทางในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาในชุมชน

2.2 แนวทางการจัดการความรู้

แนวทางการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง ได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการจัดการความรู้ตามคู่มือการดำเนินงานการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

1. ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศึกษาทำความเข้าใจคู่มือการดำเนินงานการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
2. ประชุมครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อทำความเข้าใจ บทบาท ภารกิจร่วมกัน สร้างพลังทีมงาน เตรียมความพร้อม เช่น ฝึกทักษะการตั้งคำถาม การเชื่อมโยงประเด็น เป็นต้น
3. จัดเวทีชุมชนนักปฏิบัติ เพื่อสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานตามแผน ให้กับประชาชน บ้านยางและตรวจสอบข้อมูลกลุ่มเป้าหมายจากข้อมูล จปฐ. และคนที่ผ่านการประชาคมของชุมชนให้ได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายเพียงชุดเดียว เพื่อใช้ชี้เป้าการทำงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ โดยใช้หลัก “คิดเป็น”
4. ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบ่งความรับผิดชอบกลุ่มเป้าหมาย และจัดทำแผนปฏิบัติการระยะสั้นและระยะยาวเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของงาน
5. ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปฏิบัติงาน ตามกระบวนการจัดการความรู้ 6 ขั้นตอน ดังนี้
  - ขั้นตอนที่ 1 จัดการความคิดใส่ใจสักนิด
 โดยเริ่มตั้งแต่การเคาะประตูบ้านกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างความคุ้นเคยและกระตุ้นให้รู้จักการคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา ปรับทัศนคติ และแก้ปัญหามาของตนเองด้วยความเอาใจใส่ และตั้งใจอย่างจริงจัง
  - ขั้นตอนที่ 2 วางแผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

กำหนดให้ประชาชนจัดทำแผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดวิถีชีวิตพอเพียง การดำรงชีพ หลุดพ้นความยากจน ให้มีชีวิตอยู่แบบพออยู่ พอกิน เหมาะกับตนและครอบครัว โดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

หากผู้เรียน ได้มีการจัดทำสมุดบัญชีครัวเรือนแล้ว ให้นำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ และจัดทำแผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 วางแผนชุมชนแก่ใจร่วมกัน

ประชาชนและผู้นำชุมชนร่วมกันจัดเวทีชุมชนนักปฏิบัติ มีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นพี่เลี้ยง เพื่อให้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในชุมชนของตนเอง โดยการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 ตั้งใจมุ่งมั่นสร้างรายได้เสริม

ประชาชนจัดทำแผนกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้เสริม คือ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และดำเนินการตามแผน และการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น ธนาคารออมสิน ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

ขั้นตอนที่ 5 เพิ่มความเข้มแข็ง ทักษะชีวิต

ผู้เข้าร่วมโครงการ จัดทำบันทึกข้อตกลงกับนักจัดการความรู้ ในการพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดเวทีชุมชนนักปฏิบัติเดือนละ 1 ครั้ง หลังจากการพัฒนา เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองได้ค้นพบจากการปฏิบัติตามขั้นตอนการจัดการความรู้ เพื่อเป็นหมู่บ้านต้นแบบหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดศรีสะเกษ

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบคุณภาพ และแก้ไขข้อบกพร่องการจัดการความรู้ทุกขั้นตอน แล้วนำมาสรุปผลเพื่อร่วมกันแก้ไข หรือพัฒนาตลอดเวลา

เมื่อดำเนินการตามกระบวนการจัดการความรู้ในแต่ละขั้นตอน จัดบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึกข้อมูลปฏิบัติการเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ และนำข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

6. เมื่อสิ้นสุดกระบวนการจัดการความรู้จะพบกลุ่มเป้าหมาย 2 ลักษณะคือ กลุ่มเป้าหมายที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ต้องการให้สงเคราะห์ และกลุ่มเป้าหมายที่สามารถพัฒนาตนเองได้ ก็ให้ลงนามในแบบบันทึกข้อตกลง และนำข้อมูลส่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ เพื่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือต่อไป

7. นำแผนปฏิบัติการระยะสั้นและระยะยาว ของกลุ่มเป้าหมายที่ได้ทำการวิเคราะห์เข้าสู่เวทีชุมชนนักปฏิบัติเพื่อยกระดับการแก้ไขปัญหาในระดับครัวเรือนสู่ระดับชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการแผนชุมชนแก่น

8. ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เยี่ยมเยียนติดตามผลกลุ่มเป้าหมาย และนำผลการปฏิบัติเสนอสู่เวทีชุมชนนักปฏิบัติของหมู่บ้าน พร้อมรายงานผลการแก้ไขปัญหาต่อคณะทำงาน โครงการ

9. ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนำความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติการขับเคลื่อนชุมชนต้นแบบแห่งการเรียนรู้ คือ ชุมชนยาง เพื่อไปใช้ประโยชน์ การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้เพื่อขยายผลสู่หมู่บ้านอื่นต่อไป

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง ได้ใช้วิธีการจัดการความรู้ตามคู่มือการดำเนินงานการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ ให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีหน้าที่ดำเนินการตามกระบวนการจัดการความรู้ในแต่ละขั้นตอน จดบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึก และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

3. กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.1 กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง ได้ดำเนินการร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลยาง ซึ่งเป็นหน่วยงานในชุมชน จัดทำแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชน รวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ข้อมูลภูมิปัญญา ข้อมูลชุมชน ข้อมูลศิลปวัฒนธรรมในชุมชน โบราณวัตถุต่างๆ ซึ่งจะจัดตั้งอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดำเนินการประชุมร่วมกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้แทนครูในโรงเรียน และองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แต่งตั้งให้มีคณะกรรมการให้มีหน้าที่ค้นหาแหล่งความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมารวบรวมไว้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไป ดังที่นายสมประสงค์ วงษ์แสวง ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กล่าวว่า “ได้มีหน้าที่ไปค้นหาเกี่ยวกับข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งตำบล ไปสัมภาษณ์และถ่ายภาพเก็บไว้ นำมารวบรวมไว้ที่ศรช. และร่วมประชุมกับคณะกรรมการคนอื่นๆวางแผนการจัดพิพิธภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้ลูกหลานได้มาศึกษาหาความรู้”

นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ทำหน้าที่ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคณะกรรมการ เมื่อคณะกรรมการคนใดมีความรู้ใหม่ ที่เกิดจากการศึกษาในแหล่งข้อมูลต่างๆ หรือจากการอบรม ดูงาน หรือมีการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ และนำข้อมูลความรู้มาบอกกล่าวให้แก่คณะกรรมการคนอื่นๆ โดยวิธีการเผยแพร่เอกสารและอธิบายให้คนอื่นๆ ฟัง ดังที่ครูกิตติยาภรณ์ บัวลอย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กล่าวว่า “เมื่อเดือนที่แล้วได้ไปอบรมที่ศูนย์ฯ ส.น.จ. จังหวัด ก็นำเอกสารที่อบรมมาไว้ในมุมความรู้ในศรช.เพื่อมีคนไหนสนใจ สามารถหยิบอ่านได้ตามสบาย หรือถ้าคนอ่านแล้วไม่เข้าใจก็มาถามได้” ซึ่งถือว่าเป็นการวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น และการเก็บรักษาความรู้โดยวิธีการจดจำความรู้หรือบันทึกไว้

สรุปว่า กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบ่งปันความรู้ระหว่างกันและถ่ายทอดความรู้สู่บุคคลอื่นที่สนใจ และมีการจัดเก็บความรู้ที่ผ่านตัวบุคคลและจดบันทึกไว้

3.2 กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในชุมชน

กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเริ่มต้นจากการวางแผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดให้ประชาชนจัดทำแผนชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดวิถีชีวิตพอเพียง การดำรงชีพ หลุดพ้นความยากจน ให้มีชีวิตอยู่แบบพออยู่ พอกิน เหมาะกับตนและครอบครัว โดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และร่วมกันวางแผนชุมชนแก้จน โดยประชาชนและผู้นำชุมชนร่วมกันจัดเวทีชุมชนนักปฏิบัติ มีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นที่เลี้ยง เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในชุมชนของตนเอง โดยการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้จัดทำแผนกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้เสริม คือ โครงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โดยมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. การจัดอบรมการปลูกหม่อน วันที่ 19 – 20 พฤษภาคม 2551 ณ วัดบ้านยาง มีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มแม่บ้านจำนวน 20 คน มีวิทยากรจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดศรีสะเกษ มาให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกหม่อน การเตรียมดิน วิธีการปลูก การดูแลรักษา โรคแมลงศัตรูหม่อนและการป้องกัน การเก็บใบหม่อน และสนับสนุนพันธุ์หม่อนศรีสะเกษ 33 จำนวน 1,000 ต้น จากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่เข้าร่วมการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกต้นหม่อน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติจริง และเกิดการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มสมาชิกได้ร่วมมือกันปลูกต้นหม่อน บริเวณจำนวน 1 ไร่ ในพื้นที่ส่วนตัวของหัวหน้ากลุ่มคือนางหนูพิน ฮวงเพชร

2. การศึกษาดูงานการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม วันที่ 20 พฤษภาคม 2551 ณ ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดอุบลราชธานี สมาชิกได้ไปศึกษาดูงาน ฟังบรรยายการสาธิตการ

ผลิตไข่ใหม่ การเลี้ยงไหมแบบครัวเรือน แบบอุตสาหกรรม การสาวไหมและการฟอกย้อมสีไหม ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากไหม ความรู้เกี่ยวกับเส้นไหม ความรู้เกี่ยวกับผ้าไหม สายพันธุ์ไหม การลอกทากไหมและการฟอกขาวไหม การเก็บรักษาไข่ไหมตามวิธีการต่างๆ จากการสัมภาษณ์ พบว่าสมาชิกในกลุ่มแม่บ้าน ได้เกิดการเรียนรู้ จากประสบการณ์ตรงในเรื่องการผลิต เทคนิควิธีการสำคัญต่างๆ เช่น ก่อนที่จะให้ไหมอ่อนแก่ตัวไหม จะต้องล้างให้สะอาดก่อน

3. การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนเลี้ยงไหมในบ้านของตนเอง ได้มีการพบปะพูดคุยประชุมกลุ่มทุกๆ 1 เดือน

4. การจัดทำแผนงานในอนาคต สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เตรียมโครงการจัดตั้งโรงเรียนเลี้ยงไหม ที่เป็นศูนย์รวมของกลุ่ม

สรุปว่า กระบวนการและวิถีปฏิบัติการจัดการความรู้ในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดทำแผนชุมชน ให้ประชาชนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในชุมชนของตนเอง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และเรียนรู้จากการศึกษาดูงานและนำไปปฏิบัติจริงและพบปะพูดคุยผ่านการประชุมกลุ่มซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

3.3 กระบวนการและวิถีปฏิบัติการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

กระบวนการและวิถีปฏิบัติการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายคน. ได้มีโอกาสเรียนรู้ ผ่านการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ตลอดจนการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยมีการจัดแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงความรู้ต่างๆ ได้ จัดให้มีสื่อประเภท หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นพับความรู้ต่างๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น CD VCD คอมพิวเตอร์ และยังพบว่า คอมพิวเตอร์ มีอยู่เพียงเครื่องเดียว ทำให้ไม่เพียงพอต่อผู้ที่มาใช้บริการ

นอกจากนั้นมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนซึ่งเป็นสถานที่รวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ข้อมูลภูมิปัญญา ข้อมูลชุมชน ข้อมูลศิลปวัฒนธรรมในชุมชน โบราณวัตถุต่างๆ เพื่อให้ เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจ

ทางศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยง และประสานเครือข่ายเพื่อมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น การจัดทำโครงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ที่ทางศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มแม่บ้าน ได้เรียนรู้การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและเชิญวิทยากรจากหน่วยงานศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯจังหวัดศรีสะเกษ เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกและดูแลต้นหม่อน และพาไปศึกษาดูงานที่ ศูนย์หม่อนไหมเฉลิม

พระเกียรติฯ จังหวัดอุบลราชธานี ทำให้ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านได้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและสามารถนำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นได้ ดังที่นางหนูพิน ฮวงเพชร กรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้กล่าวว่า “ได้ไปดูงานที่ศูนย์หม่อนไหม จังหวัดอุบลราชธานี แล้วทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้นและจะนำความรู้ที่นั่นมาปฏิบัติและจะมาสอนให้แม่บ้านคนอื่นที่สนใจด้วย”

สรุปว่า กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียนได้ดำเนินการตามแนวทางการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน นำวิทยากรจากภายนอกเข้ามาให้ความรู้และมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

3.4 เครื่องมือและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการความรู้

จากการศึกษาเครื่องมือและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ พบว่า มีเครื่องมือและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่าง ดังนี้

1. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดศรีสะเกษ นำการดำเนินงานการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ให้มีชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทำหน้าที่ประสานงาน ช่วยเหลือด้านงบประมาณ และจัดหาวิทยากรด้านการจัดการความรู้

2. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกันทรารมย์ เป็นหน่วยงานในพื้นที่ ที่ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน มีครูทำหน้าที่เป็นนักจัดการความรู้ปฏิบัติกิจกรรมการจัดการความรู้ในชุมชน

3. องค์การบริหารส่วนตำบลยาง เป็นหน่วยงานการปกครองภายในท้องถิ่น ให้ความร่วมมือในการประสานงานผู้นำชุมชนและประชาชนเข้าร่วมประชาคมและโครงการเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4. ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพหม่อนไหมในท้องถิ่น เป็นศูนย์ฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการบรรจุภัณฑ์ และให้คำปรึกษา แนะนำและบริการด้านวิชาการ หม่อนไหมแก่เกษตรกร ได้ให้ความร่วมมือในการส่งเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

5. ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพหม่อนไหมในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นศูนย์ฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการบรรจุภัณฑ์ และให้คำปรึกษา แนะนำและ

บริการด้านวิชาการเหมือนใหม่แก่เกษตรกร ได้ให้ความร่วมมือในการศึกษาดูงาน สาธิตการเลี้ยงใหม่และการใช้ประโยชน์จากต้นหม่อน และตัวไหม

3.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชน

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมในโครงการจัดการความรู้สู่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน และประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เห็นได้จาก เริ่มต้นการทำประชาคมโครงการ ประชาชนให้ความสนใจและเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก และในการอบรมประชาชนมาร่วม อบรมกันทั้งหมู่บ้าน โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากความต้องการของกลุ่มแม่บ้านที่ทำการเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริมจากการทำนา ดังที่นางหนูพิน ฮวงเพชร ได้กล่าวว่า “พวกแม่บ้านคนอื่นๆ สนใจในการปลูกหม่อนและเก็บใบหม่อนมาก ได้มีความรู้เพิ่มเติมจากเมื่อก่อน คือ ได้เรียนรู้ว่าจะต้องล้างใบหม่อนและทำความสะอาดร่างกายก่อนไปโรงเลี้ยงไหม ทำให้มีความรู้ และมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง”

บทบาทของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดการความรู้ต่อชุมชน จากการศึกษา พบว่า บทบาทของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดการความรู้ต่อชุมชนนั้น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยังได้มีบทบาทในด้านการประสานงานการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ มีโครงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เริ่มตั้งแต่การจัดเวทีชุมชนนักปฏิบัติ โดยมีครูศูนย์การเรียนรู้ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยง สร้างความคุ้นเคย กระตุ้นให้ประชาชนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหารวมถึงการติดตาม ตรวจสอบ การจัดการความรู้ในทุกขั้นตอน

สรุปว่า ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ในกิจกรรม และให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นโครงการที่สอดคล้องกับการเลี้ยงไหมซึ่งเป็นอาชีพเสริมหลังจากการทำนา และ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยังมีบทบาทในการประสานงานการจัดการความรู้ โดยมีครูศูนย์การเรียนรู้ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยง กระตุ้นให้ประชาชนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา และการติดตามตรวจสอบ การจัดการความรู้ในทุกขั้นตอน

4. ผลของการจัดการความรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้

จากการศึกษาผลของการจัดการความรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ พบว่า เป็นการพัฒนาความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ของประชาชน โดยการเรียนรู้จากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานของกลุ่มแม่บ้าน และผ่านกิจกรรมขั้นตอนที่ 2 โดยการค้นหาศักยภาพของแต่ละบุคคลที่เหมาะสมในกิจกรรมแสดงถึงผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นลักษณะความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน(Tacit

Knowledge) ดังที่ครูกิตติยาภรณ์ บัวลอย กล่าวไว้ว่า “แม่บ้านเขาเลี้ยงไหมกันมานาน ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ทำมาตลอดทั้งปี ก็มีทักษะความชำนาญ สามารถถ่ายทอดต่อสู่รุ่นลูก รุ่นหลานต่อไปได้” และบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรที่ได้ตามแบบบันทึกข้อมูลปฏิบัติการและนำมาเก็บรวบรวมไว้จัดทำเป็นเอกสารและเก็บภาพถ่ายกิจกรรม ซึ่งเป็นลักษณะความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge) และจัดเก็บไว้ที่ศูนย์สารสนเทศชุมชนและห้องสมุดชุมชน เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลในชุมชนและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

สรุปว่า โครงการนี้เป็นกิจกรรมที่มีการพัฒนาความรู้ซึ่งมีการเรียนรู้จากการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และค้นหาศักยภาพของแต่ละบุคคล ผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) และ บันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึก รวบรวม และจัดทำเอกสารพร้อมภาพถ่ายกิจกรรม ซึ่งเป็นลักษณะความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge)

5. สภาพปัญหาของการจัดการความรู้

หลังจากได้ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของชุมชนอย่างสามารถสรุปสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ได้ดังนี้

1. สมาชิกกลุ่มบางคนขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ ควรส่งเสริมให้มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในวิธีต่างๆ เช่น ให้สมาชิกเรียนรู้กับตัวแทนกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญ และให้สมาชิกร่วมกันจัดทำข้อมูลรายละเอียดขั้นตอนการปลูกหม่อน โดยมีภาพถ่ายประกอบ
2. กลุ่มยังขาดการเก็บบันทึกข้อมูลความรู้ต่างๆให้เป็นระบบ ควรจัดให้มีการบันทึกข้อมูลในรูปแบบของเอกสาร และภาพถ่าย แล้วนำมาจัดเก็บให้เป็นหมวดหมู่
3. กลุ่มขาดทักษะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ

สรุปว่า สภาพปัญหาของการจัดการความรู้พบว่าสมาชิกกลุ่มบางคนขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ กลุ่มยังขาดการเก็บบันทึกข้อมูลความรู้ต่างๆให้เป็นระบบ กลุ่มขาดทักษะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง

จากการศึกษาข้อมูลการวิจัยในเชิงปริมาณ สรุปได้ว่า สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด ในภาพรวมพบว่า จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพการจัดการความรู้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.41) รองลงมาคือ จังหวัดนครราชสีมา ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.56) และจังหวัดศรีสะเกษ ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.55) ส่วน

จังหวัดอุบลราชธานี น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.37) และการศึกษาในภาพรวมทั้งหมดพบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีสภาพการจัดการความรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากในทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยดังนี้ 1) ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.55) 2) ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.58) 3) ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.55) และการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ในแต่ละจังหวัด พบว่า มีสภาพการจัดการความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และเมื่อทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least-Significant Different) พบว่า จังหวัดอุบลราชธานี มีสภาพการจัดการความรู้แตกต่างกับจังหวัดอื่น

และผู้วิจัยได้ศึกษาในกรณีศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำนวน 2 ศูนย์การเรียนรู้สามารถสรุปผลได้ ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 สรุปผลกรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวลและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล	การจัดการความรู้	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง
1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2. แลกเปลี่ยนความรู้ โดยวิธีการประชุมและการบอกกล่าว 3. เก็บรวบรวมความรู้โดยการเชื่อมโยงกับเครือข่าย เช่น บันทึกใน CD ROM และจัดเก็บในไฟล์เอกสาร และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผ่านเว็บไซต์ของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท และสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์	การจัดการความรู้ ในศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน	1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ สร้างแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชน 2. แลกเปลี่ยนความรู้ โดยวิธีการประชุมและบอกกล่าว 3. เก็บรวบรวมความรู้โดยวิธีการจดจำความรู้หรือจดบันทึก

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล	การจัดการความรู้	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง
<p>1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ การสร้างความตระหนักให้ประชาชนได้ริเริ่มหาทางพัฒนาความเป็นอยู่ด้วยการพึ่งตนเอง รู้คุณค่าของทุนและทรัพยากรที่มีอยู่ ไม่รอฟังหน่วยงานของรัฐ</p> <p>2. มีเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ ทุกๆ 1 เดือน ใช้วิธีการเล่าเรื่อง</p> <p>3. เก็บรวบรวมความรู้โดยการจดบันทึกรายละเอียดแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม และภาพถ่ายกิจกรรม</p>	<p>การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน</p>	<p>1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ การจัดตั้งหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>2. แลกเปลี่ยนความรู้ โดยผ่านเวทีชุมชนนักปฏิบัติ และพบปะพูดคุยผ่านการประชุมกลุ่ม ทุกๆ 1 เดือน</p> <p>3. เก็บรวบรวมความรู้โดยวิธีการบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึกข้อมูลปฏิบัติการและนำมาเก็บรวบรวมไว้จัดทำเป็นเอกสารและเก็บภาพถ่ายกิจกรรมนำมาจัดเก็บไว้ที่ศูนย์สารสนเทศชุมชนและห้องสมุดชุมชน</p>
<p>1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>2. แลกเปลี่ยนความรู้ จากกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาโครงการ</p> <p>3. เก็บรวบรวมความรู้โดย การบันทึกลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ต่อเนื่อง (กรต.) และรายงานโครงการ</p>	<p>การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน</p>	<p>1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายทุกคนได้มีโอกาสในการเรียนรู้</p> <p>2. แลกเปลี่ยนความรู้ โดยผ่านเวทีชุมชนนักปฏิบัติ และกิจกรรมการเรียนรู้วิธีการพบกลุ่ม</p> <p>3. เก็บรวบรวมความรู้โดยวิธีการจดบันทึกในสมุดบันทึกการเรียนรู้ต่อเนื่องและกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต</p>

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำแนกตามจังหวัดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในพื้นที่เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1,509 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากเอกสารประกอบการสอนการวิจัยเบื้องต้น (บุญชม ศรีสะอาด 2545 : 38) ซึ่งได้กำหนดจากจำนวนประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างประมาณ 10% และทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำแนกตามจังหวัด ด้วยวิธีการจับฉลาก จำนวน 154 ศูนย์การเรียนรู้ โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากตัวแทนที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประธานศูนย์การเรียนรู้ และกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สำหรับกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามระดับบุคคล

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ตอนที่ 3 ระดับสภาพการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1) การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) การจัดการความรู้ในชุมชน 3) ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้ 1) การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) การจัดการความรู้ในชุมชน 3) ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ในกรณีศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนใน 5 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ข้อมูลทั่วไปของการจัดการความรู้ กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ ผลของการจัดการความรู้ และสภาพปัญหาของการจัดการความรู้

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์เปรียบเทียบใช้วิธีวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way - ANOVA) นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย สำหรับกรณีศึกษาและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำเสนอแบบพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ สามารถสรุปผลการวิจัยเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม สามารถสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุโดยเฉลี่ย 41.10 ปี มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 51.10 และส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมเรื่องการจัดการความรู้ ร้อยละ 83.50

ตอนที่ 1.2 สภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด จากการศึกษาสภาพทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่วนใหญ่ พบว่า

1.2.1 ด้านระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีระยะเวลาการจัดตั้งระหว่าง 6 - 10 ปี (ร้อยละ 52.60) จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดอุบลราชธานี มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีระยะเวลาการจัดตั้งระหว่าง 6 - 10 ปี เป็นส่วนใหญ่ ส่วน จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดศรีสะเกษ มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีระยะเวลาการจัดตั้งระหว่าง 1 - 5 ปี เป็นส่วนใหญ่

1.2.2 ด้านสถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตั้งอยู่ที่องค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 41.17) จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตั้งอยู่ที่องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นส่วนใหญ่ ส่วนจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์ มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตั้งอยู่ที่ศาลาประชาคม เป็นส่วนใหญ่

1.2.3 ด้านการจัดการศึกษาให้กลุ่มบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเยาวชน (ร้อยละ 94.81) จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเยาวชน เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มวัยแรงงานเป็นส่วนใหญ่ จังหวัดสุรินทร์ จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเยาวชนและกลุ่มแม่บ้านเป็นส่วนใหญ่

1.2.4 ด้านอายุของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี (ร้อยละ 89.61) จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีอายุระหว่าง 16 - 25 ปี เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี เป็นส่วนใหญ่

1.2.5 ด้านระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแทบทุกแห่งจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 99.07) จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอุบลราชธานี จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นส่วนใหญ่

1.2.6 ด้านการจัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ พบว่า ส่วนใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านข้อมูลทั่วไปของชุมชน (ร้อยละ 93.80) จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดสุรินทร์ จัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านข้อมูลทั่วไปของชุมชน และแหล่ง

วิทยาการภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นส่วนใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี จัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านข้อมูลทั่วไปของชุมชนเป็นส่วนใหญ่

ตอนที่ 1.3 จากการศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด ในภาพรวมพบว่า จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพการจัดการความรู้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.41) รองลงมาคือ จังหวัดนครราชสีมา ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.56) และจังหวัดศรีสะเกษ ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.55) ส่วนจังหวัดอุบลราชธานี น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.37) และการศึกษาในภาพรวมทั้งหมดพบว่าศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีสภาพการจัดการความรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากในทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยดังนี้

1.3.1 ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.55)

1.3.2 ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.58)

1.3.3 ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.55)

ตอนที่ 1.4 การเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัดที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ พบว่า

สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัด พบว่า มีสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทั้ง 3 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least Significant Difference) สามารถสรุปผลการทดสอบ LSD (Least Significant Difference) ได้ดังนี้

1.4.1 ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ มีสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แตกต่างจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

1.4.2 ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดชัยภูมินครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ มีสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แตกต่างจาก ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

1.4.3 ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ มีสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แตกต่างจาก ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ตอนที่ 1.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีปัญหาทางด้านสื่อต่างๆ เช่น มีหนังสือน้อย สื่อไม่ทันสมัย (ร้อยละ 20.99) ด้านการจัดการความรู้ในชุมชนมีปัญหาทางด้านการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน การประสานงานกับเครือข่าย การพัฒนาอาชีพ การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี (ร้อยละ 19.48) และด้านการจัดการความรู้ในผู้เรียนมีปัญหาทางด้านการจัดการให้มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ (ร้อยละ 17.53)

ตอนที่ 2 สรุปผลกรณีศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 2.1 กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ตำบลกันตวจระมวลเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา มีระดับการศึกษาในชั้นประถมศึกษา มีประเพณีวัฒนธรรมตามแบบพื้นบ้านสุรินทร์ เช่น ประเพณีตรุษสงกรานต์ ประเพณีแซนโดนตา

2. สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.1 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เริ่มต้นจากคณะกรรมการจัดการความรู้ของกสน. จังหวัดสุรินทร์ ร่วมกับ สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) และศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท จัดโครงการการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับสมาชิกแกนนำตำบลกันตวจระมวล โดยใช้รูปแบบ “โมเดลประเทศ” ประกอบด้วย 6 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงเกษตร กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเด็กและครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพลังงาน และกระทรวงกีฬา และมีรัฐมนตรีประจำกระทรวงเป็นผู้นำชุมชนในตำบลกันตวจระมวล

2.2 แนวทางการจัดการความรู้ แนวทางการจัดการความรู้ของของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวลได้ดำเนินการ โดยใช้วิธีการจัดการความรู้ของสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) และใช้เครื่องมือการจัดการความรู้ต่าง เช่น โมเดลประเทศ เทคนิค

การเล่าเรื่อง (Storytelling) ฐานความรู้ที่เรียนและความสำเร็จ (Best Practice) และสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ (After Action Review : AAR)

3. กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของชุมชน

3.1 กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ร่วมมือกันจัดการความรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้และถ่ายทอดความรู้ต่อบุคคลอื่นทั้งที่เป็นทางการ โดยการประชุมและไม่เป็นทางการ โดยวิธีการบอกกล่าว และนำความรู้ที่นำมาจัดเก็บไว้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการจัดเก็บความรู้

3.2 กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในชุมชนได้ประยุกต์ใช้โมเดลประเทศเป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่อาศัยรูปแบบการดำเนินงานของสมาชิกตามความสนใจในแต่ละด้าน โดยเป็นการจำลองชุมชนให้เสมือนกับประเทศและมีผู้นำในการบริหารประเทศ ซึ่งจะทำให้เกิดการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสนใจที่เหมาะสมกับความเชี่ยวชาญและความถนัดของแต่ละบุคคล มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน และมีการบันทึกข้อมูลหรือความรู้ต่างๆมาจัดเก็บรวบรวมไว้

3.3 กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียนได้ดำเนินการที่สอดคล้องกับกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และส่งเสริมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้และการเปิดโอกาสได้แสดงความคิดเห็นของผู้เรียนซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการความรู้

3.4 เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ประกอบด้วย สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท และองค์การบริหารส่วนตำบลกันตวจระมวล

3.5 แกนนำชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะมีความรู้สึกพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในเวทีการเรียนรู้ต่างๆ และส่งผลดีต่อชุมชน ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทในดำเนินการประชุม เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอแนะข้อคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน กระตุ้นให้ประชาชนได้เกิดการเรียนรู้

4. ผลของการดำเนินงานการจัดการความรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมการพัฒนาความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของแกนนำชุมชนซึ่งเกิดจากการนำความรู้ จาก

ประสบการณ์ และความสามารถส่วนบุคคล มีวิธีการที่ดึงเอาความรู้จากแต่ละบุคคลโดยผ่านวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการเล่าเรื่อง เป็นความรู้ในลักษณะของความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) และนำมาจัดเก็บเป็นเอกสาร บันทึกเสียง วิดีโอ จัดเก็บให้เป็นให้เป็นหมวดหมู่ เป็นความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge)

5. สภาพปัญหาของการจัดการความรู้พบว่ามีปัญหาด้านการถ่ายทอดความรู้ ความไม่สนใจในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกบางคนและชุมชนขาดทักษะในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

ตอนที่ 2.2 กรณีศึกษาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ตำบลยางซึ่งเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ประชาชนมีอาชีพหลักคือทำนา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ใช้ภาษาอีสานเป็นภาษาพูด ยึดถือประเพณี 12 เดือน (ฮีต 12 คอง 14)

2. สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.1 สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง เริ่มต้นจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดศรีสะเกษ ดำเนินงานการจัดการความรู้ขึ้นเพื่อสนองนโยบายการพัฒนาจังหวัด และเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยอาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาดำเนินงานเป็นแนวทางในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาในชุมชน

2.2 แนวทางการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง ได้ใช้วิธีการจัดการความรู้ตามคู่มือการดำเนินงานการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ ให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีหน้าที่ ดำเนินการตามกระบวนการจัดการความรู้ในแต่ละขั้นตอน จัดบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึก และนำข้อมูลที่ได้นำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

3. กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ของชุมชน

3.1 กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบ่งปันความรู้ระหว่างกันและถ่ายทอดความรู้สู่บุคคลอื่นที่สนใจ และมีการจัดเก็บความรู้ที่ผ่านตัวบุคคลและจัดบันทึกไว้

3.2 กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดทำแผนชุมชน ให้ประชาชนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในชุมชนของตนเอง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และเรียนรู้

จากการศึกษาดูงานและนำไปปฏิบัติจริงและพบปะพูดคุยผ่านการประชุมกลุ่มซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

3.3 กระบวนการและวิธีปฏิบัติการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียนได้ดำเนินการตามแนวทางการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน นำวิทยากรภายนอกเข้ามาให้ความรู้และมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

3.4 เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ประกอบด้วย สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดศรีสะเกษ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอยาง องค์การบริหารส่วนตำบลยาง ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯศรีสะเกษ และศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯจังหวัดอุบลราชธานี

3.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชนคือประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ในกิจกรรม และให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นโครงการที่สอดคล้องกับการเลี้ยงไหมซึ่งเป็นอาชีพเสริมหลังจากการทำนา และ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยังมีบทบาทในการประสานงานการจัดการความรู้ โดยมีครูศูนย์การเรียนรู้ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยง กระตุ้นให้ประชาชนได้รู้จักวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา และการติดตามตรวจสอบการจัดการความรู้ในทุกขั้นตอน

4. ผลของการดำเนินงานการจัดการความรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่มีการพัฒนาความรู้ซึ่งมีการเรียนรู้จากการฝึกอบรมการศึกษาดูงาน และค้นหาศักยภาพของแต่ละบุคคล ผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน(Tacit Knowledge) และบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึก รวบรวม และจัดทำเอกสารพร้อมภาพถ่ายกิจกรรม ซึ่งเป็นลักษณะความรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Explicit Knowledge)

5. สภาพปัญหาของการจัดการความรู้พบว่าสมาชิกกลุ่มบางคนขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สนใจ กลุ่มยังขาดการเก็บบันทึกข้อมูลความรู้ต่างๆให้เป็นระบบ กลุ่มขาดทักษะการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง

จากศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ สามารถสรุปจากผลจากการศึกษาได้ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 สรุปผลการนิเทศศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวลและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวจระมวล	การจัดการความรู้	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง
<p>1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน</p> <p>2. แลกเปลี่ยนความรู้ โดยวิธีการ ประชุมและการบอกกล่าว</p> <p>3. เก็บรวบรวมความรู้โดยการ เชื่อมโยงกับเครือข่าย เช่น บันทึกใน CD ROM และจัดเก็บในไฟล์เอกสาร และมีการเชื่อมโยงเครือข่าย อินเทอร์เน็ต ผ่านเว็บไซต์ของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท และ สำนักงานการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์</p>	<p>การจัดการความรู้ ในศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน</p>	<p>1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ สร้างแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบ พิพิธภัณฑ์ชุมชน</p> <p>2. แลกเปลี่ยนความรู้ โดยวิธีการประชุม และบอกกล่าว</p> <p>3. เก็บรวบรวมความรู้โดยวิธีการจดจำ ความรู้หรือจดบันทึก</p>
<p>1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ การสร้างความตระหนักให้ ประชาชนได้ริเริ่มหาทางพัฒนาความ เป็นอยู่ด้วยการพึ่งตนเอง รู้คุณค่าของ ทุนและทรัพยากรที่มีอยู่ ไม่รอฟัง หน่วยงานของรัฐ</p> <p>2. มีเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ ทุกๆ 1 เดือน ใช้วิธีการเล่าเรื่อง</p> <p>3. เก็บรวบรวมความรู้โดยการจด บันทึกรายละเอียดแนวทางการ ดำเนินงานของกลุ่ม และภาพถ่าย กิจกรรม</p>	<p>การจัดการความรู้ ในชุมชน</p>	<p>1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ การจัดตั้งหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>2. แลกเปลี่ยนความรู้ โดยผ่านเวทีชุมชน นักปฏิบัติ และพบปะพูดคุยผ่านการ ประชุมกลุ่ม ทุกๆ 1 เดือน</p> <p>3. เก็บรวบรวมความรู้โดยวิธีการ บันทึกข้อมูลตามแบบบันทึกข้อมูล ปฏิบัติการและนำมาเก็บรวบรวมไว้ จัดทำเป็นเอกสารและเก็บภาพถ่าย กิจกรรมนำมาจัดเก็บไว้ที่ศูนย์ สารสนเทศชุมชนและห้องสมุดชุมชน</p>

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนก้นตึกจระมวล	การจัดการความรู้	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง
1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ 2. แลกเปลี่ยนความรู้ จากกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาโครงการ 3. เก็บรวบรวมความรู้โดย การบันทึกลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ต่อเนื่อง (กรต.) และรายงานโครงการ	การจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน	1. กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ คือ ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายคน. ได้มีโอกาสในการเรียนรู้ 2. แลกเปลี่ยนความรู้ โดยผ่านเวทีชุมชน นักปฏิบัติ และกิจกรรมการเรียนรู้วิธีการพบกลุ่ม 3. เก็บรวบรวมความรู้โดยวิธีการจดบันทึกในสมุดบันทึกการเรียนรู้ต่อเนื่อง และกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ในด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน และด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน ในภาพรวมและรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการความรู้ ในทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามบทบาทในการจัดการความรู้ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่กำหนดประกอบด้วย การจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการความรู้ในชุมชน และการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน (สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร 2550 : 154)

ในด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นหน่วยงานย่อยของสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เป็นศูนย์กลางจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน เป็นสถานที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอดและเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยากรตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีบุคคลที่ทำหน้าที่และปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานอยู่ในชุมชน และตอบสนอง

วิสัยทัศน์ในการดำเนินงานของสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คือ เป็นองค์กรในการส่งเสริมและพัฒนาประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้เป็นบุคคลใฝ่เรียนใฝ่แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีโครงการบริหารจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นโครงการในยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กร ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ วิจิตร พานิช (2552 : 1) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้ คือ เครื่องมือ เพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการไปพร้อมๆ กัน ได้แก่ 1) บรรลุเป้าหมายของงาน 2) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน 3) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรเรียนรู้ และ 4) บรรลุความเป็นชุมชน เป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน มีความสอดคล้องกับ ประพนธ์ ผาสุกยี่ด (2547 : 23) กล่าวว่า การจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ (Performance Excellence) เพื่อพัฒนาคุณภาพและได้รับรองมาตรฐาน (Accreditation) และมีความสอดคล้องกับ เยาวดี วิเศษสินธุ์ (2550 : 4) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้ บรรลุเป้าหมายของงาน พัฒนางาน พัฒนาคน การทำงานอย่างผู้รู้จริง พัฒนาองค์กร ไปเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อบรรลุเป้าหมายของการบริการแก่ผู้รับบริการและชุมชน

ในด้านการจัดการความรู้ในชุมชน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในด้านการจัดการความรู้ในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ดำเนินงานโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ในการพัฒนาชุมชน มีการสำรวจความต้องการของชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน สนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมภายในชุมชน และมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2548 : 34-35) ที่เน้น การรวมกลุ่มคนที่มีความสนใจที่จะทำงานร่วมกัน โดยเริ่มต้นจากการทำเวทีเสวนาร่วมกัน เพื่อกระตุ้นและค้นหาความต้องการหรือความสนใจร่วมกันก่อนนำไปสู่การรวมกลุ่มเพื่อสร้างชุมชนนักปฏิบัติ ได้ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพราะสมาชิกของกลุ่มได้ใช้ประโยชน์จากความรู้ที่กลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน คือ การสรุปบทเรียนรวบรวมจัดกระทำไว้ในรูปแบบของการบันทึกต่างๆ เป็นการสะสมความรู้ของกลุ่ม มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2549 : บทคัดย่อ) พบว่า การสกัดความรู้ที่แฝงและฝังอยู่ในบุคคลและกลุ่ม ซึ่งมีภูมิรู้ หรือมีความสำเร็จที่เป็นแบบอย่างได้ สร้างแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งยังสร้างความรู้ใหม่จากประสบการณ์และคัดสรรความรู้จากภายนอก แล้วนำความรู้ไปใช้ในการทำงานจริงและขยายผลต่อ สรุปได้ว่า ชุมชนนำความรู้ไปปฏิบัติและสร้างความรู้จากการปฏิบัติด้วย

มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ ไทรแก้ว (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลในชุมชน (Socialization) สามารถสกัดความรู้บุคคลออกมา (Externalization) เป็นภูมิปัญญาในชุมชน รวบรวมเป็นหมวดหมู่ และเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้ทราบโดยทั่วกัน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชุตติมา เมฆวัน (2549 : บทคัดย่อ) พบว่ากลุ่มธุรกิจชุมชนมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่มของกลุ่มธุรกิจชุมชน ทั้งหมดใช้การสาธิต/ทำให้ดู รองลงมาคือการใช้การบอกกล่าว และการอบรม (ร้อยละ 65.63) ส่วนอีกร้อยละ 34.38 คือการใช้การแจกเอกสาร/ข้อมูล/แผ่นพับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดสุรินทร์ (2547 : บทคัดย่อ) พบว่า การส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยการร่วมคิดร่วมทำ พัฒนาความรู้ ความสามารถเดิม ให้ชาวบ้านมีชีวิตรอดในสังคม ปัจจุบันได้ด้วยการสร้างความรู้ใหม่ รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิธีคิด วิธีค้นหาความจริงในชุมชน โดยการเอาความรู้แลกเปลี่ยนกันและหาเหตุผลมาปฏิบัติ และใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชน และมีความสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In – depth Interview) ในกรณีศึกษาพบว่า เกานำชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะมีความรู้สึกพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในเวทีการเรียนรู้ต่างๆ และส่งผลดีต่อชุมชน ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทในดำเนินการประชุม เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอแนะข้อคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน กระตุ้นให้ประชาชนได้เกิดการเรียนรู้

ในด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียนเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มากที่สุด เนื่องจากว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นสถานที่ที่สามารถใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้เชื่อมโยงเป็นการศึกษาตลอดชีวิต โดยมีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกต่อผู้เรียน มีความสอดคล้องกับสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2547 : 13-15) ที่กล่าวว่าครูการศึกษาออกโรงเรียนเป็นผู้ปฏิบัติงานในลักษณะประจำที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครูสรช.) ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง และมีความสอดคล้องกับวันทนา เมืองจันทร์ และคนอื่นๆ (2548 : 67) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้เพื่อให้ทุกคนมีการสร้างความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ โดยเข้าใจบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ครูต้องทำหน้าที่เอื้ออำนวยความสะดวก (Facilitation) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิด การกระทำ การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2548 : 23-48) หน้าที่หลักของ คุณอำนวย คือ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในเชิงกิจกรรม เชิงระบบ และเชิงวัฒนธรรม

ทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้คนหรือหน่วยงานเข้าหากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เชื่อมโยงระหว่างผู้มีความรู้หรือประสบการณ์กับผู้ต้องการเรียนรู้และนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพจนีย์ สวัสดิ์รัตน์ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่าครูผู้ให้คำแนะนำ (Facilitator) ซึ่งทำหน้าที่ให้คำแนะนำในทุกเรื่องของผู้เรียน มีความคุ้นเคย เข้าใจผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ดูแลและช่วยเหลือผู้เรียนในทุกคำตอบที่อยากรู้ กระตุ้นให้เกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน พร้อมทั้งต้องมีส่วนร่วมกับทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม เครือข่ายอาชีพเดียวกัน และมีความสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึก(In – depth Interview) ในกรณีศึกษา พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยางได้มีบทบาทในด้านการประสานงานการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ มีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง สร้างความคุ้นเคย กระตุ้นให้ประชาชนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา รวมถึงการติดตาม ตรวจสอบ การจัดการความรู้ในทุกขั้นตอน และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ ลาจันทร์ (2548 : บทคัดย่อ) พบว่าองค์ประกอบที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จ ในส่วนของสถานศึกษาได้แก่ ส่งเสริมบุคลากรโดยสนับสนุนงบประมาณ มีนโยบายแผนงานชัดเจน ตลอดจนระบบสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน ด้านครูผู้สอนต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง นำเข้าองค์ความรู้ใหม่บรรยากาศเป็นประชาธิปไตย ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประสานสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและเข้าใจหลักของการจัดการความรู้

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำแนกตามจังหวัดโดยภาพรวมพบว่าแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันทุกด้าน และเมื่อทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least-Significant Different) พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีสภาพการจัดการความรู้แตกต่างกับจังหวัดอื่น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดอุบลราชธานีผ่านการอบรมเรื่องการจัดการความรู้มีจำนวนน้อยกว่าทุกจังหวัด มีความสอดคล้องจากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่องการได้รับการอบรมเรื่องการจัดการความรู้ พบว่า จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้ที่เคยได้รับการอบรมเรื่องการจัดการความรู้ร้อยละ 76.04 จึงทำให้การดำเนินงานการจัดการความรู้ของแต่ละศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแตกต่างกันด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลดังปรากฏในรายละเอียดข้างต้น ผู้วิจัยได้ขอเสนอ ข้อเสนอแนะไว้ 2 ลักษณะดังนี้ คือ ข้อเสนอแนะทั่วไปจากการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไปจากการวิจัย

สำหรับข้อเสนอแนะทั่วไปนี้ เป็นข้อค้นพบที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถนำมาสรุป และเสนอแนะได้ดังนี้

1. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรจัดหาสื่อให้ทันสมัย เช่น ระบบโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม และบทความ เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้จากภายนอก เพิ่มหนังสือ และมีการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้น่าอยู่
2. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรวิเคราะห์เพื่อหาจุดบกพร่องในการจัดการความรู้
3. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรจัดการประชุมระดมสมองเพื่อค้นหารูปแบบการทำงาน
4. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมภายในชุมชน ดำเนินการร่วมกับชุมชน ประสานงาน เครือข่ายต่างๆ สนับสนุนให้มีเวทีชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยการหารูปแบบการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการความรู้
2. ควรทำการวิจัยการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษากระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. มาตรฐานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 3 มกราคม 2552. เข้าถึงได้จาก http://www.thailocaladmin.go.th/work/e_book/eb1
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. คู่มือการดำเนินงานศรช. ปี 2540. ม.ป.ท., 2540.
- เกษม วัฒนชัย. “นโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ.” Thailand Education 11, 2 (พฤษภาคม 2544) : 39-40.
- โครงการเมล็ดดาวล้อมฝน. ศูนย์การเรียนรู้พิเศษการเดินทางระหว่างวัย : โครงการเมล็ดดาวเดินทาง [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 3 มีนาคม 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.wanderingseed.org/home.html>
- จรงค์ เฉียงตะวัน. “การศึกษาลักษณะการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียนกับความต้องการใช้ประโยชน์ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.
- จุรรัตน์ เพ็ชรจันทิก. “การจัดการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้รับรางวัลดีเด่นระดับจังหวัด ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.
- ฉัตรแก้ว ชีระเดชากุล. “การบริหารจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี เขต 2.” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- ไชยวัฒน์ แจ่มจันทร์. “สภาพการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.
- ชุตินา เมฆวัน. “การจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549.

ณัฐนันท์ ยอดคนพเกล้า. “การจัดการความรู้ของโรงพยาบาลรวมแพทย์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์.”

การศึกษาปัญหาพิเศษบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2548.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. “นโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น
และการมีส่วนร่วมของประชาชน.” นโยบายสาธารณะที่ดี. 4, 8 (กันยายน 2547) : 1-7.

ทิพวัลย์ มาแสง. ประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพมหาบัณฑิต การศึกษานอกระบบ
หน่วยที่ 1-5. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.

ธวัช ชลารักษ์. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน [ออนไลน์].
เข้าถึงเมื่อ 17 มกราคม 2552. เข้าถึงได้จาก [http://www.nfe.go.th/0405/NFE-note/
learning.html](http://www.nfe.go.th/0405/NFE-note/learning.html)

นฤมล พดุกษศิลป์ และพัชรา หาญเจริญกิจ. “การจัดการความรู้ = Knowledge Management.”
รังสิตสารสนเทศ 1, 6 (มกราคม-มิถุนายน 2543) : 60-71.

นัยนา กรุดนาค. “การยอมรับของบุคลากรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ในการนำการจัดการ
ความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงาน.” ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2549.

น้ำทิพย์ วิภาวิน. การจัดการความรู้กับคลังความรู้. กรุงเทพฯ : บริษัท เอสอาร์พรินติ้งแมสโปรดักส์
จำกัด, 2547.

เนาวรัตน์ พลายน้อยและคณะ. “การถอดบทเรียน KM การทำนาในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน.”
รายงานประจำปี KM ประเทศไทย (สคส.) 2548. กรุงเทพฯ : อุทยานพิมพ์, 2548.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก, 2545.

บุญดี บุญญากิจและคณะ. การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
บริษัท จีรวัฒน์ เอ็กซ์เพรส จำกัด, 2549.

บุญเลิศ มาแสง ชัยยศ อิมสุวรรณ และขรรค์ชัย คงเสน่ห์. “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (สรช.)” วารสาร
ห้องสมุด. 44, 1 (มกราคม-มีนาคม 2543) : 46.

ประพนธ์ ผาสุกยี่ด. การจัดการความรู้(KM) ฉบับขับเคลื่อน LO. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไยใหม่,
2547.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. รายงานการวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน.
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2549.

- ปานมณี [นามแฝง]. คอลัมน์โลกศตวรรษใหม่: หนึ่งชุมชนหนึ่งศูนย์การเรียนรู้ ภูเก็ตสำคัญ
สร้างชุมชนเข้มแข็ง [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 17 ตุลาคม 2551. เข้าถึงได้จาก
<http://www.naewna.com/news.asp?ID=79118>
- พจนีย์ สวัสดิ์รัตน์. การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กำแพงเพชร :
 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกำแพงเพชร, 2550.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ : บริษัท
 เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, 2547.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543.
- พางวัลย์ ลออสอาด. “ความสามารถในการจัดการความรู้ ของสมาชิกองค์กรชุมชน จังหวัด
 นครนายก.” วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- เพ็ญพรรณ จิตตะเสนีย์. หนึ่งชุมชน หนึ่งศูนย์การเรียนรู้ ภูเก็ตสังคมเข้มแข็ง [ออนไลน์].
 เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaihealth.or.th/node/8325>
- ยุทธนา แซ่เตียว. การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ : บริษัทอินโนกราฟฟิกส์
 จำกัด, 2547.
- เยาวดี วิเศษสินธุ์. Knowledge and Knowledge Management คืออะไรนี่ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ
 10 สิงหาคม 2550. เข้าถึงได้จาก <http://learners.in.th/blog/pumnarak/278>.
- รสมาริน ญาณบุญ. “การใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ในห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการจัดการ
 ความรู้ของผู้เรียน.” รายงานการค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
 2550.
- รานี น้อยสกุล. “ความรู้และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนใน
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- วรรณิ ทองระย้า. “กระบวนการจัดการความรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีของ
 เกษตรกร : กรณีศึกษา โรงเรียนเกษตรกรในพระราชดำริ บ้านหลั่น หมู่ที่ 4
 ตำบลท่าฉนวน อำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท.” วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

วสันต์ ไทรแก้ว. “การจัดการความรู้ในชุมชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.” รายงานการศึกษาอิสระ ปรินญาธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.

วสันต์ ลาจันทร์. “การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4.” รายงานการศึกษาอิสระ ปรินญาธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.

วันทนา เมืองจันทร์และคนอื่นๆ. การจัดการความรู้ในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2548.

วิจารณ์ พานิช ก. การจัดการความรู้. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.), 2547.

_____ ข. “การจัดการความรู้คืออะไร ไม่ทำไม่รู้.” เอกสารในการประชุมเรื่องการจัดการความรู้เพื่อคุณภาพที่สมดุล ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี 17 มีนาคม 2547. (อัดสำเนา)

_____ . การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.), 2548.

_____ . การจัดการความรู้คืออะไร [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 3 มกราคม 2552. เข้าถึงได้จาก http://www.dopa.go.th/iad/km/km_des.html

วิเลชา ลีสุวรรณ. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน : ชุมชนเข้มแข็งสู่สังคมแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : บริษัท สุวิตาเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด, 2551.

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ. คู่มือการดำเนินงานการจัดการความรู้ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดศรีสะเกษ. ม.ป.ท., 2549.

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุรินทร์. การศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเติมปัญญาให้สังคม. สุรินทร์ : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุรินทร์, 2547.

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. การพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน. อุบลราชธานี : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2547.

สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร. ผลการดำเนินงานการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) ของสถานศึกษาด้านแบบ-นำร่อง ปีงบประมาณ 2549. นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์, 2550.

- สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร. คู่มือการดำเนินโครงการศูนย์การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 27 ตุลาคม 2551. เข้าถึงได้จาก <http://203.156.104.42/?name=knowledge1&file=readknowledge&id=51>
- สวรส บั้วมีรูป. “การจัดการความรู้ในองค์กร : กรณีศึกษาการประปานครหลวง.” ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2549.
- สวัสดิ์ ตีชื่น. การพัฒนาคนโดยวิธีการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมปฏิบัติการกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, 2541.
- สัญญา ทองจินดา. “องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในภูมิภาคตะวันตก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.
- สายโรจน์ มณีกุล. “แนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดบุรีรัมย์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2543. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิชจำกัด, 2543.
- สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 27 มกราคม 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=139>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอน้ำขุ่น. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 27 ธันวาคม 2551. เข้าถึงได้จาก <http://cddweb.cdd.go.th/namkhun/learn.htm>
- สำนักงานยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. Model ปลายทาง [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 2 มกราคม 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.tsu.ac.th/office/eso/KMT/kungkmc/PAPER4TUNA.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. คู่มือการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของสถานประกอบการ. กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด, 2550.
- สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. แนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2547.
- _____ . กปน. กับการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2548.
- _____ . คู่มือการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2549). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2549.

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. “การอบรมพนักงานราชการ ปีงบประมาณ 2549.” 23
ธันวาคม 2549. (อัดสำเนา)

_____. “จุดเน้นและกลยุทธ์การดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550.” 10
มกราคม 2550.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยศูนย์การเรียนชุมชน พ.ศ. 2552.” 13 พฤษภาคม 2552.

สุจินต์ สิมารักษ์และคณะ. โครงการวิจัยพัฒนากลไกการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับ
ตำบล-อำเภอ. ขอนแก่น : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2549.

สุทธิมน ศรีโชติและคณะ. “การจัดการความรู้ขององค์การในประเทศไทย : ศึกษาเปรียบเทียบ
ระหว่างองค์การราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน.” ภาคนิพนธ์การจัดการภาครัฐและ
ภาคเอกชนมหามบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2548.

สุรัชย์ เทียนขาว. “การเข้าสู่สังคมฐานความรู้ของชาวบ้าน ด้วยศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.” มติชน, 16
กันยายน 2550, 5.

องค์การบริหารส่วนตำบลกันตวจระมวล. “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองการบริหารส่วนตำบล
ตำบลกันตวจระมวล ปี 2550 - 2555.” 2 กรกฎาคม 2551. (อัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลยาง. “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองการบริหารส่วนตำบลยางปี 2550 –
2555.” 28 กรกฎาคม 2551. (อัดสำเนา)

อิชยา พรหมสามสี. “สภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน
จังหวัดศรีสะเกษ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหามบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.

อุษาลักษณ์ ฮวบเอี่ยม. “ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในองค์กรของคณะทำงานเพื่อ
ดำเนินการบริหารจัดการความรู้ภายในกรมบังคับคดีเพื่อเป็นองค์การเรียนรู้.” ภาคนิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2549.

ภาษาต่างประเทศ

Best, John W. Research in Education. New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1970.

Davenport, T. and L. Prusak. Working Knowledge. Boston : Harvard Business School Press,
1998.

- Epstein, Lisa Dickstein. Sharing Knowledge in Organizations : How people use media to Communication. A dissertation in partial satisfaction of the requirements for the Degree of Doctor of Philosophy in Business Administration in the GRADUATE DIVISION of the University of California, Berkeley, 2000.
- Raj, Madhu. Encyclopedia Dictionary of Psychology and Education. New Delhi : Anmol Publications PVT, 1996.
- Senge, P.M. The Fifth Discipline : The Art and Practice of The Learning Organization. New York : Doubleday, 1990.
- Stair, Ralph M. and George W. Reynolds. Principles of Information System : a Managerial Approach. Boston : Course Technology, 2001.
- Tannenbuam and Alliger. Knowledge Management : Clarifying the Key Issues. USA : Rector Duncan & Associated, Inc, 2000.
- Tiwana, Amrit. The Knowledge Management Toolkit : Practice Techniques for Building a Knowledge Management System. Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall, 2000.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในกรณีศึกษา

แบบสอบถาม

เรื่อง

สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มุ่งศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2. แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามระดับบุคคล

1.2 ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ใน 3 ด้าน จำนวน 34 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ใน 3 ด้าน จำนวน 4 ข้อ

3. การตอบคำถามในแต่ละตอนให้ใส่เครื่องหมายถูก (✓) ในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง หรือข้อคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด

4. คำตอบต่างๆที่ได้รับจะเก็บเป็นความลับและใช้ในการวิจัยเท่านั้น

5. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความเอื้อเฟื้อของท่านที่ได้เสียสละเวลาตอบแบบสอบถามฉบับนี้

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

นางสาวนันทฎา มณฑล

นักศึกษาระดับปริญญาโท

สาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความและเติมคำหรือข้อความในช่องว่างให้ตรงกับความจริง

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามระดับบุคคล

1. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ท่านปฏิบัติงานชื่อ _____
อำเภอ _____ จังหวัด _____
2. ตำแหน่งในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
  - 1. ประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
  - 2. ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
  - 3. คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. เพศ
  - 1. ชาย
  - 2. หญิง
4. ปัจจุบันท่านอายุ _____ ปี
5. ระดับการศึกษาสูงสุดในปัจจุบัน
  - 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี
  - 2. ปริญญาตรี
  - 3. สูงกว่าปริญญาตรี
6. การได้รับการอบรมเรื่องการจัดการความรู้
  - 1. เคยได้รับการอบรม
  - 2. ไม่เคยได้รับการอบรม

1.2 ข้อมูลทั่วไปของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

1. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ท่านปฏิบัติงาน จัดตั้งมาแล้วเป็นช่วงระยะเวลา
  - 1. 1-5 ปี
  - 2. 6-10 ปี
  - 3. 11 ปีขึ้นไป

2. สถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในปัจจุบัน
☐ 1. วัด/สำนักสงฆ์	☐ 5. ศูนย์พัฒนาต่างๆในหมู่บ้าน
☐ 2. โรงเรียน	☐ 6. แหล่งเรียนรู้อื่นๆ โปรดระบุ _____
☐ 3. ศาลาประชาคม	☐ 7. โรงงาน
☐ 4. องค์การบริหารส่วนตำบล	
3. ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของท่านจัดการศึกษาให้แก่บุคคลกลุ่มใดบ้าง
(สามารถตอบได้มากกว่า 1ข้อ)
☐ 1. กลุ่มเยาวชน	☐ 7. กลุ่มวัยแรงงาน
☐ 2. กลุ่มแม่บ้าน	☐ 8. กลุ่มเกษตรกร
☐ 3. ภิกษุ สามเณร	☐ 9. กลุ่มผู้สูงอายุ
☐ 4. ผู้นำชุมชน	☐ 10. กลุ่มคนพิการ
☐ 5. กลุ่มทหาร	☐ 11. อื่นๆ โปรดระบุ _____
☐ 6. กลุ่มผู้ต้องขัง	
4. ปัจจุบันมีผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอยู่ในช่วงอายุใดบ้าง
☐ 1. 16-25 ปี	☐ 4. 46-55 ปี
☐ 2. 26-35 ปี	☐ 5. 56 ปีขึ้นไป
☐ 3. 36-45 ปี	
5. ปัจจุบันมีนักศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนศึกษาอยู่ในระดับใด
(สามารถตอบได้มากกว่า 1ข้อ)
☐ 1. กลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ
☐ 2. ระดับประถมศึกษา
☐ 3. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
☐ 4. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

6. ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการจัดและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงาน
ด้านใดบ้าง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน	☐ 5. เพิ่มผลงานนักศึกษา
☐ 2. แหล่งวิทยากรภูมิปัญญาชาวบ้าน	☐ 6. แผนการจัดการเรียนรู้
☐ 3. ข้อมูลประวัตินักศึกษา	☐ 7. หลักสูตรสถานศึกษา
☐ 4. ข้อมูลแนะแนวการศึกษาและอาชีพ	☐ 8. สถิตินักศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3 ด้าน
คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพการจัดการความรู้ของ
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของท่านตามความเป็นจริง โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายความว่า มีการจัดการความรู้อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายความว่า มีการจัดการความรู้อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายความว่า มีการจัดการความรู้อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายความว่า มีการจัดการความรู้อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายความว่า มีการจัดการความรู้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	สภาพการจัดการความรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	<u>ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน</u> สรช. มีการวิเคราะห์เพื่อหาจุดบกพร่องในการจัดการความรู้					
2	สรช. มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ					
3	บุคลากรใน สรช. มีส่วนร่วมในการค้นหาแหล่งความรู้ใหม่					
4	สรช. ได้นำความรู้หรือทักษะที่มีอยู่ตัวในบุคคลแต่ละคนในชุมชนมาเก็บรวบรวมไว้					
5	สรช. ส่งเสริมและให้การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
6	สรช. มีบรรยากาศของการเปิดเผยและไว้วางใจ					
7	วัตถุประสงค์หลักของการดำเนินงานเรื่องการจัดการความรู้ของสรช. คือ การพัฒนาองค์กร					
8	การเรียนรู้เป็นการรับผิดชอบของทุกคนใน สรช.					

ข้อ	สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	สภาพการจัดการความรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9	ศรช.ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการจัดการความรู้					
10	เทคโนโลยีก่อให้เกิดแหล่งข้อมูลความรู้ของ ศรช.					
11	ศรช.จัดตั้งคณะกรรมการในการศึกษาองค์ความรู้ต่างๆภายในชุมชน					
12	ศรช.ได้เลือกวิธีการที่เหมาะสมกับการจัดการความรู้					
13	ศรช.มีการกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการจัดการความรู้					
	ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน					
1	ศรช.มีการสำรวจความต้องการของประชาชนในชุมชน					
2	ศรช.มีการกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ในชุมชน					
3	ศรช.จัดประชุมปฏิบัติการระดมสมอง เพื่อค้นหารูปแบบการทำงาน					
4	ศรช.มีการกำหนดผู้รับผิดชอบการจัดการความรู้โดยแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานในชุมชน					
5	ศรช. กำหนดให้ชุมชนมีตัวอย่างที่ดีเพื่อการดำเนินงานกิจกรรมการจัดการความรู้					
6	ศรช.ให้ความสำคัญกับความรู้หรือทักษะความชำนาญของประชาชน					
7	ศรช.สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้ทั่วทั้งชุมชน					
8	ศรช.เปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ให้แก่ ประชาชนกับผู้มีประสบการณ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านต่างๆเสมอ					
9	ศรช.สนับสนุนให้มีเวทีชาวบ้านเพื่อนัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชนกันอย่างสม่ำเสมอ					
10	ศรช.ได้พัฒนาการจัดทำข้อมูลภายในชุมชนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ					
11	ศรช.สนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายของชุมชน					
12	ศรช.ได้ประเมินผลการปฏิบัติงานการจัดการความรู้ในชุมชน					
	ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน					
1	ศรช.ส่งเสริมให้นักศึกษาและประชาชนได้ค้นหาปัญหาและความต้องการในการเรียน					

ข้อ	สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	สภาพการจัดการความรู้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2	ศรช.สร้างกลุ่มการเรียนรู้ของนักศึกษาและประชาชนตามความสนใจ					
3	ศรช.มีกระบวนการกระตุ้นให้นักศึกษาและประชาชนได้เกิดการเรียนรู้					
4	ศรช.จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในการเรียนแก่นักศึกษาและประชาชน					
5	ศรช.มีการสนับสนุนให้นักศึกษาและประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น					
6	ศรช.จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้แก่นักศึกษาและประชาชนอย่างสม่ำเสมอ					
7	ศรช.จัดสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อให้นักศึกษาและประชาชน ได้มีบรรยากาศในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เช่น บริเวณที่อ่านหนังสือ หรือป้ายประกาศ เป็นต้น					
8	ศรช.จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้นักศึกษาและประชาชน					
9	ศรช.จัดให้มีระบบสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้จากภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต บทความ โทรทัศน์ และ ภาพยนตร์ เป็นต้น					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3 ด้าน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความและเติมคำหรือข้อความในช่องว่างให้ตรงกับความจริง

1. ท่านคิดว่าการจัดการความรู้ ควรได้รับการพัฒนาในด้านใดบ้าง

1. ด้านการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควรมีการพัฒนาอย่างไร _____

---

2. ด้านชุมชน ควรมีการพัฒนาอย่างไร _____

---

3. ด้านผู้เรียน ควรมีการพัฒนาอย่างไร _____

---

4. อื่นๆ โปรดระบุ _____

2.2 แนวทางการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีการดำเนินการอย่างไร

---

3. กระบวนการและวิธีการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.1 ด้านการจัดการความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีการดำเนินการอย่างไร

3.2 ด้านการจัดการความรู้ในชุมชน มีการดำเนินการอย่างไร

3.2 ด้านการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน มีการดำเนินการอย่างไร

3.4 เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการความรู้ มีหน่วยงานใดบ้างและมีการดำเนินการอย่างไร

3.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของชุมชน มีการดำเนินการอย่างไร

---

4. ผลของการจัดการความรู้ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้

---

5. ในการดำเนินการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีปัญหาอะไรบ้างที่ควรแก้ไข

ภาคผนวก ข

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

		Mean	Std Dev	Cases
1.	ORG1	3.2750	.6400	40.0
2.	ORG2	3.6250	.6279	40.0
3.	ORG3	3.7250	.6400	40.0
4.	ORG4	3.5000	.7845	40.0
5.	ORG5	3.8500	.8022	40.0
6.	ORG6	3.9500	.8458	40.0
7.	ORG7	3.7500	.7763	40.0
8.	ORG8	3.9500	.6775	40.0
9.	ORG9	3.6500	.9213	40.0
10.	ORG10	3.6000	.9282	40.0
11.	ORG11	3.8750	.6864	40.0
12.	ORG12	3.9250	.5723	40.0
13.	ORG13	3.6250	.7048	40.0
14.	COMMU1	3.9250	.9443	40.0
15.	COMMU2	3.8250	.7808	40.0
16.	COMMU3	3.4500	.7494	40.0
17.	COMMU4	3.6750	.7970	40.0
18.	COMMU5	3.5500	.6775	40.0
19.	COMMU6	3.8500	.8022	40.0
20.	COMMU7	3.7750	.8002	40.0
21.	COMMU8	3.8250	.7808	40.0
22.	COMMU9	3.5250	.7157	40.0
23.	COMMU10	3.6750	.7299	40.0
24.	COMMU11	3.7250	.6400	40.0
25.	COMMU12	3.5500	.6385	40.0
26.	STUDY1	3.8500	.5796	40.0
27.	STUDY2	3.8250	.6360	40.0
28.	STUDY3	3.8000	.6485	40.0
29.	STUDY4	3.6250	.6675	40.0
30.	STUDY5	3.7500	.6304	40.0
31.	STUDY6	3.9000	.7779	40.0
32.	STUDY7	3.6500	.6998	40.0
33.	STUDY8	3.5750	.6360	40.0
34.	STUDY9	3.1500	.8638	40.0

	Mean	Variance	Std Dev	N of Variables
Statistics for SCALE	125.7750	265.6660	16.2993	34

Reliability Coefficients

N of Cases = 40.0   N of Items = 34

Alpha = .9589

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ด้าน	ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
1. การจัดการความรู้ใน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	1	+1	+1	+1	1
	2	+1	+1	+1	1
	3	+1	+1	+1	1
	4	+1	+1	0	0.67
	5	+1	+1	+1	1
	6	+1	+1	+1	1
	7	+1	0	+1	0.67
	8	+1	+1	+1	1
	9	+1	0	+1	0.67
	10	0	+1	+1	0.67
	11	+1	0	+1	0.67
	12	+1	+1	+1	1
	13	+1	0	+1	0.67
2. การจัดการความรู้ใน ชุมชน	1	+1	+1	+1	1
	2	+1	+1	+1	1
	3	+1	+1	+1	1
	4	0	+1	+1	0.67
	5	+1	+1	+1	1
	6	+1	+1	+1	1
	7	+1	+1	0	0.67
	8	+1	+1	+1	1
	9	+1	+1	+1	1
	10	+1	+1	+1	1
	11	+1	+1	+1	1
	12	+1	0	+1	0.67

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ด้านที่	ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
3. ด้านการจัดการ ความรู้ในกลุ่มผู้เรียน	1	+1	+1	+1	1
	2	+1	+1	+1	1
	3	+1	+1	+1	1
	4	+1	+1	+1	1
	5	+1	+1	+1	1
	6	+1	+1	+1	1
	7	+1	0	+1	0.67
	8	+1	+1	+1	1
	9	+1	+1	+1	1
เฉลี่ย					0.90

ภาคผนวก ค

หนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

ที่ ศธ 0520.107 (นฐ)/ 1543

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๒๙ มีนาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน คร.สุประณีต ยศกลาง

ด้วย นางสาวนัฏฐา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา
ตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร
กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนใต้” มีความประสงค์จะขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรด
เป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

๑๓ ๗

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107 (นฐ) / 1545

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๒๘ มีนาคม 2551

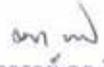
เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ประสิทธิ์ เขียวศรี

ด้วย นางสาวนัฐรา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา
ตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร
กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนใต้” มีความประสงค์จะขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรด
เป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107 (นฐ) / 1547

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๒๘ มีนาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.พงศธร โพธิ์พูลศักดิ์

ด้วย นางสาวนัฏฐา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้” มีความประสงค์จะขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะคังกูร)

กณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตทดลองเครื่องมือ

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ 1๑๖.3

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๒๘ เมษายน 2551

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอำนาจเจริญ

ด้วย นางสาวนัฏฐา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดนตรี
ชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้”
มีความประสงค์จะขอตกลงเครื่องมือวิจัยกับประธานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ
คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้
ทดลองเครื่องมือวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

กณเบศร์บัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ภาคผนวก จ

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ 2177

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๒๔ พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ

ด้วย นางสาวนัฏฐา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาบุคคลและสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธาน ครู และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตและแจ้งประธาน ครู และคณะกรรมการทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ ๒1๗๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

1๔ พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา

ด้วย นางสาวนงุฎา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธาน ครู และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตและแจ้งประธาน ครู และคณะกรรมการทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ 2179

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

14 พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์

ด้วย นางสาวนงุฎา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดนตรี
ชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้”
มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธาน ครู และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในหน่วย
งานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอ
ความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตและแจ้งประธาน ครู และคณะกรรมการทราบ เพื่อขอความร่วมมือ
ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ 2180

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

14 พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์

ด้วย นางสาวนัฏฐา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธาน ครู และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอกความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตและแจ้งประธาน ครู และคณะกรรมการทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศบ 0520.107(นฐ)/ ๒ (๘๑)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๑๔ พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดศรีสะเกษ

ด้วย นางสาวนัฐฐา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดนตรี
ชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้”
มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธาน ครู และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในหน่วย
งานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอ
ความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตและแจ้งประธาน ครู และคณะกรรมการทราบ เพื่อขอความร่วมมือ
ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ 2 | 81

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๑๙ พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุบลราชธานี

ด้วย นางสาวนัฏฐา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธาน ครู และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตและแจ้งประธาน ครู และคณะกรรมการทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ ๒๑๕๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๒๓ มิถุนายน 2551

เรื่อง ขอลาอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปราสาท

ด้วย นางสาวนัฐฐา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดุษฎีบัณฑิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธาน ครู และคณะกรรมการ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตและแจ้งประธาน ครู และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ ๒๑ ๕๗

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๒๙ มิถุนายน 2551

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกันทรารมย์

ด้วย นางสาวนงฐรา มณฑล นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธาน ครู และคณะกรรมการ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตและแจ้งประธาน ครู และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ภาคผนวก จ

ประมวลภาพจากกรณีศึกษา

ประมวลภาพจากกรณีศึกษา
สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกันตวงระมวล

การนำเสนอในเวทีจัดการความรู้

สมาชิกในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้

คณะกรรมการสรรช.ประชุมวางแผนการดำเนินงาน

การเผยแพร่ความรู้การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นบ้าน

สมาชิกกลุ่มรวบรวมความรู้โดยการจดบันทึก

บันทึกความรู้โดยการถ่ายภาพจากการศึกษาดูงาน

ประมวลภาพจากกรณีศึกษา
สภาพการจัดการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยาง

การทำประชาคมหมู่บ้าน

การบันทึกข้อความรู้ลงในแบบบันทึกข้อมูล

ผลการดำเนินงานการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

กิจกรรมการจัดการความรู้ในกลุ่มผู้เรียน

ครูศรช. พุดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล   นางสาวนันทฐา มณฑล
ที่อยู่   33 หมู่ 18 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ.2536 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนหนองโคง “สุรวิทยาคม”
อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
- พ.ศ.2542 สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนสิรินธร
อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
- พ.ศ.2546 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.)
สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- พ.ศ.2548 สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พ.ศ.2548 ศึกษาต่อระดับปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดูแลชีวิตและ
การพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์และสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ.2547 ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเขตจอมทอง
กรุงเทพมหานคร